

**ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌՆՉՎՈՂ
ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ
ՀԱՍԱՐԱԿԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔՈՒՄ**

Ծրագիրն իրականացրել է՝

Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղը:

Ծրագրի իրականացմանը մասնակցել են՝

Սոնա Այվազյան՝ շրջակա միջավայրի քաղաքականության գծով փորձագետ,
Իրինա Կարապետյան՝ օգնական:

Ծրագիրը ֆինանսավորել է.

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ միջազգային հակակոռուպցիոն շարժման քարտուղարությունը Բեռլինում «Տեղեկատվության մատչելիության ապահովումը կոռուպցիայի դեմ պայքարի նպատակով» ծրագրի շրջանակներում:

Ուսումնասիրության ընթացքում տեղեկատվություն կամ խորհրդատվություն են տրամադրել հետևյալ կազմակերպությունների ներկայացուցիչները՝

«Հետաքննող լրագրողներ» ՀԿ

«Հայկական բուսաբանական ընկերություն» ՀԿ

«Սախարովի անվ. մարդու իրավունքների պաշտպանության հայաստանյան կենտրոն» ՀԿ

ՀՀ բնապահպանության նախարարություն

ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն

ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն

ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի պետական կոմիտե

Երևանի քաղաքապետարան

Երևանի թաղապետարաններ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	4
ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	5
Ուսումնասիրության նպատակ	5
Հիմնական հասկացություններ	5
Կիրառված մեթոդաբանություն	6
Հենակետային իրավական նորմեր և ցուցանիշներ	8
Սահմանափակումներ	9
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	9
Պետական կառավարում	9
Տեղական ինքնակառավարում	12
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ	13
Պասիվ տեղեկատվություն	13
Ակտիվ տեղեկատվություն	16
Պատշաճ ծանուցում քաղաքաշինական գործունեության վերաբերյալ	17
Հասարակական քննարկումների կամ լսումների կազմակերպում և կարծիքների հաշվի առում	20
Տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության նկատմամբ վերահսկողություն	22
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	23
Կոնկրետ միջոցառումների իրականացում	24
Իրավական ակտերի հրապարակայնության ապահովում	24
Վերահսկողության ուժեղացում	26
Համակարգված կառավարման ապահովում	26
Երևան քաղաքի կարգավիճակի վերանայում	28
ԱՄՓՈՓՈՒՄ	29
Հավելված 1	30
<i>ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ԵՎ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ</i>	30
Հավելված 2	39
<i>ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ</i>	39
Հավելված 3	47
<i>ԱՌԱՆՁԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ</i>	47
ՀՂՈՒՄՆԵՐ	58

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Երևան քաղաքում քաղաքաշինության բնագավառի խնդիրները դարձան զանգվածային լրատվամիջոցների ուշադրության առարկա 2-3 տարի առաջ, երբ բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունները բարձրացրեցին մայրաքաղաքի կանաչ տարածքների պահպանության հարցը բազմաթիվ դիմումների, քննարկումների, ցույցերի ու հրապարակումների միջոցով: Այսօր այդ խնդիրը դարձել է հանրապետական ու քաղաքային իշխանությունների՝ ՀՀ նախագահի, Երևանի քաղաքապետի, պետական կառավարման այլ մարմինների և Երևանի թաղապետերի օրակարգի հարց: Դրա լուծման ուղղությամբ ձեռնարկվում են տարբեր միջոցառումներ, որոնք արտացոլվում են թաղային համայնքների բյուջեների կանաչապատման ծախսերում, ՀՀ բնապահպանության նախարարության և Երևանի քաղաքապետարանի համատեղ գործողությունների ծրագրում, «Բնապահպանական իրավախախտումների հետևանքով կենդանական և բուսական աշխարհին պատճառված վնասի հատուցման չափի հաշվարկման սակագների մասին» ՀՀ օրենքի նախագծում, բարձրաստիճան պաշտոնյաների հայտարարություններում և այլն: Ավելին, 2005 թվականը Երևանի քաղաքապետի կողմից հայտարարվել է կանաչապատման տարի:

Պետք է նշել, որ կանաչ տարածքների պահպանության խնդիրը ջատագով հասարակական կազմակերպությունների կողմից ի սկզբանե բարձրացվել էր ոչ միայն բազմաթիվ ապօրինի շինարարության դեպքերի ու կանաչի կորստով պայմանավորված հնարավոր էկոլոգիական հետևանքների մտահոգությամբ, այլև Երևան քաղաքում տեղի ունեցող քաղաքաշինական գործունեության անթափանցիկության համատեքստում: Չնայած վերոհիշյալ դրական զարգացումներին՝ պետական կառույցների գործունեության ակտիվացման տեսանկյունից, մինչ օրս չի նկատվում էական առաջխաղացում տեղեկատվության մատչելիության ապահովման պրակտիկայում: Իսկ վերջինիս բացակայության պայմաններում, հնարավորություն չստանալով իրապես մասնակցելու որոշումների ընդունման գործընթացին կամ համապատասխան ատյաններում բողոքարկելու արդյունքում հասնելու փոփոխության, ինչպես ընդունված է ժողովրդավարական երկրներում, շահագրգիռ զանգվածների ակտիվությունն արտահայտվում է բողոքի ակցիաներով, իսկ հասարակայնության լայն զանգվածների մոտ՝ առաջացնում հուսալքություն կամ անտարբերություն:

Ուսումնասիրության նպատակն է եղել գնահատել քաղաքաշինության բնագավառի տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ապահովման արդյունավետությունը Երևան քաղաքում՝ հասկանալու տվյալ բնագավառի օրենսդրության կիրարկմանն առնչվող խնդիրները և ներկայացնելու բարեփոխումների ուղղությամբ առաջարկություններ:

Տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության իրավունքը որոշումների ընդունման գործընթացում ամրագրված են ՀՀ *սահմանադրությամբ*, որի համաձայն՝

- ♦ յուրաքանչյուր ոք ունի խոսքի ազատության իրավունք՝ ներառյալ տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու ազատությունը տեղեկատվության ցանկացած միջոցով՝ անկախ պետական սահմաններից:¹
- ♦ յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքները և ազատությունները օրենքով չարգելված բոլոր միջոցներով պաշտպանելու իրավունք:²

Քաղաքաշինության հարցերի հետ կապված՝ այդ իրավունքն ամրագրվում է ՀՀ կողմից 2001թ. վավերացված՝ ՄԱԿ-ի տնտեսական հանձնաժողովի «Շրջակա

միջավայրի հարցերին առնչվող տեղեկության մատչելիության, որոշումների ընդունման գործընթացում հասարակայնության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» կոնվենցիայով (1998թ., Օրհուսի կոնվենցիա), ինչպես նաև քաղաքաշինության, հողային և շրջակա միջավայրի պահպանության մասին ազգային օրենսդրությամբ:

Սույն հրապարակմամբ ներկայացվող ուսումնասիրության արդյունքում պարզվել է, որ Երևան քաղաքում քաղաքաշինական գործունեության իրավասու կառույցները չեն ապահովում ինչպես ՀՀ սահմանադրության և օրենսդրության նորմերը, այնպես էլ՝ համապատասխան միջազգային պարտավորությունները: Տեղեկատվության մատչելիությունն իրականացվում է անբավարար, իսկ հասարակայնության մասնակցության հնարավորություն չի ապահովվում: Չեն կատարվում նաև համապատասխան քայլեր իրավիճակը բարելավելու ուղղությամբ:

Օրենքի կիրարկման համատեքստում ուսումնասիրությունն անդրադարձել է նաև քաղաքաշինության բնագավառի կոռուպցիոն երևույթների դրսևորումներին և ընկալմանը: Նման մոտեցման հիմքում ընկած է Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղի կողմից Հայաստանում կոռուպցիայի տարածվածության և դրսևորման գնահատման վերաբերյալ 2002թ. հասարակական կարծիքի ուսումնասիրությունը, որի համաձայն շինարարությունը դասվել էր տնտեսության առավել կոռումպացված ճյուղերի շարքը:³

Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ տեղեկատվության մատչելիությունը և որոշումների ընդունման գործընթացին հասարակայնության մասնակցությունը հանդիսանում են կառավարման թափանցիկություն ապահովելու և կոռուպցիոն երևույթները կանխարգելելու կարևորագույն լծակներ, իսկ դրանց բացակայությունը բարենպաստ պայմաններ է ստեղծում պաշտոնական դիրքի բազմաթիվ չարաշահումների համար:

ՄԵԹՈՂԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնասիրության նպատակ

Ծրագրի նպատակն էր գնահատել Երևանում քաղաքաշինության բնագավառի իրավասու մարմինների կողմից տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ապահովման արդյունավետությունը:

Հիմնական հասկացություններ

Սույն ուսումնասիրության մեջ որպես «իրավասու մարմիններ» դիտարկվել են Երևանի քաղաքապետարանը և թաղապետարանները՝ ելնելով քաղաքաշինության և դրան առնչվող՝ հողային հարաբերությունների ու շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառների իրենց գործառույթներից:

Ուսումնասիրության մեջ «տեղեկատվության մատչելիություն» և «հասարակայնության մասնակցություն» հասկացությունները դիտարկվում են՝ հիմք ընդունելով Օրհուսի կոնվենցիայի 4-8-րդ հոդվածների դրույթները, մասնավորապես՝

- տեղեկության ստացման նպատակով քաղաքացիների համապատասխան դիմումներին պատասխանելու.
- շրջակա միջավայրին առնչվող տեղեկությունն առանց հարցման հրապարակելու.

- շրջակա միջավայրի վիճակի փոփոխությունն նախատեսող քաղաքականության, ծրագրերի, ակնանների ու նախագծերի վերաբերյալ հասարակայնության վաղ ծանուցման.
- հասարակայնության շահագրգիռ ներկայացուցիչներին քննարկումների միջոցով որոշումների ընդունման գործընթացին մասնակից դարձնելու ու կարծիքները հաշվի առնելու նկատառումով:

«Քաղաքաշինություն» հասկացությունը դիտարկվում է «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի սահմանմամբ, այն է՝ *«կենսագործունեության համար բարենպաստ տարածական միջավայրի ստեղծման կամ փոփոխման նպատակով պետության, ֆիզիկական, իրավաբանական անձանց և դրանց միավորումների գործողությունների համախումբ, որն ընդգրկում է՝*

ա/ Հայաստանի Հանրապետության, նրա վարչատարածքային միավորների և դրանց բաղկացուցիչ մասերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման համալիր ծրագրերի, տարաբնակեցման համակարգերի ձևավորման, տարածքների նպատակային օգտագործման ուղղությունների ու գերակայությունների, արտադրական կարողությունների տեղաբաշխման, ինժեներատրանսպորտային և այլ ենթակառուցվածքների կազմակերպման, կանխատեսման, ծրագրման և նախագծման բոլոր տեսակները.

բ/ շենքերի, շինությունների, շինարարության, վերակառուցման, վերականգնման, ուժեղացման, արդիականացման և բարեկարգման (ներառյալ՝ քանդման), հողակտորների բնական լանդշաֆտի տարրերի գործառնական նշանակության, տեսքի, չափերի և սահմանների փոփոխությունների բոլոր տեսակները.

գ/ շենքերի, շինությունների շահագործումը՝ իրավական ակտերի, քաղաքաշինական և նորմատիվ-տեխնիկական փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխան».⁴

Կիրառված մեթոդաբանություն

Ծրագրի շրջանակներում ուսումնասիրվել են Հայաստանի Հանրապետության՝ քաղաքաշինության, ինչպես նաև դրան առնչվող հողային ու շրջակա միջավայրի պահպանության օրենսդրությունը և իրավասու մարմինների գործառնությունները, ինչպես նաև վերահսկողությունը այդ բնագավառներում:

Գնահատումն իրականացվել է՝ համադրելով նշված օրենսդրությամբ ամրագրված՝ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության սահմանված նորմերն ու կիրառվող պրակտիկան: Վերջինն ուսումնասիրվել է՝ հիմք ընդունելով Երևանի քաղաքապետարանի ու թաղապետարանների ներկայացուցիչների պատասխանները Ծրագրի փորձագետի կողմից կազմված հարցաշարերին,⁵ Երևանի բնակչության շրջանում իրականացված հարցման արդյունքները,⁶ պետական կառույցների, գործարար ոլորտի ու հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ ունեցած հարցազրույցները, ինչպես նաև՝ փորձագետների դիտարկումները և զանգվածային լրատվամիջոցների մոնիտորինգը:

Տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության նորմերի ապահովման վերաբերյալ որոշակի ընդհանրական պատկեր ստանալու նպատակով կատարվել է առավել լայն հասարակական արձագանք ստացած երկու առանձին դեպքերի ամփոփում,⁷ որում օգտագործվել են «Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղ», «Հայկական բուսաբանական ընկերություն», «Սախարովի անվան մարդու իրավունքների պաշտպանության հայաստանյան կենտրոն» և «Հետաքննող լրագրողներ» հասարակական կազմակերպությունների տվյալները:

Օրենսդրության կիրարկման որոշ ասպեկտների վերաբերյալ առավել համակողմանի պատկեր ստանալու նպատակով ուսումնասիրության գործընթացում

դիտարկվել են նաև այլ առնչվող պետական կառույցների գործառնությունները, որքանով որ վերջիններիս իրականացումն անդրադառնում է Երևանի քաղաքապետարանի և թաղապետարանների գործունեության արդյունավետության վրա:

Սույն ուսումնասիրության մաս կազմող հարցումներն ու գնահատումն իրականացվել են 2004թ. հոկտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին: Վերլուծության համար կարևորագույն հիմք է հանդիսացել նաև Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղի վերջին 2-3 տարիների ընթացքում կուտակված փորձը:

Երևանի քաղաքապետարանի և 12 թաղապետարաններն ուղղված հարցաթերթերը մշակվել են՝ հաշվի առնելով Երևանի քաղաքապետի և թաղային համայնքի ղեկավարի իրավասությունները քաղաքաշինության, հողային հարաբերությունների և շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառներում: Հարցաշարում ընդգրկված մի քանի խումբ հարցերի նպատակն էր պարզել, թե որքանով են տվյալ կառույցներն՝

- իրականացնում տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության մասին համապատասխան դրույթները ըստ «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենքի, «Տեղեկատվության մատչելիության մասին» ՀՀ օրենքի, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի, ՀՀ հողային օրենսգրքի և «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի: Այս նպատակով հարցաշարն ընդգրկել է փակ հարցեր՝ կատարելով հղումներ համապատասխան օրենսդրության պահանջներին և դրական պատասխանի դեպքում ակնկալել օրենքի կիրարկման համապատասխան օրինակների ներկայացում:
- փաստացիորեն դրսևորում պատրաստակամություն՝ տրամադրելու տեղեկատվություն: Այս նպատակով կառույցներին տրվել են «ստուգողական» հարցեր՝ խնդրելով տրամադրել տեղեկատվություն ծրագրային փաստաթղթերի, իրավական ակտերի, հողահատկացումների, շինարարության, դիմումների ու բողոքների, վերահսկողության վերաբերյալ: Որպես պատրաստակամության դրսևորում է համարվում պատասխանների ժամանակին ստացումը և լիարժեքությունը՝ տեղեկության ծավալի ու որակի առումով:
- պատրաստ և բաց՝ քննարկելու ապօրինի կամ կոռուպցիոն երևույթների առկայությունը տվյալ բնագավառում, ելնելով այն հանգամանքից, որ տեղեկատվության մատչելի չլինելը համապատասխան նախադրյալներ է ստեղծում կոռուպցիայի դրսևորման համար: Այս նպատակով կատարվել են ուղղակի հարցադրումներ՝ պարզելու կառույցների ձեռնարկած քայլերը ապօրինի գործողությունների կապակցությամբ կամ քաղաքաշինական գործունեության մեջ կոռուպցիայի դրսևորումների ընկալումը:

Երևանի բնակչության շրջանում հեռախոսային հարցումն ընդգրկել է մայրաքաղաքի բոլոր 12 համայնքների 400 բնակիչների՝ ապահովելով հարցման 5 տոկոս սխալ: Այս հարցման նպատակն էր գնահատել՝

- քաղաքացիների իրազեկությունը Երևանի քաղաքապետի կամ համապատասխան թաղապետի քաղաքաշինության, տրանսպորտի և ճանապարհաշինության, հողօգտագործման և շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտների որոշումների վերաբերյալ,
- բնակիչների իրազեկության աստիճանը իրենց կենսագործունեության միջավայրում իրականացվող քաղաքաշինական գործունեության վերաբերյալ,

- քաղաքացիների՝ տեղեկատվություն ստանալու և բողոքելու իրավունքից օգտվելու աստիճանն ու համապատասխան կառույցների արձագանքը,
- քաղաքաշինության ոլորտում կոռուպցիայի առկայության ընկալումը երևանցիների կողմից: Վերջին հարցը տրվել է Երևանի 7 համայնքների 226 բնակիչների:

Հենակետային իրավական նորմեր և ցուցանիշներ

Ծրագիրն ըստ էության անդրադառնում է Օրիուսի կոնվենցիայի կիրարկման պրակտիկային Երևանում քաղաքաշինության բնագավառում և գնահատման համար ընտրված՝ ներքոհիշյալ ցուցանիշների հիմքում դրված են հենց այս միջազգային փաստաթղթի նորմերը:

Այնուամենայնիվ, բուն պրակտիկայի գնահատումն իրականացվել է ազգային օրենսդրության շրջանակներում, մասնավորապես այն իրավական ակտերի, որոնք առավել հստակ կերպով ամրագրում են տեղեկատվության մատչելիության ու հասարակայնության մասնակցության ապահովման պարտավորությունը պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների համար: Այդ իրավական ակտերն են՝

- «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքը (1995).
- «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքը (1998).
- «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենքը (1999).
- ՀՀ հողային օրենսգիրքը (2001).
- «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքը (2003):

Որպես վերոհիշյալ օրենսդրության կիրարկման արդյունավետության ցուցանիշներ են ընտրվել վերոհիշյալ իրավական ակտերով սահմանված հետևյալ նորմերը՝

- «պասիվ տեղեկատվություն կամ տեղեկատվության մատչելիություն՝ հարցման համաձայն», այն է՝ իրավասու մարմինների գործառույթների շրջանակներում տեղեկություն ստանալու վերաբերյալ քաղաքացիների դիմումներին պատշաճ պատասխանների տրամադրումը օրենքով սահմանված ժամկետներում.⁸
- «ակտիվ տեղեկատվություն կամ տեղեկատվության մատչելիություն՝ առանց հարցման», այն է՝ իրավասու մարմինների կողմից իրենց տնօրինության տակ եղած համապատասխան տվյալների պարբերաբար հրապարակումը.⁹
- «պատշաճ ծանուցում», այն է՝ հասարակայնության իրազեկում շրջակա միջավայրի վիճակի փոփոխություն նախատեսող
 - քաղաքաշինական նախագծերի.¹⁰
 - հայեցակարգերի (այդ թվում՝ ռազմավարական նշանակության փաստաթղթերի՝ քաղաքականության, ծրագրերի ու պլանների).¹¹
- «հասարակական քննարկումների կամ լսումների կազմակերպում և կարծիքների հաշվի առում»:¹²

Իրավասու մարմինների կողմից օրենսդրության կիրարկման արդյունավետության գնահատումն իրականացվել է՝ օգտագործելով նշված ցուցանիշների համար առավել հաճախակի կրկնվող տվյալները: Տրված գնահատականները համապատասխանում են ցուցանիշների հետևյալ արժեքներին՝

- *Գերազանց*՝ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության դրույթները անվերապահորեն կիրարկվում են: Վերահսկողության համակարգը գործում է.
- *Լավ*՝ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության դրույթներն ընդհանուր առմամբ կիրարկվում են:

Չկիրարկման փաստը պայմանավորված է զուտ օրենքի թերություններով կամ համապատասխան ենթաօրենսդրական դաշտի բացակայությամբ: Վերահսկողության համակարգը գործում է.

- *Բավարար*՝ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության դրույթները կիրարկվում են մասամբ: Չկիրարկման փաստը պայմանավորված է ռեսուրսների բացակայությամբ: Սակայն նկատվում է միտում իրավիճակի բարելավման: Վերահսկողության համակարգը գործում է.
- *Անբավարար*՝ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության դրույթները երբեմն կիրարկվում են: Չկիրարկման փաստը պայմանավորված է իրավասու մարմինների կատարողականության թերացումներով և համապա ռեսուրսների բացակայությամբ: Սակայն նկատվում է միտում իրավիճակի բարելավման: Վերահսկողության համակարգը գործում է դեպքից դեպք:
- *Վատ*՝ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության դրույթները որպես կանոն չեն կիրարկվում: Վերահսկողության համակարգը գործում է դեպքից դեպք կամ առհասարակ չի գործում:

Սահմանափակումներ

Ծրագրի հարցումներն ու հարցազրույցների մեծ մասը անցկացվել են 3 ամսում, որի ընթացքում հնարավորություն չի եղել ստուգել իրավասու մարմինների կողմից տրամադրված որոշ տվյալների ճշգրտությունը, ինչպես օրինակ՝ տեղեկատվության տրամադրման կարգի կամ հոդերի աճուրդների ու մրցույթների պատշաճ հրապարակման վերաբերյալ:

Ոչ բոլոր թաղապետարաններն են համաձայնվել պատասխանել հարցաշարին և տրամադրել համապատասխան տեղեկատվություն, թեև դրանից միանշանակ չի հետևում, որ այդ թաղապետարանները վատ են իրականացնում տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության վերաբերյալ դրույթները:

Բավարար չեն թաղապետարանների կողմից տեղեկատվության մատչելիության ապահովման վերաբերյալ փորձագիտական դիտարկումները: Այս թերությունը մասնակիորեն շտկվել է մի քանի թաղապետարանների կողմից տրվող պատասխանների ամփոփման շնորհիվ, ինչը գաղափար է տալիս ընդհանուր միտումների վերաբերյալ:

Բացի այդ, պետք է նշել, որ քաղաքաշինության բնագավառում տեղեկատվություն փնտրելով կամ տեղեկատվության մատչելիության ուսումնասիրությամբ հետևողաբար զբաղվող կազմակերպությունների թիվը խիստ սահմանափակ է: Դա է պատճառը, որ սույն հրապարակման մեջ բերված են օրինակներ միայն մի քանի հասարակական կազմակերպությունների փորձից:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Պետական կառավարում

ՀՀ սահմանադրության համաձայն Երևան քաղաքին տրված է մարզի կարգավիճակ, որտեղ պետական կառավարումն իրագործվում է Երևանի քաղաքապետարանի, իսկ տեղական ինքնակառավարումը՝ թաղային համայնքների կողմից:¹³

Երևան քաղաքում պետական կառավարումն իրականացվում է ՀՀ նախագահի 06.05.1997թ. «Երևան քաղաքում պետական կառավարման մասին» NՆՀ-727

հրամանագրով սահմանված կարգով: Երևանի քաղաքապետը, օրենսդրությամբ իրեն վերապահված իրավասության սահմաններում, Երևանի տարածքում կառավարության տարածքային քաղաքականությունն, ի թիվս այլոց, իրականացնում է քաղաքաշինության, բնակարանային ու կոմունալ տնտեսության, գյուղատնտեսության ու հողօգտագործման և բնության ու շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառներում՝ Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմի և Երևանի քաղաքային ենթակայության կազմակերպությունների միջոցով:¹⁴

Երևանի քաղաքապետի քաղաքաշինության և դրան առնչվող հողօգտագործման ու շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառների իրավասություններն ամրագրվում են ՀՀ նախագահի նշված հրամանագրով և տվյալ բնագավառների օրենսդրությամբ: Ընդհանուր առմամբ, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի և ՀՀ հողային օրենսգրքի համաձայն Երևան քաղաքը դիտարկվում է որպես համայնք և «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 2002թ. դեկտեմբերի 26-ին կատարված փոփոխություններով հանդերձ, Երևանի քաղաքապետին, բացի պետական կառավարումից, վերապահվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների մի շարք իրավասություններ:¹⁵

Ի թիվս այլ գործառնությունների, Երևանի քաղաքապետը *քաղաքաշինության բնագավառում՝*

- առաջարկություններ է ներկայացնում կառավարություն Երևան քաղաքի, ինչպես նաև թաղային համայնքների սահմանների փոփոխման վերաբերյալ:¹⁶
- սահմանված կարգով կազմում է Երևան քաղաքի գլխավոր հատակագիծը, դրա կազմում՝ հողերի գոտիավորման և օգտագործման սխեմաները և ներկայացնում կառավարության հաստատմանը:¹⁷
- Երևանի գլխավոր հատակագծին համապատասխան հաստատում է Երևան քաղաքի առանձին հատվածների և քաղաքաշինական համալիրների մանրամասն հատակագծման նախագծերը, գոտիավորման փաստաթղթերը և կազմակերպում կառուցապատման աշխատանքները:¹⁸
- իր խնդիրների և գործառնությունների իրականացման ապահովման համար ամփոփ տվյալներ ստեղծելու նպատակով իրականացնում է բազմաբնույթ կադաստրի (բնապահպանական, անտառային, քաղաքաշինական, հուշարձանների և այլն) վարումը:¹⁹
- կազմում և հաստատում է Երևան քաղաքի քաղաքաշինական կանոնադրությունը:²⁰
- իր իրավասության սահմաններում կազմակերպում է բնակարանային և այլ շինարարություն, իրականացնում է կապիտալ շինարարության և կապիտալ վերանորոգման պատվիրատուի գործառնությունները:²¹
- կազմակերպում է Երևան քաղաքի կառուցապատումը, ապահովում է Երևանի քաղաքային նշանակության օբյեկտների բարեկարգումը, սանիտարական մաքրումը:²²
- սահմանված դեպքերում և կարգով համայնքի բնակչությանն իրազեկում է միջավայրի ծրագրվող քաղաքաշինական փոփոխությունների մասին:²³
- տալիս է գոտիավորման փաստաթղթերի նախագծման առաջադրանք և ճարտարապետաշինարարական նախագծային փաստաթղթերի ճարտարապետաշինարարական առաջադրանք, համաձայնեցնում է ճարտարապետաշինարարական նախագծերը:²⁴
- սահմանված կարգով ձևակերպում է ավարտված շինարարության շահագործման փաստագրումը, կանխարգելում ու կասեցնում է ինքնակամ շինարարությունը և օրենքով սահմանված կարգով ապահովում է դրանց հետևանքների վերացումը:²⁵
- սահմանված կարգով վերահսկողություն է իրականացնում քաղաքաշինական գործունեության՝ կառուցապատողներին տրված ճարտարապետաշինարարական առաջադրանքով, Երևան քաղաքի

քաղաքաշինական կանոնադրությամբ սահմանված պահանջների կատարման, հողերի և ամրակայված գույքի քաղաքաշինական նպատակային օգտագործման, շենքերի և շինությունների տեխնիկական վիճակի ու շահագործման նկատմամբ, միջոցներ է ձեռնարկում ապօրինի շինարարության կանխման, կասեցման և հետևանքների վերացման ուղղությամբ,²⁶

հողօգտագործման բնագավառում՝

- սահմանված կարգով տիրապետում և օգտագործում է պետական սեփականության հողերը.²⁷
- սահմանված կարգով իրականացնում է Երևան քաղաքի տարածքում գտնվող հողամասերի ընթացիկ հաշվառումը և կազմում է Երևան քաղաքի հողային հաշվեկշիռը.²⁸
- Երևան քաղաքի գլխավոր հատակագծին, հողերի գոտիավորման ու օգտագործման սխեմաներին, գոտիավորման այլ փաստաթղթերին համապատասխան՝ օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով օտարում կամ օգտագործման է տրամադրում Երևան քաղաքի տարածքում գտնվող պետական և համայնքների սեփականություն համարվող հողամասերը.²⁹
- սահմանում է հողամասերի վաճառքի մեկնարկային գինը, կազմակերպում է աճուրդներ, գլխավորում է մրցույթային հանձնաժողովները.³⁰
- սահմանված կարգով վերահսկողություն է իրականացնում Երևան քաղաքի տարածքում հողերի նպատակային օգտագործման, հողաշինարարության, հողօգտագործման և հողի պահպանման նկատմամբ, կանխում, կասեցնում և վերացնում է հողերի ապօրինի զբաղեցումը և օգտագործումը,³¹

բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառում՝

- մասնակցում է բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության պետական ծրագրերի մշակմանը և իր լիազորությունների շրջանակներում ապահովում է դրանց իրականացումը Երևան քաղաքի տարածքում.³²
- Երևան քաղաքի տարածքում վերահսկում է բնապահպանական օրենսդրության կատարումը և խախտման փաստերի վերաբերյալ տեղյակ է պահում համապատասխան մարմիններին.³³
- վերահսկողություն է իրականացնում բնության պահպանության բնագավառում, կազմակերպում է ընդերքի, անտառային, ջրային և օդային տարածքների, ինչպես նաև բուսական ու կենդանական աշխարհի օգտագործման և պահպանման միջոցառումները:³⁴

Բացի վերոնշյալից, Երևան քաղաքի տարածքում հասարակական կարգի պահպանման և ամրապնդման նպատակով, Երևանի քաղաքապետն իրավասու է ներքին գործերի և ազգային անվտանգության բնագավառի հանրապետական գործադիր մարմնի տարածքային ծառայությունների ղեկավարներին հանձնարարականներ տալ և կարգադրություններ անել Երևանի տարածքում ապօրինի շինարարության, ընդերքի օգտագործման, ինչպես նաև հողազավթումների, ապօրինի ծառահատման դեպքերի կանխման և արգելման վերաբերյալ:³⁵

Երևանի քաղաքապետին կից գործում է խորհրդակցական մարմին՝ Երևանի խորհուրդը, որի կազմում «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընդգրկվում են Երևանի քաղաքապետն ու 12 թաղային համայնքների ընտրովի թաղապետերը:³⁶ Այս խորհուրդը գլխավորում է Երևանի քաղաքապետը, որի ներկայացմամբ հաստատում է Երևան քաղաքի համար օրենքով սահմանված աղբյուրներից ձևավորվող եկամուտների սահմաններում ծախսերի նախահաշիվը՝ բյուջեն, այն թույլտվությունների կարգը, որոնց համար օրենքով նախատեսված է տեղական տուրքի գանձում:³⁷ Մասնավորապես, այն սահմանում է թաղային համայնքների կողմից տրվող շինարարության և քանդման թույլտվությունների

տրման կարգը:³⁸ Նաև համաձայնություն է տալիս հողամասերի վաճառքի մեկնարկային գնի վերաբերյալ:³⁹

Երևանի խորհուրդը նաև քննարկում է և մինչև ՀՀ կառավարություն ներկայացնելը իր եզրակացությունն է տալիս Երևանի քաղաքապետի հաշվետվությունների, Երևանի սոցիալ տնտեսական զարգացման տարեկան և հեռանկարային ծրագրերի, Երևանի գլխավոր հատակագծի և պետական բյուջեի նախագծի՝ Երևան քաղաքին վերաբերող հատվածի, ինչպես նաև պետական բյուջեից Երևանի թաղային համայնքների բյուջեներին նախատեսվող հատկացումների վերաբերյալ Երևանի քաղաքապետի առաջարկների առնչությամբ:⁴⁰

Տեղական ինքնակառավարում

Տեղական ինքնակառավարումը Երևան քաղաքում իրականացվում է թաղային համայնքներում «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն: Տեղական ինքնակառավարման մարմնի կազմի մեջ են մտնում գործադիր մարմինը՝ թաղային համայնքի ղեկավարն իր աշխատակազմով և ներկայացուցչական մարմինը՝ ավագանին:⁴¹

«Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն թաղային համայնքի ղեկավարն՝ ի թիվս այլ լիազորությունների իրականացնում է պարտադիր լիազորություններ քաղաքաշինության և կոմունալ տնտեսության, հողօգտագործման ու բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառներում:⁴²

Երևանի թաղային համայնքների իրավասություններն ամրագրվում են «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքով, որով թաղային համայնքի ղեկավարը քաղաքաշինության բնագավառում պարտադիր լիազորությունների շարքում՝

- սահմանված կարգով տալիս է շինարարության և քանդման թույլտվություններ:⁴³
- օրենքով սահմանված կարգով միջոցառումներ է ձեռնարկում շինարարության թույլտվությամբ նախատեսված ժամկետներում կառուցապատումն ավարտելու համար:⁴⁴
- իրականացնում է համայնքային սեփականություն համարվող շենքերի ու շինությունների հաշվառումը և բաշխումը, կազմում է սեփականության ամենամյա գույքագրման փաստաթղթերը, դրանք ներկայացնում է համայնքի ավագանու հաստատմանը:⁴⁵
- Երևան քաղաքի քաղաքաշինական կանոնադրությանը համապատասխան տալիս է արտաքին գովազդ տեղադրելու թույլտվություն:⁴⁶
- կազմակերպում է համայնքի կոմունալ տնտեսության աշխատանքը, ապահովում է համայնքի սեփականություն համարվող բնակելի տների և ոչ բնակելի տարածքների, հանրակացարանների, վարչական շենքերի և այլ շինությունների պահպանումը, շահագործումը, կազմակերպում է դրանց նորոգումը:⁴⁷
- կազմակերպում է համայնքի բնակավայրերի բարեկարգումը և կանաչապատումը:⁴⁸
- կամավոր լիազորությունների շարքում իրականացնում է բնակարանային և սոցիալական նշանակության այլ օբյեկտների շինարարությունը և կապիտալ վերանորոգումը, իրականացնում է կառուցապատման աշխատանքները, կազմակերպում է հանգստի վայրերի խնամքը և պահպանությունը, կազմակերպում է սանիտարական մաքրման կայանքների շինարարությունը և շահագործումը:⁴⁹

հողօգտագործման բնագավառում՝

- պարտադիր լիազորությունների շարքում՝ օրենքով սահմանված կարգով կանխարգելում, կասեցնում և վերացնում է ապօրինի հողօգտագործումները:⁵⁰

- պատվիրակված լիազորությունների շարքում՝ իրականացնում է համայնքի տարածքում գտնվող գեոդեզիական կետերի և համայնքի սահմանանիշերի պահպանությունը:⁵¹
- կամավոր լիազորությունների շարքում՝ իրականացնում է համայնքի սեփականություն համարվող հողամասերի բարելավման աշխատանքներ և ներտնտեսային հողաշինարարական աշխատանքներ:⁵²

բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառում՝

- պարտադիր լիազորությունների շարքում կազմակերպում է համայնքի սեփականություն համարվող հողերի, անտառային և ջրային տարածքների, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի պահպանությունը:⁵³
- պատվիրակված լիազորությունների շարքում ապահովում է հողերի պահպանությունը հողատարումից, ողողումներից, ճահճացումից, քիմիական, ռադիոակտիվ նյութերով և արտադրական թափոններով աղտոտումից:⁵⁴

ՌԻՍԻՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պասիվ տեղեկատվություն

Օրենսդրության պահանջներ

Այս ցուցանիշի հիմքում ընկած են «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» և «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքների դրույթները՝ քաղաքացիների հարցման համաձայն պետական կառույցների կողմից իրենց գործառնությունների շրջանակներում տեղեկություն տրամադրելու վերաբերյալ:

Օրենքի համաձայն քաղաքացիները և իրավաբանական անձինք իրենց առաջարկությունները և դիմումներն ուղղում են այն պետական մարմիններին, տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, դրանց պաշտոնական անձանց և կազմակերպություններին, որոնց անմիջական տնօրինությանն է վերապահված տվյալ հարցի լուծումը: Ընդ որում, եթե առաջադրված հարցերի լուծումը չի վերապահվում տվյալ կառույցներին, դրանք վերջիններիս կողմից 5-օրյա ժամկետում ուղարկվում են ըստ պատկանելության կամ այդ մասին ծանուցում են դիմողներին: Արգելվում է քաղաքացիների բողոքները լուծման ուղարկել այն պաշտոնական անձանց, որոնց գործողությունները բողոքարկվում են:⁵⁵

Պետական մարմինները, տեղական ինքնակառավարման մարմինները և պաշտոնական անձինք պարտավոր են՝ ընդունել և իրենց լիազորությունների սահմաններում, օրենքով սահմանված կարգով ու ժամկետներում, քննարկել քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները, պատասխանել դրանց և ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ, ապահովել յուրաքանչյուր առաջարկության, դիմումի, բողոքի՝ ժամանակին և համակողմանի քննարկումը, դրանց առթիվ հիմնավորված որոշումների ընդունումը, քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների և բողոքների վերաբերյալ ընդունված որոշումների փաստացի կատարումը, ինչպես նաև իրականացնել քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների և բողոքների համալիր ուսումնասիրություն՝ այդ աշխատանքի արդյունքներն օգտագործել համապատասխան բնագավառում ծառայած խնդիրները լուծելիս: Ընդ որում, առաջարկությունների, դիմումների և բողոքների քննարկումը կազմակերպելու համար պատասխանատվություն են կրում դրանց ղեկավարները:⁵⁶

Քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց առաջարկությունները քննարկվում են մեկ ամսվա ընթացքում, բացառությամբ լրացուցիչ ուսումնասիրություն պահանջող առաջարկությունների, որոնց մասին հայտնվում է հեղինակին: Դիմումներին ու բողոքներին ընթացք են տալիս համապատասխան կառույցում դրանք ստանալուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում, իսկ լրացուցիչ ուսումնասիրություն և ստուգում չպահանջող դիմումներն ու բողոքները՝ 15 օրվանից ոչ ուշ:⁵⁷

«Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքն ապահովում է տեղեկությունն օրենսդրությամբ սահմանված կարգով փնտրելու և տեղեկատվություն տնօրինողից այն ստանալու իրավունքի իրականացումը, որի համաձայն յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի ծանոթանալու իր փնտրած տեղեկությանը և դա ստանալու նպատակով, օրենքով սահմանված կարգով, հարցմամբ դիմելու տեղեկատվություն տնօրինող կառույցին ու ստանալու այդ տեղեկությունը:⁵⁸

Տեղեկատվություն տնօրինողը մերժում է տեղեկության տրամադրումը, եթե դա՝ պարունակում է պետական, ծառայողական, բանկային կամ առևտրային գաղտնիք, խախտում է մարդու անձնական կամ ընտանեկան կյանքի գաղտնիությունը, պարունակում է հրապարակման ոչ ենթակա նախնական քննության տվյալները, բացահայտում է մասնագիտական գործունեությամբ պայմանավորված մատչելիության սահմանափակում պահանջող տվյալներ կամ խախտում է հեղինակային կամ հարակից իրավունքները: Եթե պահանջվող տեղեկության մի մասը պարունակում է տվյալներ, որոնց տրամադրումը ենթակա է մերժման, ապա տեղեկություն է տրամադրվում մնացած մասի վերաբերյալ:⁵⁹

Դիմողը պարտավոր չէ հիմնավորել հարցումը: Պատասխանը, կամ արդեն հրապարակված պատասխանի վերաբերյալ հղումը տնօրինող կառույցի կողմից տրվում է դիմողին 5 օրվա ընթացքում: Միայն լրացուցիչ աշխատանք պահանջելու դեպքում տեղեկությունը տրվում է դիմողին 30 օրվա ընթացքում:⁶⁰

Տեղեկատվություն տնօրինողը պարտավոր է ապահովել տեղեկությունների մատչելիությունը և հրապարակայնությունը, իրականացնել իր տնօրինության տակ գտնվող տեղեկությունների գրանցումը, դասակարգումը և պահպանումը, տրամադրել հավաստի և իր տնօրինության տակ գտնող ամբողջական տեղեկություն, սահմանել իր կողմից տեղեկությունների տրամադրման կարգը և նշանակել տեղեկատվության ապահովման համար պատասխանատու պաշտոնատար անձին:⁶¹

Կիրարկման պրակտիկա

Երևանի քաղաքապետարանի գործունեությունը՝ հարցման համաձայն տեղեկատվության ապահովման առումով, ավելի հաճախ եղել է անբավարար, քան բավարար, ինչն անդրադառնում է Երևանի քաղաքապետարանի գործունեության նկատմամբ քաղաքացիների ընդհանուր վերաբերմունքի վրա:

Այս կառույցի գործունեության նկատմամբ հասարակական կազմակերպությունների և զանգվածային լրատվամիջոցների կողմից իրականացված դիտարկումները արձանագրել են որոշակի առաջընթաց վերջին մեկ տարվա ընթացքում՝ մասնավորապես օրենքով սահմանված ժամկետները պահպանելու փորձեր անելու, դիմումները քննարկման արժանացնելու և համագործակցության պատրաստակամությունը բանավոր կամ գրավոր դրսևորելու առումով:

Այնուամենայնիվ, հասարակական կազմակերպությունների հարցումների մեծ մասի պատասխանները շարունակում են տրվել կցկտուր կամ անորոշ: Ընդունված չի տեղեկացնել դիմումը քննարկելու ժամկետները երկարաձգելու մասին: Դիմումները,

որպես կանոն, միանշանակ չեն մերժվում, քանի որ բացակայում են ակնկալվող տվյալների գաղտնիության հիմքերը: Պատասխանները պարզաբանելու նպատակով՝ պատասխանատու պաշտոնյաների հետ կապվելու փորձերը տևում են շաբաթներ և հաճախ պսակվում անհաջողությամբ: Իսկ փաստաթղթերի բովանդակությանը պաշտոնապես ծանոթանալու կամ դրանց պատճենները ձեռք բերելու փորձերը մեծ մասամբ ձգձգվում են կամ ձախողվում:

Այսպես, Հետաքննող լրագրողների, Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղի և Երևանի էկոլոգիական հասարակական դաշինքի կողմից Երևանի քաղաքապետարանին 2003-2004թթ. ուղղված 36 դիմումների ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ պատասխաններ ստացվել են դրանց մոտ 50 տոկոսի համար, որից 80 տոկոսի պատասխանը՝ 10 օրից մինչև 3 ամիս ուշացումով: Պատասխանների միայն մեկ երրորդն է եղել լիարժեք: Վերջին խմբում ընդգրկված են նաև այն մամուլները, որոնք արտահայտում են Երևանի քաղաքապետարանի պատրաստակամությունը՝ տրամադրելու դիմումներում խնդրված փաստաթղթերը: Պետք է նշել, որ օրինակ՝ Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղին իրական հնարավորություն դեռևս չի ընձեռվել ծանոթանալու խոստացված փաստաթղթերին:

Չնայած, որ արգելվում է քաղաքացիների բողոքները լուծման ուղարկել այն պաշտոնական անձանց, որոնց գործողությունները բողոքարկվում են, առկա է նման պրակտիկա իշխանությունների ամենաբարձր օղակներում: Այսպես, հետաքննող լրագրող Էդիկ Բաղդասարյանի բողոքը ՀՀ նախագահի Ռոբերտ Քոչարյանին՝ Երևանի քաղաքապետի կողմից տեղեկատվություն տրամադրելու խնդրանքը մերժելու վերաբերյալ Նախագահի աշխատակազմից ուղարկվել է Երևանի քաղաքապետ Երվանդ Զախարյանին:

Թաղապետարանների կողմից դիմումներին և առաջարկություններին պատասխանելու պրակտիկան նույնպես թերանում է: Վերոհիշյալ հասարակական կազմակերպությունների դիտարկումները ցույց են տվել, որ թաղապետարաններն ավելի օպերատիվ են տրամադրում տեղեկություն, երբ դիմումներն իրենց հղվում են Երևանի քաղաքապետարանի կողմից:

Թաղապետարանների պատասխանները, մասնավորապես քաղաքաշինության և դրան առնչվող հարցերին, առավել զգուշավոր են և խուսափողական, ինչը որոշ չափով պայմանավորված է դրանց սահմանափակ գործառնություններով տվյալ բնագավառում ու տրամադրության տակ եղած տվյալների պակասով, ինչպես նաև փաստացի կախվածությամբ Երևանի քաղաքային իշխանություններից: Վերջինիս վառ օրինակներն են Շենգավիթ համայնքի թաղապետարանի ներկայացուցչի մերժումը՝ տրամադրել տեղեկություն մինչև դիմող կազմակերպությունը՝ Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/ Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղը չներկայացնի իր կանոնադրությունը: Մեկ այլ օրինակ է Նորք-Մարաշ համայնքի ներկայացուցչի մոտեցումը առ այն, որ նման հարցաթերթի պատասխանները պետք է համաձայնեցվեն Երևանի քաղաքապետարանի հետ: Նման պրակտիկան ինքնին խոսում է և թույլ է տալիս համապատասխան դատողություններ անել տվյալ կառույցներում տեղեկատվության մատչելիության ընդհանուր մակարդակի վերաբերյալ: Ինչ վերաբերում է շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվությանը, ապա թաղապետարանները չունեն համապատասխան պաշտոնյաներ, ինչը սահմանափակում է նրանց հնարավորությունը տիրապետելու շրջակա միջավայրին առնչվող (ներառյալ՝ քաղաքաշինությունը և հողօգտագործումը) տեղեկատվությանը:

Մյուս կողմից ակնհայտ է քաղաքացիների, ընդհանուր առմամբ, անտարբեր ու պասիվ վերաբերմունքը տեղեկատվություն ստանալու նպատակով պետական կառույցներին դիմելու առումով: Այս երևույթը մասամբ կարելի է բացատրել քաղաքացիների՝ իրենց իրավունքներին բավարար չափով իրազեկ չլինելու փաստով:⁶² Սակայն բնակիչների մի ստվար հատվածը պարզապես անիմաստ է համարում կառույցներին դիմելը՝ հույս չունենալով, որ դրանք կտրամադրեն լիարժեք տեղեկատվություն: Ցավոք, նման ընկալումն ապացուցվում է փաստերով, քանի որ Երևանի քաղաքապետարանին կամ թաղապետարանների հետ առնչություն ունեցած՝ հարցման ենթարկված մի խումբ քաղաքացիներ պատասխանել են, որ այդ կառույցներից առհասարակ չեն ստացել պատասխան, ստացել են ոչ լիարժեք տեղեկություն կամ եղել են ձգձգումներ:⁶³

«Հետաքննող լրագրողներ» հասարակական կազմակերպության ավելի քան մեկ տարվա ապարդյուն փորձերը՝ ծանոթանալու Երևանի Ազգային օպերայի և բալետի պետական թատրոնի շրջակա պուրակում կառուցված սրճարանների վերաբերյալ Երևանի քաղաքապետերի 1997-2003թթ. որոշումներին, ապացուցում են, որ դեռևս չկա քաղաքական կամք ապահովելու տեղեկատվության ազատությունը Հայաստանում:⁶⁴

Ակտիվ տեղեկատվություն

Օրենսդրության պահանջներ

Այս ցուցանիշի հիմքում ընկած են «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» և «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքների դրույթները՝ կառույցների տնօրինության տակ եղած համապատասխան տվյալների պարբերաբար հրապարակման վերաբերյալ:

«Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն տեղեկատվություն տնօրինողն օրենսդրությամբ սահմանված կարգով մշակում և հրապարակում է իր կողմից տեղեկություն տալու կարգը: Բացի այդ, կառույցը առնվազն տարին մեկ անգամ հրապարակում է իր գործունեությանն առնչվող մի շարք տեղեկություններ, այդ թվում՝ հանրության համար իրականացվող աշխատանքները և ծառայությունները, բյուջեն, գրավոր հարցումների ձևերը և դրանք լրացնելու վերաբերյալ խորհրդատվական ցուցումներ, շրջակա միջավայրի վրա ներգործությունը, քաղաքացիների ընդունելության կարգը, օրը, վայրը և ժամը, տնօրինվող տեղեկությունների ցանկը և դրանց տնօրինման կարգը, ստացված հարցումների վերաբերյալ վիճակագրական և ամփոփ տվյալները, այդ թվում՝ ներժման հիմքերը:⁶⁵

«Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Երևանի քաղաքապետարանը և թաղապետարանները առնվազն երեք ամիսը մեկ անգամ պետք է զանգվածային լրատվամիջոցներով հրապարակեն քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների և բողոքների քննարկման արդյունքների մասին տեղեկատվություն:⁶⁶

Կիրարկման պրակտիկա

Երևանի քաղաքապետարանի կողմից Ծրագիրն իրականացնող կազմակերպությանը չեն տրամադրվել տվյալներ իր կողմից տեղեկատվության տրամադրման կարգի, հրապարակվող տեղեկատվության կամ դիմումների վերաբերյալ: Երևանի քաղաքապետարանի կողմից հրատարակվող «Երևան 7 օր» թերթի մոնիտորինգը, նույնպես չի հայտնաբերել նման տեղեկատվություն:

Թաղային համայնքներից ոչ մեկում դեռևս չեն հրապարակվել գրավոր հարցումների ձևերն ու դրանք լրացնելու վերաբերյալ խորհրդատվական ցուցումները, շրջակա միջավայրի վրա ներգործությունը և տնօրինվող տեղեկությունների ցանկն ու դրանց

տնօրինման կարգը, իսկ Ավանի թաղապետարանը տեղեկացրել է, որ իր տեղեկատվության տրամադրումն ապահովում է Երևանի քաղաքապետարանի միջոցով: Այնուամենայնիվ, կան առանձին դրական օրինակներ տեղեկատվություն ստանալու կարգի առկայության (Արաբկիրի և Մալաթիա-Սեբաստիայի թաղապետարաններ), հանրության համար իրականացվող աշխատանքների ու ծառայությունների հրապարակման (Արաբկիր, Մալաթիա-Սեբաստիա, Նոր Նորք և Քանաքեռ-Զեյթուն թաղապետարաններ), բյուջեի մատչելիության (Մալաթիա-Սեբաստիա, Նոր Նորք և Քանաքեռ-Զեյթուն թաղապետարաններ), քաղաքացիների ընդունելության կարգի, օրվա, վայրի և ժամի սահմանման, ինչպես նաև ստացված հարցումների վիճակագրական և ամփոփ տվյալների վերաբերյալ (Արաբկիր, Նոր Նորք և Քանաքեռ-Զեյթուն թաղապետարաններ):

Հինգ թաղային համայնքների՝ Ավանի, Մալաթիա-Սեբաստիայի, Նոր Նորքի, Նուբարաշենի և Քանաքեռ-Զեյթունի թաղապետարանները նշել են, որ եռամսյակը մեկ հրապարակում են քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների ու բողոքների քննարկման արդյունքների մասին տեղեկատվություն:

Պատշաճ ծանուցում քաղաքաշինական գործունեության վերաբերյալ

Օրենսդրության պահանջներ

Այս ցուցանիշը նկատի ունի հասարակայնության իրազեկում շրջակա միջավայրի վիճակի փոփոխություն նախատեսող քաղաքաշինական նախագծերի⁶⁷ և հայեցակարգերի (այդ թվում՝ ռազմավարական նշանակության փաստաթղթերի՝ քաղաքականության, ծրագրերի ու պլանների)⁶⁸ վերաբերյալ և հիմնականում հիմնված է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի և «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի դրույթների վրա: Վերջիններիս համաձայն ծանուցմանը պետք է հետևի հասարակայնության մասնակցության ապահովումը որոշման ընդունման գործընթացին քննարկումների կամ լսումների ձևով: Բացի այդ, բնակչության իրազեկում նախատեսվում է ՀՀ *հողային օրենսգրքով*, որի հիմնական նպատակը թեև հողամասերի օտարման գործընթացի թափանցիկության ապահովումն է, այն կարող է նաև ապահովել նախնական տվյալներ ապագա քաղաքաշինական գործունեության վերաբերյալ:

Այսպես, ՀՀ *հողային օրենսգրքի* համաձայն պետության և համայնքների սեփականություն համարվող հողամասերն օտարվում են սեփականության իրավունքն անհատույց փոխանցելու, ուղղակի վաճառքի կամ աճուրդի միջոցով:⁶⁹ Երևանի քաղաքապետը բնակչությանը տեղեկացնում է հողամասը սեփականության իրավունքով անհատույց տրամադրելու վերաբերյալ զանգվածային լրատվության կամ այլ միջոցներով:⁷⁰

Աճուրդի անցկացումից մեկ ամիս առաջ, մամուլով և զանգվածային լրատվության այլ միջոցներով, հրապարակվում են սակարկությունների անցկացման տեղը, օրը, ժամը, հողամասի գտնվելու վայրը, օգտագործման նպատակը, չափերը և այլ մանրամասն տվյալներ:⁷¹

Պետության և համայնքների սեփականությանը պատկանող հողամասերը վարձակալության իրավունքով տրամադրվում են մրցույթով:⁷² Մրցույթների կազմակերպման համար ստեղծվում է մրցույթային հանձնաժողով, որը ղեկավարում է Երևանի քաղաքապետը:⁷³ Մրցույթներն անցկացվում են բաց: Մրցույթն անցկացնելուց մեկ ամիս առաջ զանգվածային լրատվության միջոցներով հանձնաժողովը տեղեկատվություն է հրապարակում մրցույթի առարկայի, ձևի, անցկացման տեղի, ժամանակի և հանձնաժողովի կողմից մշակված միցույթի պայմանների ու պահանջների, անցկացման կարգի և մրցույթի առարկայի նախնական գնի մասին:⁷⁴

Բացի այդ, ՀՀ հողային օրենսգիրքն ապահովում է ցանկացած՝ պետության և համայնքների սեփականության հողամասերի տրամադրումը հողերի գոտիավորման և օգտագործման սխեմաներին, բնակավայրերի գլխավոր հատակագծերին համապատասխան և դրանց հիման վրա:⁷⁵ Նշված փաստաթղթերը համապատասխանաբար լինելով շրջակա միջավայրի ազդեցության փորձաքննության առարկա և քաղաքաշինության օրենսդրության օբյեկտ, ենթադրում են հասարակայնության իրազեկում և մասնակցություն ներքոհիշյալ օրենքներին համապատասխան՝ նախքան հողամասերի տրամադրման մասին որոշումների ընդունումը:

«Շրջակա միջավայրի ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, քաղաքաշինության բնագավառում նախատեսվող գործունեության մասին լիազոր մարմնի՝ «Բնապահպանական փորձաքննություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կողմից ծանուցում ստանալուց հետո ազդակիր համայնքների ղեկավարները ձեռնարկողի հետ միասին 15-օրյա ժամկետում կազմակերպում են հասարակական լսումներ՝ լրատվական միջոցներով տեղեկություններ հաղորդելով նախատեսվող գործունեության, լսումների տեղի և ժամկետի մասին:⁷⁶

Փորձաքննության ենթակա փաստաթղթերի օրինակները լիազոր մարմնի կողմից ստանալուց հետո ազդակիր համայնքի ղեկավարները 5-օրյա ժամկետում լրատվական միջոցներով տեղեկացնում են, թե որտեղ և երբ է հնարավոր ծանոթանալ և տվյալներ ստանալ փաստաթղթերի մասին:

«Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքն ամրագրում է հասարակայնության ներկայացուցիչներին իրենց կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների մասին ստույգ տեղեկություններ ստանալու իրավունքը:⁷⁷ Այս իրավունքը նաև ամրագրված է ՀՀ կառավարության 28.10.1998թ. *«Կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների մասին իրազեկման և հրապարակված քաղաքաշինական ծրագրերի ու նախագծերի քննարկմանը և որոշումների ընդունմանը հասարակայնության ներկայացուցիչների մասնակցության կարգը սահմանելու մասին» N660 որոշմամբ*, որի ապահովման պարտականությունը դրված է Երևանի քաղաքապետի վրա:

Այսպիսով, պատշաճ ծանուցման վերաբերյալ նորմը հողային և քաղաքաշինության բնագավառների օրենսդրությամբ վերապահված է Երևանի քաղաքապետարանին, իսկ *«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքով* այն տարածվում է նաև թաղապետարանների վրա:

Կիրարկման պրակտիկա

Փորձագետների դիտարկումների և պետական հատվածի ու գործարար ոլորտների ներկայացուցիչների հետ ունեցած հարցազրույցների ընթացքում բացահայտվել է, որ չնայած Հողային օրենսգրքի՝ 4 տարի գործողության մեջ գտնվելու փաստին, ընդհանուր առմամբ, խիստ անբավարար է իրականացվում դրանով սահմանված տեղեկատվության հրապարակման պահանջը, և միայն 2004թ. է այն քիչ թե շատ ակտիվացել: Առավել ընթերցվող զանգվածային լրատվամիջոցների 2004թ. օգոստոս-նոյեմբեր ամիսների ուսումնասիրության ընթացքում հետաքրքիր էր պարզել, որ հրապարակումների մեծ մասը վերաբերում է Հայաստանի մյուս մարզերի տարածքում հողի օտարումներին, այնինչ Երևանի հողահատկացումների վերաբերյալ հայտարարությունները շատ ավելի սակավ են: Մինչդեռ, Երևանի քաղաքապետարանի տված տեղեկության համաձայն, 2001-2004թթ. իրականացված 378 մրցույթներից և 1082 աճուրդներից բոլորի վերաբերյալ էլ եղել են համապատասխան հրապարակումներ:⁷⁸

Մինչև 2004թ. սեպտեմբեր ամիսը աճուրդների և մրցույթների վերաբերյալ տեղեկությունները կարող էին հրապարակվել տարբեր լրատվամիջոցներում՝ անկախ դրանց տպաքանակից: Միայն 2004թ. դեկտեմբերի 18-ից ուժի մեջ է մտել ՀՀ կառավարության կողմից ընդունված փոփոխությունը պետական և համայնքային սեփականություն հանդիսացող հողամասերն օտարելու և օտագործման տրամադրելու կարգի մեջ: Համաձայն փոփոխության, աճուրդային կարգով հողամասերի օտարման և մրցութային կարգով վարձակալության տրամադրման մասին հայտարարությունները պարտադիր պետք է հրապարակվեն «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթում:⁷⁹

Երևանի քաղաքապետարանը և թաղապետարանները բերել են բնակչության ծանուցման մի քանի օրինակներ Կենտրոն, Արաբկիր, Մալաթիա-Սեբաստիա, Նուբարաշեն և Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքների տարածքներում ընթացիկ կամ նախատեսվող շինարարության մասին: Չի նշվել ոչ մի դեպք, որի կապակցությամբ կատարվել է ծանուցում բնապահպանական փորձաքննության շրջանակներում:

Դրան զուգահեռ, Երևանի քաղաքապետի կողմից հաստատված ռազմավարական փաստաթղթերի ցանկում նշվել են այնպիսի կարևորագույն փաստաթղթեր, ինչպիսիք են «Երևան քաղաքի սեյսմիկ միկրոշրջանացման քարտեզը», «Քաղաքի առանձին տարածքների գոտևորման և փողոցների ցանցի զարգացման նախագծերի մշակման ժամանակացույց – ծրագիրը» կամ «2005թ. քաղաքաշինական գործունեության ծրագիրը», որոնց մասին չի եղել համապատասխան ծանուցում: Պետք է նշել, որ Երևանի գլխավոր հատակագծի հայեցակարգը, որն արդեն ներկայացված է ՀՀ կառավարության հաստատմանը, դեռևս մատչելի չի շահագրգիռ կազմակերպությունների համար:

Թաղապետարանների տրամադրած տեղեկությունների համաձայն, «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ընթացող կամ նախատեսվող շինարարության և քաղաքաշինական ծրագրերի արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության վերաբերյալ բնակչությունն իրազեկվել է և անցկացվել են հասարակական լսումներ Ավան, Մալաթիա և Նոր Նորք համայնքների տարածքներում: Այնուամենայնիվ, նման լսումների կազմակերպման կանոնավոր պրակտիկա չկա: Ավելին, թաղապետարանները հաճախ իրենք տեղյակ չեն լինում իրենց համայնքի տարածքում իրականացվող գործունեության բնապահպանական փորձաքննության վերաբերյալ: Այս օրենքի կապակցությամբ, սակայն, պետք է ընդունել, որ թաղապետարանների կողմից դրա պահանջների կատարման մակարդակը քիչ է տարբերվում օրենքի կիրարկման ընդհանուր մակարդակից, ինչը, փորձագետների կարծիքով, պայմանավորված է օրենքի թերություններով և հասարակական լսումների իրականացման կարգի վերաբերյալ ենթաօրենսդրական ակտի բացակայությամբ:

Կարևորագույն դրական քայլ է Երևանի քաղաքապետարանի «Երևան 7 օր» պաշտոնաթերթի հրապարակման փաստը, որը պարբերաբար անդադառնում է մայրաքաղաքի տարբեր խնդիրներին՝ իրազեկելով հասարակայնությանը Երևանի քաղաքապետարանի գործունեության վերաբերյալ: Սակայն, դրանով չի կարող ապահովվել ծանուցման կամ իրազեկման վերաբերյալ համապատասխան իրավական ակտերի պահանջների կատարումը:

Ըստ սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների, Երևանի հարցվող բնակիչների միայն 52 տոկոսն են տեղյակ եղել իրենց շրջակայքում նախապատրաստվող կամ ընթացող շինարարության վերաբերյալ, սակայն նրանց տեղեկատվության հիմնական աղբյուրը ասեկոսներն են կամ արդեն ընթացքի մեջ գտնվող շինության տեսքի վրա հիմնված ենթադրությունները: 400 հարցվածներից ընդամենը 15-ն են կարողացել մոտավորապես նշել, թե ում կողմից են կառուցվում շինությունները՝

իրենց տեղեկությունների համաձայն: Հարցմանը մասնակցած բնակիչների ճնշող մեծամասնությունը վրդովմունք է արտահայտել այն կապակցությամբ, որ իրենք տեղյակ չեն, թե ինչ է կատարվում իրենց շրջակայքում: Ընդ որում, պատասխանողների ավելի քան 90 տոկոսը նշել է տների, խանութների, սրճարանների, ավտոտնակների, գեղեցկության սրահների, բենզակայանների և ավտոսպասարկման կետերի կառուցման մասին, որոնք, որպես կանոն, իրականացվում են կանաչ տարածքների, երեխաների խաղահրապարակների և մայթերի հաշվին:

Ծրագրի շրջանակներում հարցված 226 երևանցիների 70.8 տոկոսը քաղաքաշինությունը համարել է կոռումպացված բնագավառ: Եվ չնայած, որ այդպես համարող քաղաքացիները չեն նշել կոնկրետ դեպքեր կամ անուններ, ճնշող մեծամասնության մեկնաբանությունների համաձայն Երևան քաղաքում ընդհանուր օգտագործման տարածքների վրա ընթացող շինարարությունը և դրա անպատժելիությունը չի կարող կապված չլինել կոռուպցիոն դրսևորումների հետ: Վերոհիշյալ շարքը կարելի է լրացնել աճուրդների և մրցույթների ոչ թափանցիկ լինելու փաստով, որը զուգակցվելով դրանց ձևական բնույթին, ինչի մասին վկայում են գործարար ոլորտի ներկայացուցիչների հետ ունեցած զրույցները, բարենպաստ հող են նախապատրաստում կոռուպցիոն բնույթի գործարքների համար:

Քաղաքաշինական գործունեության վերաբերյալ պատշաճ ծանուցում չապահովելու և դրան առնչվող խնդիրների վառ արտահայտությունն է Երևանի հարավ-արևմտյան մասում գտնվող՝ պատմամշակութային արժեք ունեցող Դավմայի այգիների կառուցապատման քողարկված գործընթացը:⁸⁰

Հասարակական քննարկումների կամ լսումների կազմակերպում և կարծիքների հաշվի առում

Օրենսդրության պահանջներ

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, «Բնապահպանական փորձաքննություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կողմից ծանուցում ստանալուց հետո ազդակիր համայնքների ղեկավարները ձեռնարկողի հետ միասին 15-օրյա ժամկետում կազմակերպում են հասարակական լսումներ՝ լրատվական միջոցներով տեղեկություններ հաղորդելով նախատեսվող գործունեության, լսումների տեղի և ժամկետի մասին: Ընդ որում, եթե 30 օրվա ընթացքում ազդակիր համայնքի և հասարակայնության կողմից առաջարկներ չեն ուղարկվում լիազոր մարմնին, ապա ազդակիր համայնքի կարծիքը համարվում է դրական:⁸¹

Փորձաքննության ենթակա փաստաթղթերի օրինակները լիազոր մարմնի կողմից ստանալուց հետո ազդակիր համայնքի ղեկավարները, լիազոր մարմինը և ձեռնարկողը 30 օրվա ընթացքում կազմակերպում ու ապահովում են հասարակայնության կողմից փաստաթղթերի ուսումնասիրությունն ու լսումները: Հասարակայնության կարծիքը նշված ժամանակամիջոցում ներկայացվում է ազդակիր համայնքի ղեկավարներին կամ անմիջապես լիազոր մարմնին, որից հետո, 10-օրյա ժամկետում, ազդակիր համայնքի ղեկավարը իր և հասարակայնության կարծիքները ներկայացնում են լիազոր մարմնին:⁸²

Դրան զուգահեռ, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքն ամրագրում է հասարակայնության մասնակցությունը քաղաքաշինական գործունեության իրականացմանը պետության, հասարակայնության և քաղաքացիների շահերի փոխհամաձայնեցումը, հրապարակայնության ապահովումը և քաղաքաշինական ծրագրերի և նախագծերի լավագույն լուծումների ընտրությանն օժանդակելու նպատակով:⁸³ Հասարակայնության ներկայացուցիչների օրենքով ամրագրված իրավունքներն, ի թիվս այլոց, ներառում են մինչև հրապարակված

քաղաքաշինական ծրագրերի և նախագծերի հաստատումը՝ դրանց քննարկումներին մասնակցելու, իրավական և նորմատիվ ակտերով հիմնավորված դիտողություններ, առաջարկություններ, այլընտրանքային նախագծեր և ծրագրեր ներկայացնելու իրավունքները:⁸⁴ Այս իրավունքները Երևան քաղաքում ապահովում է Երևանի քաղաքապետը՝ ՀՀ *կառավարության 28.10.1998թ. N660 «Կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների մասին իրազեկման և հրապարակված քաղաքաշինական ծրագրերի ու նախագծերի քննարկմանը և որոշումների ընդունմանը հասարակայնության ներկայացուցիչների մասնակցության կարգը սահմանելու մասին» որոշման* համաձայն:

Կիրարկման պրակտիկա

Ինչպես արդեն նշվել էր, «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ *օրենքը* լիարժեք կերպով չի կիրարկվում օրենքի մի շարք թերությունների, այդ թվում՝ հասարակական լսումների իրականացման կարգի վերաբերյալ ենթաօրենսդրական ակտի բացակայության պատճառով: Այնուամենայնիվ, գործնականում, բնապահպանական փորձաքննության ներկայացվող փաստաթղթերի մոտավորապես 5 տոկոսի համար հասարակայնության ծանուցման և լսումների կազմակերպման պահանջը կատարվում է: Սակայն, չնայած, որ օրենքով միևնույն օբյեկտի համար նախատեսվում է 3 հասարակական լսում, գործնականում իրականացվում է միայն մեկը (որպես կանոն, նախատեսվող գործունեության փաստաթղթերի քննարկման փուլում): Փորձագետների դիտարկումները ցույց են տվել, որ հասարակական լսումները սկսել են կազմակերպվել 2000 թվականից՝ Երևան քաղաքում գտնվող առանձին օբյեկտների համար, որոնց վերաբերյալ կային բողոքներ հասարակայնության ներկայացուցիչների կողմից:⁸⁵

Բնապահպանական փորձաքննության շրջանակներում հասարակական լսումները որպես կանոն կազմակերպվում են Երևանի թաղապետարանների կողմից: Հարցման ենթարկված թաղապետարաններից միայն 3-ը՝ Ավան, Մալաթիա-Սեբաստիա և Նոր Նորք համայնքների թաղապետարաններն են պատասխանել, որ կազմակերպել են հասարակական լսումներ: Հաճախ, ինչպես քաղաքապետարանը, այնպես էլ թաղապետարանները, իրենք տեղյակ չեն իրենց համայնքի տարածքում իրականացվող գործունեության բնապահպանական փորձաքննության գործընթացի վերաբերյալ:

Ըստ Երևանի քաղաքապետարանի տվյալների՝ կան առանձին դեպքեր քաղաքապետարանի կողմից «*Քաղաքաշինության մասին*» ՀՀ *օրենքի* շրջանակներում քննարկումների կազմակերպման վերաբերյալ:⁸⁶ Սակայն, հաշվի առնելով, որ առանց համապատասխան քննարկումների կարող էին ընդունվել Երևանի քաղաքապետի այնպիսի որոշումներ, ինչպիսիք են Երևան քաղաքի պատմամշակութային հիմնավորման նախագիծը ուժը կորցրած համարելու⁸⁷ կամ քաղաքի առանձին տարածքների մանրամասն հատակագծերի հաստատման վերաբերյալ որոշումները, կարելի է միանշանակ ասել, որ տվյալ օրենքի՝ հասարակայնության մասնակցության վերաբերյալ պահանջները չեն կատարվում Երևանի քաղաքապետարանի կողմից:

Որպես հասարակական քննարկումների վերաբերյալ պահանջի կատարման օրինակ Երևանի քաղաքապետարանի որոշ պաշտոնյաների կողմից հաճախ մատնանշվում է Երևանի քաղաքապետարանին կից քաղաքաշինական խորհրդի առկայությունը: Սակայն, պետք է նշել, որ 2003թ. ի վեր Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղին չի հաջողվել պաշտոնապես պարզել, թե ովքեր են ընդգրկված այդ խորհրդակցական մարմնի կազմում: Իսկ 40 կազմակերպություններից բաղկացած էկոլոգիական հասարակական դաշինքի խորհրդի դիմումները Երևանի քաղաքապետին՝

ներկայացուցիչ ունենալու քաղաքաշինական խորհրդի աշխատանքներում պսակվել են անհաջողությամբ:

Ինչ վերաբերում է կարծիքների հաշվի առնմանը, ապա հայտնի չեն դեպքեր, երբ հնարավոր է եղել պաշտոնապես կամ ոչ պաշտոնապես արտահայտած հասարակական կարծիքի շնորհիվ ազդել որևէ քաղաքաշինական գործունեության իրականացման վրա: Միակ օրինակը, որը կարողացել են նշել հարցման ենթարկված հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները, 2004թ. հունիսին Արմենպրեսի շրջակայքում ծավալվող շինարարության դեպքն էր, երբ լրագրողների բացառիկ ակտիվության շնորհիվ հնարավոր եղավ կանխել ապօրինի շինարարությունը: Այնուամենայնիվ, ոչ պաշտոնական տվյալների համաձայն, տվյալ տարածքի հողահատկացման որոշումը դեռևս չեղյալ չի համարվել իրավասու մարմինների կողմից:

Հասարակական կարծիքի «հաշվի առնման» մեկ այլ օրինակ է, թերևս, Դալմայի այգիների բնակիչների բողոքի արդյունքում ՀՀ կառավարության մեկ այլ հակասական որոշման ընդունումը՝ մինչ այդ անտառային հողերի կատեգորիային դասված և այդպիսով պահպանության «արժանացրած»⁸⁸ հողամասերը՝ վարձակալությամբ տրամադրելու վերաբերյալ,⁸⁹ որով միառժամանակ կասեցվեց այգիների մի խումբ վարձակալների բողոքը: Այնուամենայնիվ, այս որոշումն իր հերթին ընդունվեց հասարակայնության ծանուցման նորմերի խախտումներով՝ անտեսելով այլ շահագրգիռ կազմակերպությունների դիմումները իրավախախտումների վերաբերյալ:⁹⁰

Տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության նկատմամբ վերահսկողություն

Օրենսդրության պահանջներ

Ծրագիրն անդրադարձել է նաև քաղաքաշինության և դրան առնչվող հողօգտագործման ու շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառներում վերահսկողությանը, որն իրականացվում է համաձայն ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի (2000): Քաղաքաշինության բնագավառում նաև գործում են «Քաղաքաշինության բնագավառում իրավախախտումների համար պատասխանատվության մասին» ՀՀ օրենքը (1999թ.) և ՀՀ կառավարության 12.10.98թ. «Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքաշինական գործունեության պետական վերահսկողություն իրականացնելու կարգը սահմանելու մասին» N624 որոշումը:

Նշված ոլորտներում տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ապահովմանն առնչվող վերահսկողություն ուղղակիորեն սահմանված է հետևյալ իրավախախտումների համար՝

- Օրենքով նախատեսված տեղեկությունը պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, պետական հիմնարկների, բյուջեներից ֆինանսավորվող կազմակերպությունների, ինչպես նաև հանրային նշանակության կազմակերպությունների պաշտոնատար անձանց կողմից ապօրինաբար չտրամադրելը առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնապատիկից մինչև հիսնապատիկի չափով: Նույն խախտումը, որը կատարվել է կրկին անգամ՝ վարչական տույժի միջոցներ կիրառելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում՝ առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկից մինչև հարյուրապատիկի չափով:⁹¹ Տվյալ վարչական իրավախախտումը քննվում է առաջին ատյանի դատարանների դատավորները:⁹²

- Կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների մասին հասարակությանը չիրազեկելը առաջացնում է տուգանքի նշանակում պաշտոնատար անձի նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:⁹³ Նման վարչական իրավախախտումը քննում են քաղաքաշինական պետական տեսչության մարմինները:⁹⁴

Կիրարկում

Ծրագրի շրջանակներում չի ուսումնասիրվել առաջին ատյանի դատարաններում տեղեկատվություն չտրամադրելու վերաբերյալ գործերի առկայությունը: Սակայն, Երևանի քաղաքապետի կողմից Ազգային օպերայի բալետի պետական թատրոնի շրջակայքի կառուցապատման վերաբերյալ տեղեկատվություն չտրամադրելու կապակցությամբ դատական մարմինների գործունեության բնութագրիչ օրինակ է Հետաքննող լրագրողների ընդդեմ Երևանի քաղաքապետի դիմումի ճակատագիրը, որը մեկ տարի շարունակ քննվում էր առաջին ատյանի, վերաքննիչ ու վճռաբեկ դատարանների կողմից:⁹⁵

Կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների մասին հասարակայնությանը իրազեկելու նկատմամբ վերահսկողության կիրարկումը գնահատելու նպատակով ուսումնասիրվել է ՀՀ քաղաքաշինության տեսչության կողմից Երևանի քաղաքապետարանի քաղաքաշինական գործունեության 2004թ. պլանային ստուգումների եզրակացությունը: Հետաքրքիր էր պարզել, որ քաղաքաշինության տեսչությունը ՀՀ կառավարության 28.10.1998թ. N660 որոշման կատարումը համարում է բավարար՝ հիմք ընդունելով ստուգվող քաղաքաշինական գործունեության նպատակով հողի օտարման վերաբերյալ հայտարարությունը: Վերջինս դիտարկվում է որպես «իրազեկում» քաղաքաշինական գործունեության վերաբերյալ, ընդ որում չի ստուգվում դրա փաստացի առկայությունը, ինչպես օրինակ՝ գործին կցված հայտարարության պատճենը:

Սյուս կողմից որպես իրազեկում է համարվում տեղեկատվությունն այն մասին, որ կա ազդագիր շինարարության վերաբերյալ, մինչդեռ որքանով է դա առկա շինարարության ողջ ընթացքում կամ ինչպիսի տեղեկություններ է պարունակում կառուցվող կամ օբյեկտի կառուցապատողի վերաբերյալ, չի ստուգվում: Այնինչ, փորձագետների դիտարկումները ցույց են տալիս, որ նման ազդագրերի առկայությունը ապահովվում է ոչ բոլոր դեպքերում, երբեմն չի պահպանվում շինարարության ողջ ընթացքում և հաճախ չի նշվում կառուցապատողի անունը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Երևանում քաղաքաշինության ոլորտին առնչվող տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության գնահատումը ցույց տվեց, որ անբավարար մակարդակի վրա են տեղեկատվության մատչելիության ցուցանիշները (պասիվ և ակտիվ տեղեկատվություն) և վատ՝ հասարակայնության մասնակցության ցուցանիշները (պատշաճ ծանուցում քաղաքաշինական նախագծերի ու ռազմավարական նշանակության փաստաթղթերի վերաբերյալ և հասարակական քննարկումների կամ լսումների կազմակերպում ու կարծիքների հաշվի առում):

Ուսումնասիրության ստորև բերվող եզրակացություններն ու առաջարկությունները վերաբերում են ինչպես տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ապահովման կոնկրետ քայլերին, այնպես էլ ընդհանուր խնդրներին, որոնք խոչընդոտում են դրանց ապահովմանը կամ, գումարվելով

օրենքի կիրարկման թերի պրակտիկային, նպաստում են կոռուպցիայի զարգացմանը քաղաքաշինության բնագավառում:

Կոնկրետ միջոցառումների իրականացում

Դիտարկումները ցույց են տվել, որ եթե որոշ իրավասու կառույցների թերացումները կարող են բացատրվել համապատասխան ենթաօրենսդրական հիմքերի բացակայությամբ, մյուս դեպքերում դրանք պայմանավորված են կառույցների կատարողականի ցածր մակարդակով: Այսպես, արդեն մեկ տարուց ավել է, ինչ ուժի մեջ է «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքը, սակայն, ինչպես պարզվել է, հարցման ենթարկված կառույցներից միայն 4 թաղապետարաններն են քայլեր ձեռնարկել օրենքով սահմանված տեղեկատվությունը հրապարակելու, իսկ 3-ը՝ տեղեկատվության ազատության համար պատասխանատու պաշտոնատար անձ ունենալու ուղղությամբ:

Ընդհանուր առմամբ, հասարակական հարաբերությունների ինստիտուտը թերագնահատվում է իրավասու մարմինների կողմից: Հասարակայնության հետ կապերին տրվում է նվազ կարևոր տեղ պետական կառույցների տեխնիկական գործառույթների համեմատությամբ: Մինչդեռ, նույնիսկ գերազանց իրականացվող կառավարումը չի կարող դրական գնահատվել հասարակության լայն զանգվածների կողմից, քանի դեռ այն թերանում է հասարակության հետ կանոնավոր հարաբերությունների հաստատման գործում:

Իսկապես թափանցիկ կառավարման ձգտելու պարագայում, իրավասու կառույցները կարող են ձեռնարկել տեղեկատվության մատչելիությանն ուղղված այնպիսի կոնկրետ միջոցառումներ, ինչպիսիք են.

- ճարտարապետահատակագծային առաջադրանք ստանալու համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ցանկի հրապարակումը Երևանի քաղաքապետարանի ճարտարապետության և քաղաքաշինության վարչությունում, ինչը կօգնի խուսափել ավելորդ քաշքշուկներից և արդյունավետ կդարձնի տվյալ վարչության աշխատանքը.
- թաղապետարանների կողմից առավել ակտիվ հսկողությունը շինարարության վերաբերյալ համապատասխան մանրամասներ պարունակող ազդագրերի նկատմամբ, ինչը կկանխի շրջակայքի բնակիչների մեկնաբանությունները կառուցվող օբյեկտների կամ դրանց հովանավորների վերաբերյալ.
- վերահսկողության դեպքերի և արդյունքների հրապարակումը, ինչը կասկած չի հարուցի անօրինական շինությունների պետական գրանցման կամ ապամոնտաժման զուտ քանակի վերաբերյալ տրվող պաշտոնական տեղեկատվության ստույգության նկատմամբ:

Ըստ էության, ամենատարրական միջոցառումները, որ իրավասու կառույցները կարող են ձեռնարկել իրենց օրինական և թափանցիկ կառավարումն ապացուցելու ուղղությամբ, դա հարցում անող քաղաքացիներին հնարավորության ընձեռումն է ծանոթանալու համապատասխան փաստաթղթերին, ինչը չի պահանջում լրացուցիչ մարդկային, տեխնիկական կամ ժամանակային ռեսուրսներ: Ցավոք, մինչ օրս դա չի հաջողվել ո՛չ Հետաքննող լրագրողներին՝ Օպերայի պուրակում հողահատկացումների վերաբերյալ որոշումներին, ո՛չ էլ Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղին՝ Երևանի մի քանի հատվածների մանրամասն հատակագծերին ծանոթանալու առումով:

Իրավական ակտերի հրապարակայնության ապահովում

Չնայած, որ սույն ուսումնասիրությունը տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ցուցանիշներում չի ներառել իրավական

ակտերի հրապարակայնության հարցը, վերջինս հանդիսանում է լուրջ հիմնահարց ոչ միայն Երևանի, այլև Հայաստանի համար:

Կան դեպքեր, երբ ՀՀ կառավարությունն ընդունում է որոշումներ անհատական ակտի կարգավիճակով, այն դեպքում, երբ դրանք պարունակում են իրավական նորմեր և պետք է լինեն նորմատիվ ակտի տեսքով: Այդպիսով սահմանափակվում է այդ ակտերի հրապարակայնությունը՝ լրացնելով համապատասխան կառուցապատման ծրագրերի վերաբերյալ չժանուցելու փաստի և այլ իրավախախտումների շարքը: Նման դեպքերի օրինակ են հանդիսանում Դավթայի այգիների վերաբերյալ ՀՀ կառավարության որոշումները:⁹⁶

Ըստ էության, համանման պրակտիկա գոյություն ունի նաև Երևանի քաղաքապետարանում: Այսպես, *Երևանի քաղաքապետի 22.10.2003թ. «Երևան քաղաքում փողոցների և մայրերի հարակից գոտիների կառուցապատման կարգավորման մասին» N2033-Ա որոշումը*, որը թվում է, թե պետք է ունենար նորմատիվ բնույթ, գրանցված է անհատական ակտի կարգավիճակով:

ՀՀ օրենսդրության համաձայն գերատեսչական նորմատիվ իրավական ակտերը ենթակա են պարտադիր պաշտոնական հրապարակման:⁹⁷ Դիտարկումները ցույց են տվել, որ «Հայաստանի Հանրապետության գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագրի»⁹⁸ 2003թ. հրատարակված 30 համարները և 2004թ. 29 համարները պարունակում են Երևանի քաղաքապետի ընդամենը 5 որոշում կամ կարգադրություն, որոնցից ոչ մեկը չէր առնչվում քաղաքաշինության ոլորտին: Այնինչ, ոչ պաշտոնական տեղեկությունների համաձայն, եղել են նաև այլ իրավական ակտեր, ինչպես օրինակ՝ Երևանի քաղաքապետի 2004թ. հունվարի 13-ի «Երևան քաղաքում բազմաբնակարան շենքերի կցակառույցների շինարարության, ձեռնահարկերի, մանսարդային հարկերի և վերնահարկերի վերակառուցման կանոնակարգման մասին» N26-Ն որոշումը, որն ընդգրկված չէ նշված տեղեկագրում, սակայն փաստորեն կիրարկվում է:

ՀՀ օրենսդրության համաձայն տեղական ինքնակառավարման մարմինների նորմատիվ իրավական ակտերը նույնպես ենթակա են պաշտոնական հրապարակման «Երևանի թաղային համայնքների իրավական ակտերի տեղեկագրում», որը պետք է լույս տեսնի շաբաթը մեկ անգամ և ենթակա է ազատ իրացման և բաժանորդագրության:⁹⁹ Մինչդեռ պարզվում է, որ մինչ օրս լույս է տեսել տվյալ տեղեկագրի ընդամենը 12 համար, որոնք հրատարակվել են պետպատվերով՝ սահմանափակ տպաքանակով, ուստի հնարավորություն չի ընձեռվել ձեռք բերել կամ ծանոթանալ դրանց բովանդակությանը կամ ճշտել, թե քաղաքաշինության ոլորտին առնչվող ինչպիսի որոշումներ են ընդունվել Երևանի թաղային համայնքների ղեկավարների կողմից:

Բացի այդ, պարզվել է, որ «Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագիրը» ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված պետպատվերի շրջանակներում հրապարակում է լրացուցիչ «պրիմ» համարներ, որոնցում ներառված են այն իրավական ակտերը, որոնք, ըստ կառավարության, ունեն նեղ մասնագիտական նշանակություն և տարածվում են միայն մասնագիտացված գերատեսչությունների շրջանում: Հետաքրքրական է, որ կառավարությունը նեղ մասնագիտական է համարել այնպիսի իրավական ակտեր, ինչպիսիք են ՀՀ *կառավարության 07.10.2004թ. «Հայաստանի Հանրապետության Երևան քաղաքի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը հաստատելու մասին» N1616-Ն որոշումը*¹⁰⁰ կամ ՀՀ կառավարության մի քանի տասնյակ որոշումները մարզերի պետական սեփականություն հանդիսացող հողամասերն անհատույց սեփականության իրավունքով համայնքներին փոխանցելու մասին:¹⁰¹

Նման ծախողումները իրավական ակտերի հրապարակայնության ապահովման գործում չեն նպաստում կառավարման թափանցիկությանը, ստեղծում են բարենպաստ մթնոլորտ կոռուպցիոն երևույթների զարգացման, ինչպես նաև՝ քաղաքացիների մոտ անվստահության վերաբերմունքի ձևավորման համար: Պետք է հստակեցվի իրավական ակտերի հրապարակայնության ապահովման պատասխանատվությունը և ուժեղացվի դրա նկատմամբ վերահսկողությունը:

Վերահսկողության ուժեղացում

Ուսումնասիրության ընթացքում փաստորեն պարզվեց, որ վերահսկողությունը տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության նկատմամբ քաղաքաշինության բնագավառում գործում է ոչ լիարժեք և, ինչպես նշվեց՝ ոչ ճիշտ: Ինչ վերաբերում է հողօգտագործման և շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտներին՝ բացակայում են վերահսկողական լծակները հողերի օտարման կամ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության թափանցիկությունն ապահովելու նկատմամբ:

Այսպես, ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի հողօգտագործման վերահսկողության վարչությունը, որն իրականացնում է վերահսկողություն հողօգտագործման նկատմամբ, հաճախ չունի տեղեկություն Երևան քաղաքում իրականացվող աճուրդների և մրցույթների վերաբերյալ: Թեև ձեռնարկվում են որոշակի քայլեր դրանց թափանցիկությունն ապահովելու համար, ինչպես օրինակ՝ հայտարարությունները «Հայաստանի Հանրապետություն» թերթում տալու պահանջի ամրագրումը, մնան իրավախախտման համար պատասխանատվություն նախատեսված չէ: Մյուս կողմից, կանոնակարգված չէ Երևանի քաղաքապետարանի կողմից տեղեկատվության տրամադրումն այս վարչությանը: Ըստ էության, նշված կառույցի կողմից Երևանի քաղաքապետարանի հողօգտագործման նկատմամբ վերահսկողություն համարյա չի իրականացվում, ինչն անհամեմատ ավելի բարձր մակարդակով արվում է Հայաստանի մարզապետարանների նկատմամբ:

Պատասխանատվություն նախատեսված չէ նաև շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության շրջանակներում հասարակայնության ծանուցում և մասնակցություն չապահովելու համար:

Ընդհանուր առմամբ, փորձագետների կարծիքով, քանի որ քաղաքաշինության բնագավառում իրավասությունները բաշխված են Երևանի քաղաքապետարանի, տեղական ինքնակառավարման և պետական կառավարման մարմինների միջև, իրականում ոչ-ոք պատասխանատվություն չի կրում իրավախախտումների համար:

Հաշվի առնելով վերոհիշյալը, առաջարկվում է հստակորեն ամրագրել պատասխանատվությունը տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության ապահովման համար ու համապատասխան դրույթներ նախատեսել դրանց նկատմամբ վերահսկողության վերաբերյալ: Տվյալ համատեքստում կարևորագույն նշանակություն է ձեռք բերում վերահսկողության արդյունքների հրապարակայնության ապահովումը:

Համակարգված կառավարման ապահովում

Ուսումնասիրության արդյունքում հետաքրքիր էր պարզելը, որ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ապահովման ծախողումները հաճախ պայմանավորված են նաև այլ պետական կառույցների անբավարար գործունեությամբ կամ կառույցների միջև համապատասխան տեղեկատվության վատ փոխանակմամբ, նույնիսկ՝ օրինախախտումներով:

Եղել են դեպքեր, երբ ՀՀ կառավարությունն ընդունել է որոշումներ իր իսկ աշխատակարգի խախտումներով: Այսպես, Դալմայի այգիների կառուցապատման առնչվող ՀՀ կառավարության 5 որոշումներից միայն ՀՀ կառավարության 31.03.04թ. «Տարածքների գոտևորման և հողերի նպատակային նշանակության փոփոխության մասին» N397-Ա որոշումն է համաձայնեցվել ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության հետ, այն դեպքում, երբ Դալմայի այգիները տարիներ շարունակ ընդգրկված են եղել Երևանի պատմության և մշակույթի հուշարձանների ցուցակում: Իսկ Նորքի անտառային հողերի տարածքից 46,5հա մակերեսով հողամասը բնակավայրերի նպատակային նշանակության դասակարգման մեջ ընդգրկելու վերաբերյալ ՀՀ կառավարության 03.06.04թ «Հողերի նպատակային նշանակության փոփոխության և անտառի վերականգնման մասին» N910-Ն որոշումը չի համաձայնեցվել ՀՀ բնապահպանության նախարարության հետ:

Տեղեկատվությունը հաճախ անմատչելի է ոչ միայն քաղաքացիների, այլև շահագրգիռ պետական կառույցների համար: ՀՀ քաղաքաշինության տեսչությունն ունի համապատասխան բաժին, որը տնօրինում է քաղաքաշինության ոլորտի ծրագրային փաստաթղթերը, սակայն այնտեղ պարզապես չկան Երևան քաղաքին վերաբերող փաստաթղթեր: Համաձայն ՀՀ կառավարության 16.12.2000թ. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1998թ. հուլիսի 30-ի N478 որոշման մեջ փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» N829 որոշման, դրանք մշակման ընթացքում չեն համաձայնեցվում ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության հետ՝ ինչպես որ դա արվում է այլ մարզերի համար: Եվ թեև ՀՀ քաղաքաշինության տեսչությանը հնարավորություն է ընձեռվում ստուգումների ընթացքում ծանոթանալու համապատասխան փաստաթղթերին, տեսչությունը չի տիրապետում դրանց: Տվյալ կառույցը տեղեկանում է Երևան քաղաքում իրականացվող շինարարության աշխատանքների վերաբերյալ միայն շինարարությունը սկսելուց առաջ՝ առնվազն 3 օրվա ընթացքում:¹⁰²

Բացակայում է տեղեկատվության փոխանակումը առնչվող պետական կառույցների միջև՝ քաղաքականության իրականացման վերաբերյալ և գործունեության համակարգումը: Այսպես, այն դեպքում, երբ անշարժ գույքի կառավարման գործակալությունն ընդհանուր առմամբ դրական է գնահատում «Ինքնակամ կառուցված շենքերի, շինությունների և ինքնակամ զբաղեցված հողամասերի իրավական կարգաիձակի մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկման արդյունքները, քաղաքաշինության տեսչության տվյալների համաձայն տվյալ օրենքի ուժի մեջ մտնելուց հետո աճել է անօրինական կառույցների քանակը:

Գործնականում, հաճախ քաղաքաշինությունը դիտարկվում է շրջակա միջավայրից անկախ: Միգուցե սրանով կարելի է բացատրել այնպիսի դեպքը, որ Երևանի քաղաքապետարանի բնապահպանական վարչությունը կարող է պարզապես չտեղեկացվել Երևանի Գետառ գետի նախատեսվող կառուցապատման վերաբերյալ:

Ինչպես նշվել էր, լինում են դեպքեր երբ Երևանի քաղաքապետարանը կամ թաղային համայնքները չեն տեղեկացվում իրենց տարածքներում իրականացվող գործունեության բնապահպանական փորձաքննության վերաբերյալ: Չկա համակարգված մոտեցում փորձաքննություն իրականացնող մարմնի մոտ՝ ծանուցում ապահովելու առումով:

Երևանի քաղաքապետարանի և թաղապետարանների մոտ չկա ընդհանուր մոտեցում տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ապահովման առումով: Փորձը ցույց է տվել, որ նույնիսկ բացակայում է տեղեկատվության փոխանակումը թաղապետարանների միջև, ինչը սահմանափակում է դրական օրինակների տարածումը:

Բացի պարզ հիշեցումից՝ պահպանել օրենքի տառը, առաջարկվում է միջոցներ ձեռնարկել ինչպես միջգերատեսչական ու ներգերատեսչական, այնպես էլ տեղական ինքնակառավարման մարմինների միջև տեղեկատվության փոխանակումը արդյունավետ դարձնելու նպատակով:

Երևան քաղաքի կարգավիճակի վերանայում

Երևանում քաղաքաշինությանն առնչվող տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության խնդիրները կարելի է մեծ չափով վերագրել այն փաստին, որ քաղաքն ունի հատուկ կարգավիճակ և դրա համաձայն՝ մի շարք արտոնություններ:

Այսպես, ՀՀ կառավարության 30.07.1998թ. «Քաղաքաշինական փաստաթղթերի մշակման և հաստատման կարգերը հաստատելու մասին» N478 որոշման համաձայն Երևան քաղաքի տարածքում (ի տարբերություն այլ մարզերի) մանրամասն հատակագծման նախագծերում կատարվող և գլխավոր հատակագծով ամրագրված դրույթներին չհակասող փոփոխություններն իրականացվում են՝ ապահովելով օրենքով և նորմատիվ-տեխնիկական փաստաթղթերով սահմանված պահանջների կատարումը, սակայն՝ առանց հասարակայնության իրազեկման և ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության հետ համաձայնեցման:¹⁰³

ՀՀ կառավարության 30.07.1998թ. «Հաստատված քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի բացակայության դեպքերում քաղաքաշինական գործունեության իրականացման կարգը հաստատելու մասին» N479 որոշման համաձայն մինչև քաղաքաշինական նոր ծրագրային փաստաթղթերի մշակումն ու հաստատումը Երևան քաղաքի տարածքում (ի տարբերություն այլ մարզերի) մանրամասն հատակագծման նախագծերում կատարվող և գլխավոր հատակագծով ամրագրված դրույթներին չհակասող փոփոխություններն (այդ թվում հողերի գործառնական նշանակության փոփոխությունը) իրականացվում են՝ ապահովելով օրենքով և նորմատիվ-տեխնիկական փաստաթղթերով սահմանված պահանջների կատարումը, սակայն՝ առանց ՀՀ քաղաքաշինության, ՀՀ բնապահպանության նախարարության («Շրջակա միջավայրի ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված դեպքերում) հետ համաձայնեցման:¹⁰⁴

Գլխավոր հատակագծերի մշակման գործընթացը սահմանված է ՀՀ կառավարության 02.05.03թ. N609 որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքային և գյուղական համայնքների գլխավոր հատակագծերի մշակման, փորձաքննության, համաձայնեցման, հաստատման ու փոփոխման կարգով», որը նախատեսում է մասնակցային գործընթաց ինչպես գլխավոր հատակագծերի նախագծման առաջադրանքի այնպես էլ բուն գլխավոր հատակագծերի ընդունման գործընթացում՝ ներառելով ՀՀ տարածքային կառավարման, քաղաքաշինության, բնապահպանության, գյուղատնտեսության, մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարություններին, ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեին և ջրային տնտեսության պետական կոմիտեին, արտակարգ իրավիճակների վարչությանը, ինչպես նաև հասարակայնությանը՝ օրենքով սահմանված կարգով:

Մյուս կողմից, գործում է ՀՀ կառավարության 30.07.98թ. «Քաղաքաշինական փաստաթղթերի մշակման և հաստատման կարգերը հաստատելու մասին» N478 որոշմամբ հաստատված «Բնակավայրի գլխավոր հատակագծի նախագծի մշակման, փորձաքննության, համաձայնեցման, հաստատման և փոփոխման կարգը», որը նախատեսում է գլխավոր հատակագծի մշակման տեխնիկական առաջադրանքի հաստատումը միայն ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության կողմից և միայն փաստաթղթի մշակումից ու քաղաքաշինական փորձաքննական

դրական եզրակացությունից հետո տեղեկացնում հասարակայնությանը, ներկայացնում քաղաքաշինության, ֆինանսների և էկոնոմիկայի, գյուղատնտեսության, բնապահպանության նախարարություններին, տարածքային կառավարման նախարարին, և կառավարությանն առընթեր արտակարգ իրավիճակների վարչությանը՝ համաձայնեցման:

Հետաքրքրական է, որ ՀՀ կառավարության 02.05.03թ. N609 որոշումը ընդունելով՝ ուժը կորցրած չի ճանաչվել ՀՀ կառավարության 30.07.98թ. N478 որոշումը, փաստորեն թողնելով Երևանի գլխավոր հատակագծի մշակման, փորձաքննության, համաձայնեցման, հաստատման և փոփոխման կարգի ընտրությունը թողնելով Երևանի քաղաքապետարանի հայեցողությանը: Երևանի քաղաքապետարան ընտրել է երկրորդով սահմանվող գործընթացը:

Վերոհիշյալի կապակցությամբ առաջարկվում է վերանայել և վերացնել Երևան քաղաքի համար սահմանված արտոնությունները, որոնք բարենպաստ միջավայր են ստեղծում կոռուպցիոն երևույթների դրսևորման համար:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության անբավարար ապահովումը կարող են հանգեցնել այնպիսի երևույթների ինչպիսիք են՝ հողահատկացման և քաղաքաշինության գործընթացներում պաշտոնեական դիրքի չարաշահումները և կաշառակերությունը: Դրանց արդյունքում հաճախ հնարավոր է դառնում ցանկացած օբյեկտի կառուցումը Երևանի ցանկացած վայրում ցանկացած ճարտարապետական ոճով: Գործարար ոլորտի ներկայացուցիչների հավաստմամբ, նման գործընթացները կոռուպցիայի հետագա «մետաստազների» հիմքեր են ստեղծում նաև այլ կառույցների, ինչպես օրինակ՝ թաղապետարանների, բնապահպանական ու քաղաքաշինական պետական տեսչությունների, սանիտարահամաճարակային ծառայության, ջրմուղկոյուղու, անշարժ գույքի կադաստրի, դատական մարմինների, ինքնակամ կառույցների հաշվառման ու գրանցման նպատակով ստեղծված հանձնաժողովի համար:

Հասարակայնության ներկայացուցիչների վերջին մի քանի տարիների ապարդյուն ջանքերը, լրատվամիջոցների ակտիվ լուսաբանումների արդյունքում դրական տեղաշարժերի բացակայությունը, դատական գործերի ընթացքն ու անհեթեթ արդյունքները թույլ են տալիս եզրակացնել, որ ինչպես Երևանի, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետության իշխանությունների մոտ բացակայում է քաղաքական կամքը՝ փոխելու քաղաքաշինության և դրան առնչվող հողօգտագործման ու շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառներում իրականացվող քաղաքականությունը և գործող պրակտիկան, մասնավորապես՝ տեղեկատվության մատչելիության և հասարակայնության մասնակցության ապահովման առումով: Մինչդեռ այդ ուղղությամբ քայլերի ձեռնարկումը կնվազեցնեք ինչպես կոռուպցիոն ռիսկերը, այնպես էլ քաղաքացիների թերահավատությունը իշխանությունների կողմից վարվող հակակոռուպցիոն քաղաքականության նկատմամբ:

Ելնելով վերոնշյալից, Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/ Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղը անհրաժեշտ է համարում քաղաքաշինության բնագավառի ընդգրկումն հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման միջոցառումների ծրագրում՝ նախատեսելով տեղեկատվության մատչելիություն և հասարակայնության մասնակցություն ապահովող դրույթների ընդունում և օրենսդրության կիրարկումն ապահովող միջոցառումներ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԵՏԱՐԱՆԻ ԵՎ ԹԱՂԱԿԵՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հարցաթերթերն ուղարկվել է Երևանի քաղաքապետին և 12 թաղապետերին:

Երևանի քաղաքապետարանը պատասխանել է 14 հարցից միայն 4-ին, 3 ամիս ուշացումով:

Թաղային համայնքներից հարցաթերթին Ավանի, Արաբկիրի, Դավթաշենի, Մալաթիա-Սեբաստիայի, Նոր Նորքի, Նուբարաշենի, Քանաքեռ-Զեյթունի թաղապետարանները՝ մեկ ամսվա ժամկետում:

Աջափնյակ, Նորք-Մարաշ, Շենգավիթ, Կենտրոն ու Էրեբունի թաղապետարանները չեն պատասխանել հարցաթերթին:

Երևանի քաղաքապետարանին ուղղված հարցաշարը և ստացված պատասխանները

Երևանի քաղաքապետին ուղղված հարցաշարը հետևյալն էր.

1. Երևանի քաղաքապետարանի կողմից մշակվել է արդյո՞ք տեղեկատվություն ստանալու կարգ՝ «Տեղեկատվության մատչելիության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն: Եթե այո, ապա ինչպե՞ս և որտե՞ղ է այն հրապարակվել կամ փակցվել:

Պատասխան չի ստացվել:

2. Խնդրում ենք նշել, թե արդյո՞ք վերջին մեկ տարվա համար քաղաքապետարանի կողմից հրապարակվել է հետևյալ տեղեկատվությունը /վերոհիշյալ օրենքի համաձայն/: Եթե այո, ապա ե՞րբ, ինչպե՞ս /ի՞նչ միջոցով/
 - հանրության համար իրականացվող աշխատանքները և ծառայությունները.
 - բյուջեն.
 - գրավոր հարցումների ձևերը և դրանք լրացնելու վերաբերյալ խորհրդատվական ցուցումներ.
 - շրջակա միջավայրի վրա ներգործությունը.
 - քաղաքացիների ընդունելության կարգը, օրը, վայրը և ժամը.
 - տնօրինվող տեղեկությունների ցանկը և դրանց տնօրինման կարգը.
 - ստացված հարցումների վերաբերյալ վիճակագրական և ամփոփ տվյալները, այդ թվում՝ մերժման հիմքերը:

Պատասխան չի ստացվել:

3. Ունե՞ք արդյոք տեղեկատվության ազատության համար պատասխանատու պաշտոնատար անձ /վերոհիշյալ օրենքի համաձայն/: Եթե այո, ապա խնդրում ենք նշել այդ անձի անունը և տվյալները:

Պատասխան չի ստացվել:

4. Արդյո՞ք եռամսյակը մեկ հրապարակում եք տեղեկատվություն քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների ու բողոքների քննարկման արդյունքների մասին /«Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները

քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն/։ Եթե այո, ապա ինչպե՞ս /ի՞նչ միջոցով/։

Պատասխան չի ստացվել։

5. *Արդյո՞ք բնակչությունը Երևանի քաղաքապետարանի կողմից ծանուցվում է ընթացիկ կամ նախատեսվող շինարարության վերաբերյալ /«Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն/։ Եթե այո, ապա խնդրում ենք բերել 4-5 կոնկրետ օրինակներ։*

Երևանի քաղաքապետարանը ծանուցում է բնակչությանը ընթացիկ կամ նախատեսվող շինարարության վերաբերյալ։ Որպես կոնկրետ օրինակներ բերվել են 3 բնակելի շենքերի /Պարոնյան, Դեմիրճյան, Արամի փողոցներ/, 1 բնակելի համալիրի /Զավարյան և Ռոստոմի փողոցներ/, 1 բազմաֆունկցիոնալ շենքի /Եկմալյան փողոց/ և 1 ռեստորանային համալիրի /Աճառյան փողոց/ շինությունները։

-

6. *Արդյո՞ք իրագրվում եք բնակչությանը կամ կազմակերպում եք հասարակական խումբներ ընթացիկ կամ նախատեսվող շինարարության և քաղաքաշինական ծրագրերի արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության վերաբերյալ /«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն/։ Եթե այո, ապա խնդրում ենք բերել 4-5 կոնկրետ օրինակներ։*

Պատասխան չի ստացվել։

7. *Ինչպիսի՞ քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթեր կամ տվյալ ոլորտի զարգացմանն ուղղված այլ ռազմավարական փաստաթղթեր են հաստատվել (կամ մշակվել) Երևանի քաղաքապետի կողմից 2001-2004 թվականներին։ Խնդրում ենք նշել 4-5 կարևորագույն փաստաթղթեր։ Խնդրում ենք նշել, թե նշված փաստաթղթերից, որո՞նք են քննարկվել հասարակայնության ներկայացուցիչների մասնակցությամբ և ովքե՞ր են մասնակցել քննարկումներին։*

Երևանի քաղաքապետարանը նշել է, որ հաստատված են Երևան քաղաքի սեյսմիկ միկրոշրջանացման քարտեզը, քաղաքի առանձին տարածքների գոտևորման և փողոցների ցանցի զարգացման նախագծերի մշակման ժամանակացույց - ծրագիրը և 2005թ. քաղաքաշինական գործունեության ծրագիրը։ Մշակման ընթացքում է գտնվում Երևանի գլխավոր հատակագիծը։

8. *Որտե՞ղ, ե՞րբ և ինչպե՞ս կարող են քաղաքացիները ծանոթանալ Երևանի քաղաքապետի նորմատիվ բնույթի որոշումների բովանդակությանը։*

Պատասխան չի ստացվել։

9. *Խնդրում ենք տրամադրել տեղեկություն 2001-2004թթ. Երևան քաղաքի տարածքում հողահատկացումների վերաբերյալ՝ քանի՞ սեփականության իրավունքի անհատույց փոխանցում, աճուրդ, մրցույթ կամ առանց մրցույթի՝ վարձակալության իրավունքով հողահատկացում է կատարվել։*

Տարի	Քանի՞ սեփականության իրավունքի անհատույց փոխանցում	Քանի՞ աճուրդի կազմակերպում	Քանի՞ մրցույթի կազմակերպում	Քանի՞ հողահատկացում վարձակալության իրավունքով առանց մրցույթի
2001	Պատասխան չկա	34	76	242
2002	Պատասխան չկա	264	181	431
2003	Պատասխան չկա	269	100	378
2004	Պատասխան չկա	515	21	326

Խնդրում ենք նշել, թե վերոհիշյալ հողահատկացումներից քանիսի՞ համար է հրապարակվել տեղեկատվություն օրենքով սահմանված կարգով /ՀՀ հողային օրենսգրքի համաձայն/ և ՀՀ կառավարության նորմատիվ քանի՞ որոշում է գրանցվել առանց մրցույթի վարձակալության իրավունքով հողահատկացման վերաբերյալ:

	Տեղեկատվության հրապարակում			ՀՀ կառավարության նորմատիվ որոշում
Տարի	Սեփականության իրավունքի անհատույց փոխանցում	Աճուրդի կազմակերպում	Մրցույթի կազմակերպում	Քանի՞ հողահատկացում վարձակալության իրավունքով առանց մրցույթի
2001	Պատասխան չկա	34	76	Պատասխան չկա
2002	Պատասխան չկա	264	181	7
2003	Պատասխան չկա	269	100	3
2004	-----	515	21	5

Խնդրում ենք նշել, թե 2001-2004թթ. Երևանում պետության և համայնքների սեփականություն հանդիսացող հողերի վերաբերյալ ընդհանուր առմամբ քանի՞ հողահատկացման որոշում է կայացվել վարձակալության նպատակով, քանի՞ կազմակերպության կամ անհատի է հատկացվել հողամաս վարձակալության իրավունքով, ընդամենը որքա՞ն մակերեսով, որից որքա՞ն է եղել ընդհանուր օգտագործման հողեր կամ բնակավայրի հողեր:

Տարի	Քանի՞ հողահատկացման որոշում վարձակալության նպատակով	Քանի՞ կազմակերպության կամ անհատի է հատկացվել հողամաս վարձակալության իրավունքով	Որքա՞ն մակերես		
			ընդամենը /քմ/	ընդհանուր օգտագործ. հողերից	բնակավայրի հողերից
2001	Պատասխան չկա	78	108389.00	Պատ. չկա	Պատ. չկա
2002	Պատասխան չկա	201	736543.00	Պատ. չկա	Պատ. չկա
2003	Պատասխան չկա	96	609125.30	Պատ. չկա	Պատ. չկա
2004	Պատասխան չկա	21	1604511.00	Պատ. չկա	Պատ. չկա

10. Քանի՞ դիմում եք ստացել քաղաքացիների կողմից, որոնք վերաբերում են հողահատկացումների, քաղաքաշինության կամ բնապահպանության հետ կապված տեղեկատվության ստացմանը 2001-2004թթ.: Խնդրում ենք նշել առավել հաճախ հանդիպող հարցերից 4-5-ը:

Պատասխան չի ստացվել:

11. Քանի՞ բողոք եք ստացել քաղաքացիների կողմից 2001-2004թթ., որոնք վերաբերում են ապօրինի շինարարությանը կամ ծառահատումներին, որոնցից քանի՞սն են ընթացք ստացել Ձեր կողմից և ինչպիսի՞:

Պատասխան չի ստացվել:

12. Հողօգտագործման և շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտների վերահսկողության շրջանակներում երբևիցե դիմե՞լ եք համապատասխան կառույցներին ապօրինի շինարարությունը կասեցնելու կամ շինարարության

նպատակով շրջակա միջավայրին հասցվող վնասը կանխելու/փոխհատուցելու նպատակով: Ինչպիսի՞ լուծումներ են ստացել բարձրացված հարցերը: Խնդրում ենք բերել վիճակագրական տվյալներ կիրառված միջոցառումների վերաբերյալ:

Պատասխան չի ստացվել:

13. Համարում եք արդյո՞ք, որ քաղաքաշինության ոլորտը կոռումպացված է Հայաստանում: Եթե այո, խնդրում ենք նշել, թե տվյալ ոլորտի ո՞ր գործընթացներն են առավել կոռումպացված, ո՞ր մարմնում է առավել տարածված կոռուպցիան /Երևանի քաղաքապետարան, թաղապետարաններ, անշարժ գույքի կադաստրի բաժիններ, քաղաքաշինության տեսչություն, բնապահպանության տեսչություն, այլ/. կա արդյո՞ք կոռուպցիա Երևանի քաղաքապետարանում՝ տվյալ ոլորտի գործառույթներում:

Երևանի քաղաքապետարանը համարում է, որ քաղաքաշինության ոլորտը Հայաստանում կոռումպացված չէ և Երևանի քաղաքապետարանի տվյալ ոլորտի գործառույթներում կոռուպցիա չկա:

14. Ինչպե՞ս կգնատահատեիք Երևանի քաղաքապետարանի գործունեության թափանցիկության աստիճանը՝ քաղաքաշինության ոլորտում: Խնդրում ենք նշել, թե ինչպիսի՞ խնդիրներ կան թափանցիկությունն ապահովելու համար և ինչպիսի՞ միջոցառումներ կառաջարկեիք այդ ուղղությամբ:

Պատասխան չի ստացվել:

Երևանի թաղային համայնքներին ուղղված հարցաշարը և հարցման արդյունքները

Ստորև բերված են Երևանի թաղապետերին հասցեագրված հարցերը և ստացված պատասխանները.

1. Ձեր թաղապետարանի կողմից մշակվել է արդյո՞ք տեղեկատվություն ստանալու կարգ՝ «Տեղեկատվության մատչելիության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն: Եթե այո, ապա ինչպե՞ս և որտե՞ղ է այն հրապարակվել կամ փակցվել:

Թաղային համայնքների կողմից ներկայացված պատասխաններից պարզվել է, որ միայն Արաբկիր և Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքներն ունեն տեղեկատվություն ստանալու կարգ՝ «Տեղեկատվության մատչելիության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն: Արաբկիրի թաղապետարանն այն տարածել է ՁԼՄ-ներով և փակցրել համայնքի մանկապարտեզներում, դպրոցներում և համատիրությունների գրասենյակներում, իսկ Երկրորդը՝ տարածել է թաղային համայնքի լրատամիջոցով՝ «Մալաթիա» թերթով: Դավթաշենի թաղապետարանում տեղեկատվության մատչելիությունը համարվում է ապահովված առանց որևէ կարգի՝ ըստ քաղաքացիների յուրաքանչյուր պահանջի:

2. Խնդրում ենք նշել, թե արդյո՞ք վերջին մեկ տարվա համար Ձեր թաղապետարանի կողմից հրապարակվել է հետևյալ տեղեկատվությունը /վերոհիշյալ օրենքի համաձայն/: Եթե այո, ապա ե՞րբ, ինչպե՞ս /ի՞նչ միջոցով/:

- հանրության համար իրականացվող աշխատանքները և ծառայությունները.
- բյուջեն.
- գրավոր հարցումների ձևերը և դրանք լրացնելու վերաբերյալ խորհրդատվական ցուցումներ.
- շրջակա միջավայրի վրա ներգործությունը.
- քաղաքացիների ընդունելության կարգը, օրը, վայրը և ժամը.
- տնօրինվող տեղեկությունների ցանկը և դրանց տնօրինման կարգը.

- *ստացված հարցումների վերաբերյալ վիճակագրական և ամփոփ տվյալները, այդ թվում՝ մերժման հիմքերը:*

Վերջին մեկ տարվա ընթացքում ոչ մի թաղապետարանում չեն հրապարակվել գրավոր հարցումների ձևերն ու դրանք լրացնելու վերաբերյալ խորհրդատվական ցուցումները, շրջակա միջավայրի վրա ներգործությունը և տնօրինվող տեղեկությունների ցանկն ու դրանց տնօրինման կարգը:

Հանրության համար իրականացվող աշխատանքներն ու ծառայությունները հրապարակվել են Արաբկիր, Մալաթիա-Սեբաստիա, Նոր Նորք և Քանաքեռ-Զեյթուն թաղապետարանների, բյուջեն՝ Մալաթիա-Սեբաստիա, Նոր Նորք և Քանաքեռ-Զեյթուն թաղապետարանների, քաղաքացիների ընդունելության կարգը, օրը, վայրը և ժամը, ինչպես նաև ստացված հարցումների վերաբերյալ վիճակագրական և ամփոփ տվյալները՝ Արաբկիր, Նոր Նորք և Քանաքեռ-Զեյթուն թաղապետարանների կողմից: Հրապարակումը եղել է բազմազան միջոցներով, ներառյալ՝ համայնքային «Նոր Նորք» և «Մալաթիա» թերթերը, զանգվածային այլ լրատվամիջոցներ, հայտարարությունների տախտակներ, հանդիպումներ: Ավանի թաղապետարանն այդ տեղեկատվությունը տարածել է Երևանի քաղաքապետարանի միջոցով: Դավթաշենի թաղապետարանը որպես տեղեկատվության տարածման միջոց է դիտարկում համայնքի ավագանուն, որը պետք է մշտական կապի մեջ լինի համայնքի բնակիչների հետ:

Կարելի է եզրակացնել, որ Երևանի մի քանի թաղապետարաններ կատարում են որոշակի քայլեր տեղեկատվության մատչելիության ապահովման ուղղությամբ, սակայն չկա ընդհանուր մոտեցում տվյալ բնագավառի համար: Ավելին, բացակայում է տեղեկատվության փոխանակումը թաղապետարանների միջև, ինչը սահմանափակում է դրական փորձի տարածումը տարբեր կառույցների միջև:

Այնուամենայնիվ հինգ թաղային համայնքների՝ Ավանի, Մալաթիա-Սեբաստիայի, Նոր Նորքի, Նուբարաշենի և Քանաքեռ-Զեյթունի թաղապետարանները նշել են, որ եռամսյակը մեկ հրապարակում են քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների ու բողոքների քննարկման արդյունքների մասին տեղեկատվություն: Սա ինքնին դրական քայլ է, առավել ևս հաշվի առնելով, որ շատ պետական կառույցներ չեն կիրառում օրենքի տվյալ դրույթը:

3. Ունե՞ք արդյոք տեղեկատվության ազատության համար պատասխանատու պաշտոնատար անձ /վերոհիշյալ օրենքի համաձայն/: Եթե այո, ապա խնդրում ենք նշել այդ անձի անունը և տվյալները

Տեղեկատվության ազատության համար պատասխանատու պաշտոնատար անձանց տվյալներ նշել են միայն 3՝ Ավան, Արաբկիր և Նոր Նորք թաղապետարանները: Նուբարաշենը փոխարենն ունի տեղեկատու հեռախոսահամար:

4. Արդյո՞ք եռամսյակը մեկ հրապարակում եք տեղեկատվություն քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների ու բողոքների քննարկման արդյունքների մասին /«Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն/: Եթե այո, ապա ինչպե՞ս /ի՞նչ միջոցով/:

Քաղաքացիների առաջարկությունների, դիմումների ու բողոքների քննարկման արդյունքների մասին տեղեկատվություն եռամսյակը մեկ հրապարակում են 5 համայնքների՝ Ավանի, Մալաթիա-Սեբաստիայի, Նոր Նորքի, Նուբարաշենի և Քանաքեռ-Զեյթունի թաղապետարանները, որոնցից սակայն միայն Մալաթիա-

Սեբաստիա, Նոր Նորք և Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքներն են նշել կոնկրետ լրատվամիջոցներ /համապատասխանաբար՝ «Մալաթիա», «Նոր Նորք» և «Երևան 7 օր» թերթերը/:

5. *Ձեր համայնքի տարածքում արդյո՞ք բնակչությունը թաղապետարանի կամ Երևանի քաղաքապետարանի կողմից ծանուցվում է ընթացիկ կամ նախատեսվող շինարարության վերաբերյալ /«Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն/։ Եթե այո, ապա խնդրում ենք բերել կոնկրետ օրինակներ։*

Ընթացիկ կամ նախատեսվող շինարարության վերաբերյալ բնակչության ծանուցման պրակտիկա արձանագրվել է 5՝ Արաբկիր, Դավթաշեն, Մալաթիա-Սեբաստիա, Նուբարաշեն և Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքներում, որոնցից կոնկրետ օրինակ սակայն բերել են միայն Արաբկիր /հենապատ՝ Բաղրամյան պողոտայի վրա, հրապարակ՝ Կասյան-Կիկյան փողոցների հատման մասում/, Դավթաշեն /Տիգրան Պետրոսյանի հուշարձան/, Նուբարաշեն /մշակույթի տուն և եկեղեցի/ և Քանաքեռ-Զեյթուն /կենցաղի տուն/ համայնքները։ Նոր Նորքի թաղապետարանի ներկայացուցիչները համարում են, որ բնակիչներին բավական է տեղեկացնել շինարարության թույլտվության ազդագրով՝ կառույցի տեսքի, շինարարի և ճարտարապետի մասին, իսկ քաղաքական խնդիրներն ավելի նպատակահարմար է լուծել մասնագիտորեն։

6. *Արդյո՞ք իրազեկում եք բնակչությանը կամ կազմակերպում եք հասարակական լուսմներ Ձեր համայնքի տարածքում ընթացող կամ նախատեսվող շինարարության և քաղաքաշինական ծրագրերի արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության վերաբերյալ /«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն։ Եթե այո, ապա խնդրում ենք բերել կոնկրետ օրինակներ։*

Ընթացող կամ նախատեսվող շինարարության և քաղաքաշինական ծրագրերի արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության վերաբերյալ բնակչության իրազեկում և հասարակական լուսմների կազմակերպում արձանագրվել է 3՝ Ավան, Մալաթիա-Սեբաստիա և Նոր Նորք համայնքների տարածքում, որոնցից կոնկրետ օրինակներ են բերել միայն երկուսը՝ Ավան /բենզալցակայան/ և Նոր Նորք /առևտրի համալիր/ համայնքները։

7. *Կան արդյո՞ք հողերի գոտիավորման և օգտագործման հաստատված սխեմաներ կամ քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթեր Ձեր թաղային համայնքի տարածքում գտնվող հողերի համար։ Եթե այո, ինչպիսի՞ փաստաթղթեր կան և ե՞րբ են դրանք հաստատվել։ Ինչպե՞ս կարելի է ծանոթանալ այդ փաստաթղթերին։ Խնդրում ենք նշել պատասխանատու պաշտոնյայի տվյալները։*

Ավան և Քանաքեռ-Զեյթուն թաղային համայնքների ներկայացուցիչները որպես պահանջվող փաստաթղթեր նշել են ՀՀ կառավարության 24.12.03թ. «Հայաստանի Հանրապետության բնակավայրերի հողերի կադաստրային գնահատման կարգը, տարածագնահատման (գտնվելու վայրի) գոտիականության գործակիցները և սահմանները հաստատելու մասին» N1746 որոշումը։ Հողերի գոտիավորման և օգտագործման սխեմաների կամ քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի առկայության մասին նշել են նաև Դավթաշեն և Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքները, սակայն պատասխանող թաղապետարաններից ոչ մեկը չի մատնանշել պատասխանատու անձանց անունները, որոնցից կարելի է ստանալ այդ փաստաթղթերը։

8. *Ինչպիսի՞ խոշոր շինարարություն է նախատեսվում կամ ընթանում Ձեր համայնքի տարածքում: Ինչպե՞ս կարելի է ծանոթանալ համապատասխան փաստաթղթերին: Խնդրում ենք նշել պատասխանատու պաշտոնյայի տվյալները:*

Խոշոր շինարարության իրականացման վերաբերյալ տեղեկատվություն են տվել Արաբկիր /Հյուսիսային ճառագայթ, բազմաբնակարան շենքեր/, Ավան /Հյուսիսային համալիր, սահադաշտ/, Դավթաշեն /բնակելի թաղամաս/, Նուբարաշեն /մշակույթի տուն և եկեղեցի/ և Քանաքեռ-Զեյթուն /Կանադական թաղամաս, Հուսո տուն/ համայնքների ներկայացուցիչները: Մալաթիա-Սեբաստիա և Նոր Նորք համայնքներում մոտակա ժամանակաշրջանում խոշոր շինարարություն չի նախատեսվում:

9. *Որտե՞ղ, ե՞րբ և ինչպե՞ս կարող են քաղաքացիները ծանոթանալ Ձեր թաղապետի կամ թաղային համայնքի ավագանու նորմատիվ որոշումների բովանդակությանը:*

Ըստ ստացված պատասխանների՝ տեղեկատվությանը կարելի է ծանոթանալ՝
ա/ Արաբկիրի թաղապետարանի կազմակերպատեսչական բաժնում, ինչպես նաև հայտարարությունների ցուցատախտակի վրա:

բ/ Դավթաշենի թաղապետի աշխատակազմի ղեկավարի մոտ:

գ/ Մալաթիա-Սեբաստիայի թաղապետարանի քարտուղարի մոտ:

դ/ Նոր Նորքի համատիրություններում, ավագանու անդամի հաշվետվության ձևով, թաղապետարանի քարտուղարությունում, ավագանու հրավիրվող նիստերում:

ե/ Նուբարաշենի թաղապետարանում:

զ/ Քանաքեռ-Զեյթունի թաղապետարանի աշխատակազմի քարտուղարի մոտ:

10. *Կան արդյո՞ք Ձեր թաղապետի կամ թաղային համայնքի ավագանու որոշումներ, որոնք ընդունվել են կանոնակարգելու քաղաքաշինության կամ դրան առնչվող՝ շրջակա միջավայրի հետ կապված խնդիրները Ձեր համայնքի տարածքում: Եթե այո, ապա խնդրում ենք բերել կոնկրետ օրինակներ:*

Երևանի թաղային համայնքների մակարդակով ընդունվել են՝

ա/ Նոր Նորքի համայնքում՝ թաղապետի բազմաթիվ կարգադրություններ և որոշումներ, ավագանու 7 որոշում:

բ/ Ավանի և Քանաքեռ-Զեյթունի համայնքներում՝ ավագանու որոշում՝ համայնքի տարածքում մինչև 20քմ մակերեսով կրպակների տեղադրման գործընթացի դադարեցման մասին:

11. *Խնդրում ենք տրամադրել տեղեկություն Ձեր համայնքի տարածքում՝ պետության կամ Ձեր թաղային համայնքի սեփականությանը պատկանող հողամասերի հողահատկացումների վերաբերյալ 2001-2004թթ. քանի՞ աճուրդ կամ մրցույթ է կազմակերպվել, քանի՞ հողահատկացման որոշում է ընդունվել, քանի՞ կազմակերպության կամ անհատի է հատկացվել հողամաս, ընդամենը որքա՞ն մակերես, որքա՞նը ընդհանուր օգտագործման կամ բնակավայրի հողերից. քանի՞ առանց մրցույթի՝ վարձակալության իրավունքով հողահատկացում է կատարվել:*

Պետության կամ թաղային համայնքի սեփականությանը պատկանող հողամասերի հողահատկացումների վերաբերյալ «ստուգողական» հարցերին 2001-2004թթ. համար պատասխանել է Ավանի թաղապետարանի ներկայացուցիչը, իսկ միայն 2004թ համար՝ Նոր Նորքինը: Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքի ներկայացուցիչն առաջարկել է դիմումն ուղղել քարտուղարին: Իսկ Քանաքեռ-Զեյթունի համայնքի ներկայացուցիչը պատասխանել է, որ իրենք չունեն նման տվյալներ:

12. Խնդրում ենք տրամադրել տեղեկություն Ձեր համայնքի տարածքում Ձեր թաղապետի կողմից 2001-2004թթ տրված շինարարության թույլտվությունների վերաբերյալ քանի՞ որոշում է ընդունվել, քանի՞ կազմակերպության կամ անհատի է տրամադրվել թույլտվություն, ընդամենը որքա՞ն մակերես, որքա՞նը ընդհանուր օգտագործման հողերից, որքա՞նը բնակավայրի հողերից:

Տվյալ հարցին առավել լիարժեք պատասխան տվել են Ավան /2002-2004թթ./, Նոր Նորք /2004թ./ համայնքները: Թույլտվություն ստացող կազմակերպությունների կամ անհատների մասին տեղեկություն տվել են Արաբկիր, Մալաթիա-Սեբաստիա և Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքների ներկայացուցիչները, իսկ տարածքների մասին՝ Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքները:

13. Քանի՞ դիմում եք ստացել քաղաքացիների կողմից 2001-2004թթ., որոնք վերաբերում են շինարարության կամ բնապահպանության հետ կապված տեղեկատվության ստացմանը:

Քաղաքացիների կողմից՝ շինարարության կամ բնապահպանության հետ կապված տեղեկատվության ստացման վերաբերյալ դիմումների մասին լիարժեք տվյալներ 2001-2004թթ. համար տրամադրել են Ավանի, Արաբկիրի, Նոր Նորքի և Նուբարաշենի թաղապետարանները: Քանաքեռ-Զեյթուն թաղապետարանում նման դիմումներ տվյալ թվականների համար չեն արձանագրվել:

14. Քանի՞ բողոք եք ստացել քաղաքացիների կողմից 2001-2004թթ., որոնք վերաբերում են ապօրինի շինարարությանը կամ ծառահատումներին, որոնցից քանի՞սն են ընթացք ստացել Ձեր կողմից և ինչպիսի՞:

Քաղաքացիների կողմից՝ ապօրինի շինարարությանը կամ ծառահատումներին վերաբերող դիմումների մասին 2001թթ. համար տվյալներ են տրամադրել Արաբկիրի և Նոր Նորքի, 2002-2004թթ. համար՝ Քանաքեռ-Զեյթունի, իսկ 2004թ. համար՝ Ավանի թաղապետարանները: Սակայն դրանց ընթացքի վերաբերյալ վիճակագրական տվյալները չեն ստացվել ոչ մի թաղապետարանից:

15. Հողօգտագործման և շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտների վերահսկողության շրջանակներում երբևիցե դիմե՞լ եք համապատասխան կառույցներին ապօրինի շինարարությունը կասեցնելու կամ շինարարության նպատակով շրջակա միջավայրին հասցվող վնասը կանխելու/փոխհատուցելու ուղղությամբ: Ինչպիսի՞ լուծումներ են ստացել բարձրացված հարցերը:

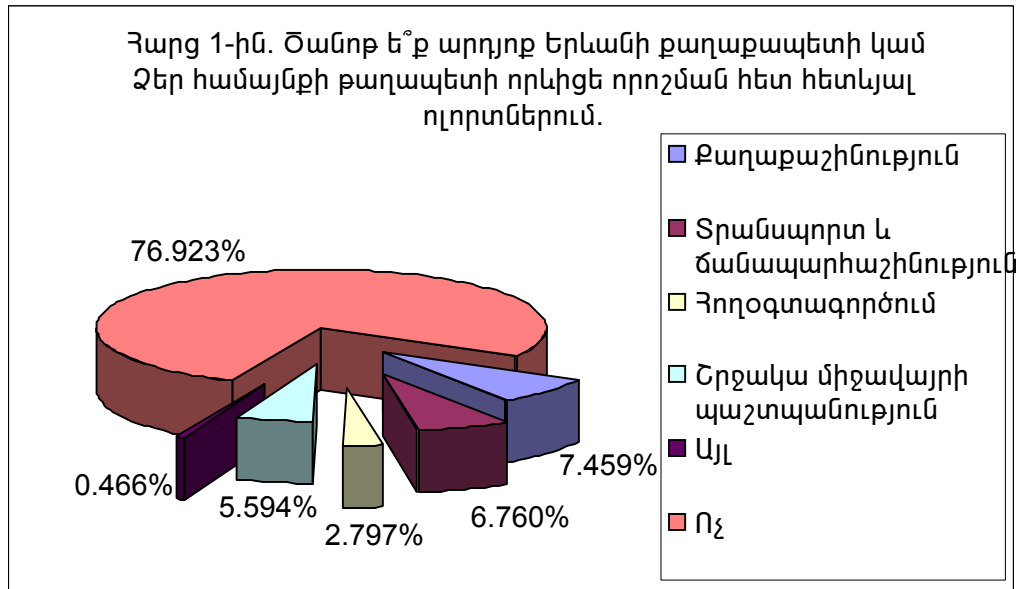
Նշված ուղղությամբ թաղապետարանների ձեռնարկած քայլերի մասին տվյալներ են տվել Ավանի և Արաբկիրի թաղապետարանները: Նուբարաշենի թաղապետարանը երբեք չի դիմել նման հարցով վերահսկողական գործառնության իրականացնող կառույցներին, իսկ Դավթաշեն և Քանաքեռ-Զեյթուն համայնքներում ապօրինի շինարարության կամ շինարարության պատճառով շրջակա միջավայրին հասցվող վնասի դեպքեր չեն արձանագրվել:

16. Համարում եք արդյո՞ք, որ քաղաքաշինության ոլորտը կռուծակալված է Հայաստանում: Եթե այո, խնդրում ենք նշել, թե տվյալ ոլորտի ո՞ր գործընթացներն են առավել կռուծակալված, ո՞ր մարմնում է առավել տարածված կռուծակալի /Երևանի քաղաքապետարան, թաղապետարաններ, անշարժ գույքի կադաստրի բաժիններ, քաղաքաշինության տեսչություն, բնապահպանության տեսչություն, այլ/, կա արդյո՞ք կռուծակալ Ձեր թաղապետարանում:

Պատասխանող թաղապետարաններից ոչ մեկը չի պատասխանել քաղաքաշինության ոլորտում կոռուպցիայի առկայության վերաբերյալ հարցումներին և նշել առավել կոռումպացված կառույցները: Բացի այդ, բոլորը համարում են որ իրենց կառույցներում կոռուպցիան բացակայում է: Այնուամենայնիվ կան մի քանի նշումներ, որ ըստ էության Երևան քաղաքում աճուրդներ ու մրցույթներ կազմակերպելու, հողահատկացման որոշում ընդունելու, ճարտարապետահատակագծային առաջադրանք տալու և համաձայնեցնելու, շինությունները ընդլայնելու կամ վերակառուցելու վերաբերյալ որոշումները կայացնում է Երևանի քաղաքապետը, իսկ թաղապետարանների գործառույթները խիստ սահմանափակ են:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՆԱԿԱՇՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՆԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

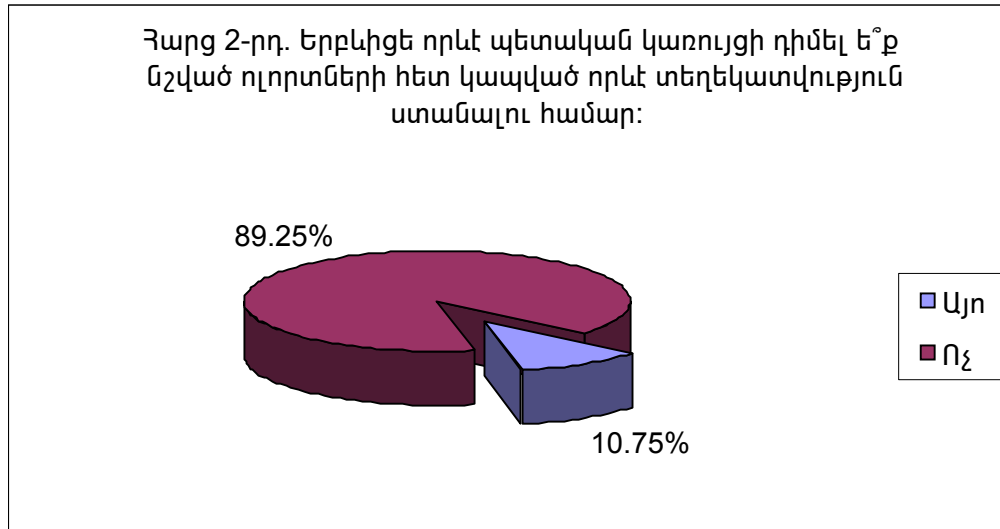
Երևանի բնակչության շրջանում հեռախոսային հարցումն ընդգրկել է 12 թաղային համայնքների 400 բնակիչների: Կոռուպցիայի վերաբերյալ հարցը տրվել է Երևանի 7 համայնքների 226 բնակիչների:

Երևանի քաղաքապետի կամ թաղապետերի որոշումներին ծանոթ լինելու վերաբերյալ հարցին «այո» պատասխանողների թիվը կազմում է հարցվածների ընդամենը 23 տոկոսը: Սակայն նրանց մեծ մասը որպես օրինակ նշել են ոչ թե որոշումների բովանդակությունը, այլ դրանց կատարման դրսևորումները, ինչպես՝ փողոցների ասֆալտապատումը, տարածքների կանաչապատումը կամ Հյուսիսային պողոտայի կառուցումը: Շատերը տեղյակ են Երևանի քաղաքապետարանի կողմից տարվող ապօրինի շինարարության դեմ պայքարի մասին: Մի մասը նշել է, որ լսել է հողի թանկացումների մասին: Այնուամենայնիվ, որոշումների բուն բովանդակությանը ծանոթ են միայն մի քանի քաղաքացի: Պատասխանողների մեծ մասը որպես տեղեկատվության աղբյուր նշել են լրատվամիջոցները, որոնք տեղեկություն են տալիս արդեն որոշումների իրականացման ընթացքում, և ոչ թե նախապես: Քաղաքացիների մի մասն արտահայտել է իր սուր դժգոհությունը, մյուսը՝ չափազանց գոհ լինելը քաղաքապետի կամ թաղապետի աշխատանքից: Այլ մեկնաբանությունները ներառում են հետևյալը.

- Տեղեկությունը ստացվում է որոշումները կատարվելու ժամանակ:
- Տեղյակ են կանաչապատման վերաբերյալ, սակայն իրականում ամեն ինչ հակառակն է արվում:
- Որոշմանը տեղյակ չեն, բայց շինարարություններ տեսնում են:
- Շատ վատ վիճակում է ինֆորմացիայի մատուցումը:
- Փող ունենամ՝ ամեն ինչի էլ կհասնեմ, իսկ որոշումները չեն էլ հետաքրքրում:
- Շատ հիասթափված են ամեն ինչից և աշխատում են չխառնվել:
- Իրենց ծանոթներից ամեն մեկին թողնում են շինարարություն անել, իսկ հասարակ մարդկանց հող էլ չեն հատկացնում:
- Խորը հիասթափություն են ապրել, խուսափել են, նաև չկա այնպիսի հնարավորություն, որ ծանոթանամ: Եղածն էլ ոչնչություն է:
- Մեզ մոտ ինչ էլ լինում է՝ չեն ասում, տեղեկանում ենք միայն ՋԼՄ-ներից:

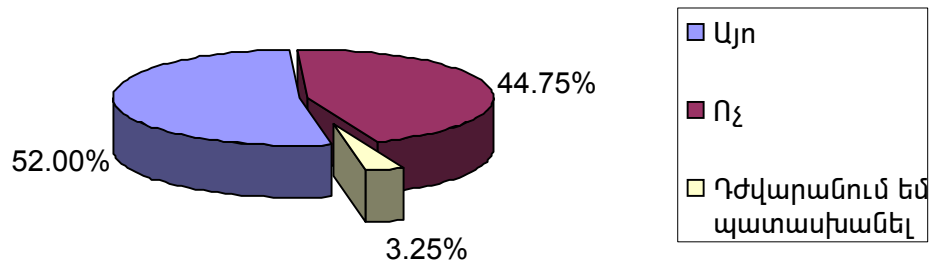
- Ցանկալի կլիներ, որ տեղեկատվությունը լավ աշխատեր:

Տեղեկատվություն ստանալու նպատակով պետական կառույցներին դիմելու վերաբերյալ հարցին «այո» պատասխանողները կազմում են հարցվածների 10.75 տոկոսը, ընդ որում նրանց ճնշող մեծամասնությունը դիմել է համապատասխան կառույցներին անձնական՝ բնակարանային կամ այլ օբյեկտների շինարարության հետ կապված խնդրով: Դիմողների մեծ մասը ստացել է դրական կամ բացասական պատասխան, սակայն եղել են ձգձգումների բազմաթիվ դեպքեր և պատասխան կամ ընդհանրապես չի տրվել, կամ եղել է շատ անորոշ: Ընդ որում նման գործելակերպ դրսևորել են և Երևանի քաղաքապետարանի, և թաղապետարանների ներկայացուցիչները, ինչը հիմք է տվել բնակիչներին ենթադրել, որ միայն համապատասխան կաշառքով է հնարավոր հարցեր լուծել այդ կառույցներում: Նման կարծիք է ձևավորված նաև «ոչ» պատասխանողների մի ստվար զանգվածի մոտ, որոնք տվել են հետևյալ հիմնավորումները.

- Գտնում են, որ իզուր ժամանակի ծախս է և պետք է համապատասխան գումար ունենալ:
- Միևնույն է, ամեն ինչ թաքցնում են, ճիշտը չեն ասում:
- Ցանկանում են դիմել, սակայն ոչ մի հույս չունեն ճիշտ և լիարժեք տեղեկատվություն ստանալու:
- Ոչ էլ ցանկություն ունեն, որովհետև ոչ մի արդյունքի չեն հասնի:
- Փող չունեն դիմելու համար և ոչ էլ կառուցելու:
- Դիմել են թաղապետարաններին մի ծրագրի շրջանակներում բնակֆոնդի հետ կապված տեղեկատվություն տրամադրելու համար: Պատասխանել է միայն Դավթաշենի թաղապետարանը:

Չարց 3-րդ. Տեղյակ եք արդյո՞ք թե Ձեր բնակավայրի շրջակայքում ինչպիսի շինարարություն է նախապատրաստվում կամ ընթանում:

Իրենց կենսագործունեության միջավայրում նախապատրաստվող կամ ընթացող շինարարության վերաբերյալ տեղեկացված են հարցված բնակիչների 52 տոկոսը: Պատասխանողների ճնշող մեծամասնությունը նշել է տների, խանութների, սրճարանների, ավտոտնակների, գեղեցկության սրահների, բենզալցակայանների և ավտոսպասարկման կետերի մասին: Շատերը նշել են նման կառույցների շինարարությունը ծառահատումների, երեխաների խաղահրապարակների և մայթերի հաշվին: 400 հարցվածներից ընդամենը 15-ն են կարողացել մոտավորապես նշել, թե ում կողմից են կառուցվում շինությունները՝ իրենց տեղեկությունների համաձայն: Պատասխանները հետևյալ բնույթի են՝

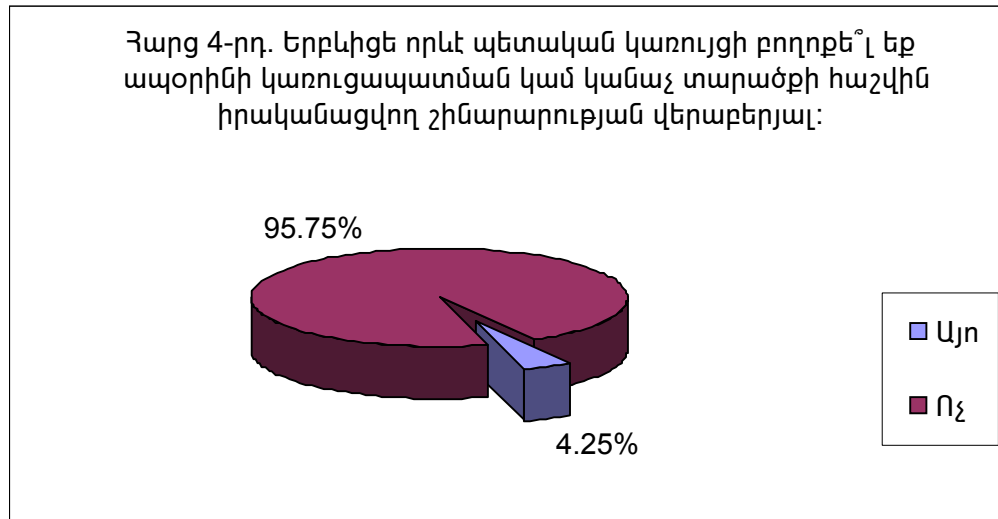
- Թումանյանի այգում Քըրք Քիրքորյանը քոմփյութերային «ցեխեր» է կառուցում:
- «Արագած» կինոթատրոնի մոտ, ամերիկացիների կողմից շինարարություն է ընթանում:
- Ռուսական եկեղեցու կառուցում է ընթանում "Գազ Արտ" կազմակերպության կողմից:
- Բարձրահարկ շենք են կառուցում: Արմենիա հյուրանոցի շինարարությունն է:
- Թաղապետ Մարգարյանի կողմից կառուցվել է խաղահրապարակ:
- Հսկայական «ասաբնյակներ», ավտովագման կետեր են սարքում: Ասում են Դոդի Գազոյի, Ծաղիկ Ռուբոյի...բարեկամներն են:
- Եկեղեցի է կառուցվում Հայ Առաքելական եկեղեցու կողմից:
- Եկեղեցի պետք է կառուցվի քաղաքապետարանի կողմից:
- Նախկին քաղաքապետը ապօրինի տուն է կառուցել իր համար:
- Հողատարածություններ են հարթեցնում տրակտորներով: Գարնանից աշխատում են այդ տրակտորները, ասում են ծառատունկ պետք է արվի այդտեղ: Դա արվում է Թումանյան Արտաշեսի կողմից:
- "Անուշ" միավորումը շինարարություն է անում: Հակոբ Սիմոնյանի կողմից է արվում:
- Բնակելի տարածքներ, սրճարաններ: Բաղդասարովի կողմից:
- Դպրոցի կողքը Ճապոնացիները տարածք են վերցրել և մագլոթի գործարան կառուցում:
- Հիմնականում խանութներ են կառուցվում շրջակայքի բնակչության կողմից:
- Արաբկիրի այգին 6 մասի են բաժանել՝ 2-ը դեպուտատներին, 4-ն էլ նրանց բարեկամներին: Այգում մնացել է 7 ծառ:

Մնացած «այո» պատասխանողները առավել «անտեղյակ» են կառուցապատման մանրամասներից, սակայն նրանց պատասխանները ներառում են

մեկնաբանություններ, որոնք պարունակում են ենթադրություններ հնարավոր կառուցապատողների վերաբերյալ, ինչպես օրինակ՝

- Թաղապետի աջակցությամբ կառուցումներ են ընթանում:
- Հարուստները ու պաշտոնավորները իրենց համար տներ են կառուցում:
- Օրթոպեդիկ հիվանդանոցի մոտ ծառերը կտրել են և պարիսպ են կառուցում: Եթե ես մեր հայաթում մի բան կառուցեմ կգան կասեն, թե ինչի ես կառուցում, իսկ եթե իրանք կառուցում են՝ ուրեմն լավ փող են տվել:
- Ով փող ունի որտեղ ուզում է շինարարություն է անում, ով էլ չունի՝ նստում է ու բան էլ չի անում:
- Ով որ պաշտոն, դիրք ու հեղինակություն ունի՝ կառուցում է:
- Սեփական տներ մասնավոր մարդկանց կողմից: Նույնիսկ կառուցողը կարգին չգիտի, թե ով է պատվիրել:
- Ինչ որ բան կառուցում են, բայց պարզ չէ թե ինչ և ում կողմից է դա կատարվում:
- Քանդել են երեխաների խաղահրապարակը և ավտովագման կետ կառուցում: Ու՞մ կասեն, թե ով է կառուցում:
- Վիրավորական է, որ տեղյակ չեն պահում:
- Եթե նույնիսկ շինարարություն է ընթանում ոչ էլ իմանում ենք, թե ով է անում և ինչ է անում:
- Մեկ էլ տեսնում ենք մի բան կառուցվեց: Շատ տհաճ է:
- Ով ինչ ուզում է, այն էլ անում:
- Ով ոնց ուզում՝ տենց էլ կառուցում է:
- Տեսնում են, բայց ով է և ինչ նպատակով է՝ անհայտ է:

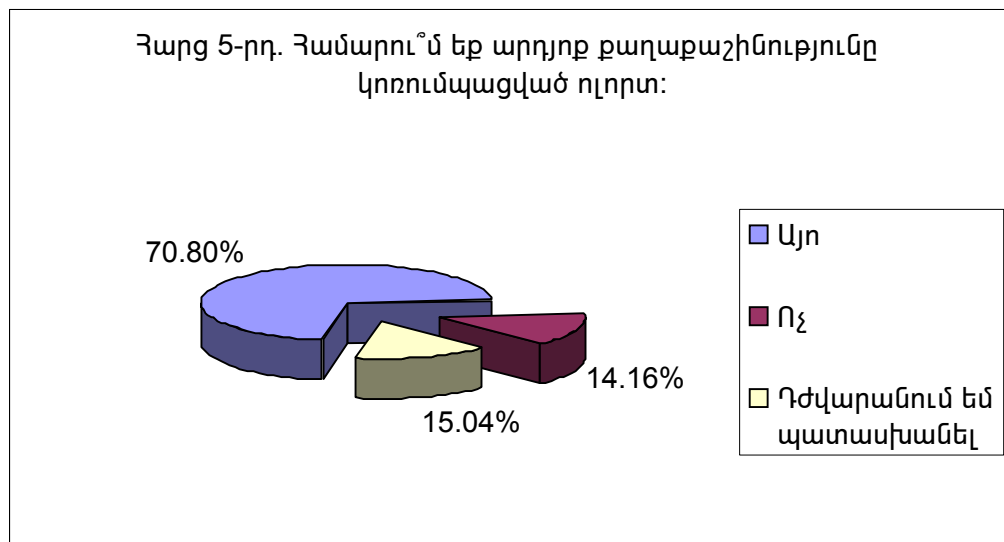
Պատասխանողների 44.75 տոկոսն ընդհանրապես տեղյակ չէ, թե ինչ է կառուցվում, իսկ 3.25 տոկոսը դժվարացել է պատասխանել:

Ապօրինի կառուցապատման կամ կանաչ տարածքի հաշվին իրականացվող շինարարության վերաբերյալ բողոքել են հարցվածների ընդամենը 4.25 տոկոսը: «Այո» պատասխանողների ճնշող մեծամասնությունը պատասխանել է, որ ոչ մի արդյունքի չի հասել բողոքելու արդյունքում: «Ոչ» պատասխանողների մեծամասնությունը չի բողոքել պետական կառույցների, քանի որ կարծում է, որ անօգուտ է դիմելը և ոչ մի արդյունքի հասնել հնարավոր չէ, քանի որ, որպես կանոն, անօրինական շինությունները հովանավորվում են իրենցից առավել «ուժեղ» անձանց կողմից: Եվ միայն մի քանի հոգին են պատասխանել, որ անհրաժեշտություն չի եղել բողոքելու կամ, որ կարողացել են կանխել շինարարությունը:

- Բնակչությունը դիմել է թաղապետարան այդ տարածքները առավել օգտակար օգտագործելու համար, սակայն դա մերժվել է: 20 օր առաջ, երեկոյան երկաթյա ավտոտնակ բերեցին, դրեցին կանաչապատ տարածքում: Բնակչությունը բողոքեց, մյուս օրը հանեցին:
- Ամբողջ այգին խանութներ ու բուդկաներ են կառուցել: Շենքով դիմել ենք այդ հարցի համար, սակայն անարդյունք:
- Կանաչ տարածքի հաշվին շինարարության հաշվով բողոքել ենք ամբողջ շենքով և ոչ մի լուծում չենք ստացել:
- Օրթոպեդիկ տակը կանաչ գոտին վերածեցին շինարարության: Ինչ-որ սեփականատեր գնել էր տարածքը և իր սեփական նպատակներով շինարարություն է սկսել: Ամբողջ շենքով բողոք ենք ներկայացրել, սակայն ոչ մի արդյունքի չենք հասել: Շինարարությունը շարունակվում է:
- Բողոքել ենք տանիքի վերանորոգման հարցով, սակայն արդյունքի չենք հասել:
- Դիմել ենք փողոցները վերանորոգելու հարցով, ասեցին կանենք, սակայն, բայց ոչ մի բան էլ չեն անում:
- Բակի ծառերը կտրում` ավտոտնակներ կառուցում: Մենք բողոքեցինք կոնկրետ խանութի կառուցմանը վերաբերող հարցով ընդհուպ մինչև քաղաքապետարան, սակայն արդյունքի չհասանք:
- Մեր շենքը ունի չորս մուտք, երեքը արդեն փակել են: Հիմա փակում են չորրորդը, խանութ են կառուցում: Դիմեցինք այդ հարցով, սակայն անձնական տվյալներ ուզեցին, իսկ ես չտվեցի և այդ դիմումը նույնիսկ չգրանցեցին:
- Այգին սեփականացրել են: Մենք գնացինք բողոքեցինք, ոչինչի չհասանք:
- Բողոքել ենք, սակայն արդյունքի չենք հասել:
- Անօրինական սեփականացնում են: Հարևանները բողոքել են, սակայն արդյունքի չեն հասել:
- Շրջակայքում ծառերը կտրում էին, մի անգամ դժգոհություն արտահայտեցի, նրանք այնպես պատասխանեցին, որ զգում ես լավ "մեջք" ունեն, և արդեն անիմաստ է լինում որևէ բողոք ներկայացնել:
- Բայց մեծ ցանկություն են ունեցել: Մեր բակում մի փոքրիկ այգու նման տեղ ունեինք, այն էլ այս տարի կտրեցին ծառերի մի մասը և շենքեր կառուցեցին: Մեր հարևանների հետ բողոքեցինք, սակայն ոչ մի լուծում չստացանք: Կառուցողներն էլ ասում են, ուր ուզում եք գնացեք բողոքեք, միևնույնն է, արդյունքի չեք հասնի:
- Կենտրոնական այգում եկեղեցի պետք է կառուցեին, իսկ մենք առաջարկեցինք, որ եկեղեցին կառուցեն այլ տեղ, այգին թողնեն հանգիստ:
- Բողոքել ենք շենքի բնակիչներով: Հիմա այդ հարցով զբաղվում է համատիրությունը և մեր շենքի հարցը ընթացքի մեջ է:
- Տան դիմաց բարեկարգում էի կատարում, իսկ իմ հարևանը ավտոտնակ էր ուզում կառուցել: Ես դիմեցի թաղապետարան, դատարան և ի վերջո հաղթեցի:
- Անհրաժեշտություն չի եղել:
- Չեմ բողոքել, որովհետև հիմա ով ճիշտն է ասում, նա ...
- Ուժ չունեն:
- Ես ինքս էլ ապօրինի կառույց ունեմ:
- Իմաստ չունի բողոքել, իզուր ժամանակի ծախս է, ոչ մի արդյունք չի տա:
- Ես աշխատում եմ խնայել նյարդերս նման բաներից հեռու մնալով:
- Մեծ հաճույքով կբողոքեի:
- Այս մեկը չեմ արել, սակայն սխալ եմ արել:
- Ո՞վ է լսում, որ բողոքենք, եթե լսող լինի` կբողոքենք անպայման:
- Որ դրանից օգուտ չկա, ինչու` բողոքեն:
- Եթե մեկին պետք լինի ծառ կտրի ու շենք կառուցի` կանի, ժողովրդի կարծիքը ո՞վ է հարցնում:
- Եթե բողոքները տեղ հասնեին լավ կլիներ, շատ տհաճ է երբ կանաչապատ տարածքները կտրում են և տեղը շինություններ կառուցում:
- Ավելորդ բաներ են, այդքան բողոքում են ինչի են հասնում, որ ես էլ բողոքեմ:
- Ավելորդ է: Եթե որոշել են կառուցել, ապա ոչ ոքի ձայնը չի լսվում:

- Այգու հողերը ապօրինի զավթել են, բոլորը գիտեն այդ մասին, բայց ոչինչ չեն անում:
- Ու՞մ բողոքես:
- 20 տարվա տարածք ունենք՝ ուզում են մեր ձեռքից վերցնել: Ցանկություն ունենք դիմել այդ հարցով:
- Կուզենայի կանաչապատման համար բողոքել:
- Ինչ՞ կարող ենք անել:
- Ո՞վ է բանի տեղ դնում, որ բողոքենք:
- Չեն բողոքել, բայց զայրույթ են արտահայտում:
- Շատ ցավալի է, որ առաջ մեր համայնքը կանաչապատ էր, իսկ հիմա քչանում են ծառերը:
- Միևնույնն է, ոչ մի արդյունքի չեն հասնի:
- Չեն կարող բողոքել, ես ինքս ապօրինի շինություն ունեմ:
- Իմաստ չունի:
- Բողոքես-չբողոքես՝ ձայնդ չի լսվում:
- Սխալ են համարում բողոքելը, միևնույնն է ոչնչի չես հասնի:
- Ես ամեն ինչի հասնում եմ այլ մեթոդներով՝ կաշառք կամ այլ:

Քաղաքաշինությունը որպես կոռումպացված ոլորտ համարել են հարցված բնակիչների 70.8 տոկոսը: Միանշանակ «ոչ» պատասխանել է 14.16 և դժվարացել է պատասխանել 15.04 տոկոսը: Եվ չնայած, որ «Այո» պատասխանողները չեն նշել կոնկրետ դեպքեր կամ անուններ, ճնշող մեծամասնության կարծիքով Երևան քաղաքում ընդհանուր օգտագործման տարածքների վրա ընթացող շինարարությունը անմասն չէ կոռուպցիոն դրսևորումներից:

- Ինչ տեսնում ենք՝ հերիք է դա հասկանալու համար:
- Ինչ գործ ունեն:
- Ապօրինի շինություն է, ուրեմն «դոբրո» կա: Վառ ապացույցը Դալմայի այգիներն են:
- Ամեն մեկը իրա համար սարքում, ծառերը կտրում է: Դա կոռուպցիա չէ՞:
- Տեսնում եմ, թե ում ձեռքում է գտնվում:
- Մեր ազգի մեջ կոռուպցիան ընդունված է, և պետք է լինի, և կշարունակվի:
- Քանի գնում՝ դրա տոկոսը աճում է:
- Բանվորներին աշխատեցնում են՝ քիչ են տալիս, իրենց են վերցնում:
- Պաշտոնյաները, եթե ունեն միջնորդներ, ապա կարող են հանգիստ ծառ կտրել, սրճարան դնել, երեխաների տարածքի փոխարեն խանութներ դնել:

- Յուրաքանչյուրը չի, որ կարող է կառուցել առանց թույլտվության: Իսկ թույլտվությունը ստացվում է կամ ծանոթով կամ էլ փողով:
- Ես ինքս տեղյակ չեմ, բայց լսել եմ ՋԼՄ-ներով:
- Տեսնում եմ, որ տարածքները վերցնում են ու այնպիսի բաներ կառուցում, որ պետք չէր, որ կառուցեին:
- Եթե տեսնում ես, որ կանաչ տարածքը ոչնչացնում են և շինություն անում, ապա դա միայն դրա մասին է խոսում:
- Հանցավոր աշխարհի ակնկալիքները արդարացնելու միջավայր է: Հանցավոր ձևով օրենք է ընդունվել կադաստրի կողմից: Ինքնակամ շինարարության մասին օրենքը դա կաշառքով ընդունված օրենք է: Մանուկ Վարդանյանը՝ նախկին ՀՀ-ական է: Ինչպիսի ապօրինի գործեր է արել, հիմա էլ կադաստրի տնօրեն է և ինքն էլ օրենքը ընդունել է:
- Այսօրվա վիճակն է ցույց տալիս դա: Որ ես աշխատանք չունեմ - համապատասխան գումար և ծանոթ չունեմ, որ իմ ուզած գործին տեղավորվեմ:
- Ով ինչ ուզում է՝ կառուցում է, մեր երեխաների խաղալու տարածքները վնասելով:
- Ոչ մի ստույգ բան չի երևում:
- Էսպես եղել է, էսպես էլ կգնա:
- Իրենք իրենց համար դնում են ու սարքում: Իրենք ուտում են, մենք սոված նստում:
- Դա մեզ մոտ ամենաբարձր տեղում է:
- Եթե տեսնում ես, որ մարդիկ այդպիսի շինարարություն են անում, իրար գռվելով ապրում են: Դա կոռուպցիա չէ՞:
- Փաստացի օրինակներ կան (սակայն չասաց):
- Ինչ որ տեսնում ենք, թե ինչը ինչպես է ընթանում, այդտեղից էլ այդպիսի եզրակացություն ենք անում:
- Շենքի բնակիչներով դիմեցինք, սակայն դա հաշվի չառնվեց:
- Ինչու՞ են այդքան շատացել շինարարությունները: Այսօր մի բան կառուցում են, վաղը մի ուրիշ քաղաքապետ կգա և կքանդի, ուրիշ բան կկառուցի:
- Ով ինչ ուզում կառուցում է:
- Դիմում ենք ներկայացրել տաղավար կառուցելու համար, սակայն պարզվեց, որ այդ նույն տարածքը տվել են այլ մարդկանց, որոնք երևի թե փողով և այլնով ստացան:
- Գաջի գործարանից մինչև «Եսիմ ուր» ամբողջ հողը վաճառված է և տներ են կառուցում:
- Բոլորը գիտեն, որ չորս կողմը վաճառվում է առանց թույլտվության:
- Հայ լինելով դա անհնարին է, որ չլինի:
- Փաստացի օրինակներ կան, բայց չեմ կարող ասել:
- Աջ ու ձախ բոլորը օրինակներ են:
- Ամեն քայլափոխին տեսնում ենք անօրինական շինություններ մայթերի վրա:
- Թեկուզ Հյուսիսային պողոտայի օրինակը:
- Ով ինչ ուզում է, այն էլ անում է: Դրա համար էլ պայքարը անհմաստ է:
- Բնական է: Ով թիկունք ունի, ով պաշտոն ունի՝ կարողանում է առաջ գնալ, իսկ ով էլ չունի՝ գլխին տալիս են:
- Դա պարզ է, բոլորն էլ գիտեն:
- Կանաչապատ տարածքների, մայթերի հաշվին ներխուժում են և կառուցապատում: Ինձ թվում է դա արդեն կոռուպցիա է:
- Ամեն ինչն է կոռումպացված:
- Ամբողջ շրջակայքում տեսնում ենք, որ ապօրինի շինարարություն է գնում և կանաչ տարածքները վերացնում են:
- Որովհետև ամեն մի ծակի վրա, ամեն մեկը իր համար մի բան կառուցում է:
- Իհարկե, ինչի մասին է խոսքը:
- Քաղաքով ման ես գալիս, տեսնում ես:

- Քաղաքը կանաչապատումից զրկում են, իրենց սրճարանները և ռեստորանները ավելացնելու նպատակով:
- Բոլոր նախարարները, ոստիկանությունը, Քոչարյանը ... բոլորն էլ կոռումպացված են:
- Երկու ավտոտնակ են ինքս սեփականաշնորհել:
- Մեր բոլոր ոլորտներն էլ կոռումպացված են:
- Որ փող ունեցողը փողը տալիս է ու հողը վերցնում, ուրեմն կաշառում է, իսկ դա կոռուպցիա է:
- Անպայման: Այդպիսի ոլորտ չունենք, որ կոռումպացված չլինի:
- Ամենաշատը:
- Չունեն նման տիպի ինֆորմացիա:
- Անհատ մարդիկ փող են տալիս և կառուցում ինչ ուզում են:
- Փոքր մասշտաբներով հանդիպում է:
- Չգիտեմ, չեմ կարող ասել:
- Չեմ առնչվել, չեմ կարող իրավունք վերապահել:
- Հիմար հարց է, առանց այն էլ ամեն ինչ պարզ է:

ԱՌԱՆՁԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գործ 1. Օպերայի շրջակայքի պուրակի կառուցապատումը

«Հետաքննող լրագրողների ընկերակցություն» հասարակական կազմակերպության լրագրողները լրագրողական հետաքննություն են իրականացնում Երևանի Ազգային օպերայի և բալետի պետական թատրոնի շրջակա պուրակում կառուցված սրճարանների և նրանց տերերի, սրճարանների համար հողահատկացումների ու շինարարական աշխատանքներն իրականացնելու ընթացքում թույլ տրված ապօրինությունների ու կանաչ տարածքների ոչնչացման վերաբերյալ:

2003թ. հոկտեմբերի 2-ին հասարակական կազմակերպության նախագահ լրագրող Էդիկ Բաղդասարյանը դիմել է Երևանի քաղաքապետ Երվանդ Ջախարյանին՝ խնդրելով նրան թույլատրել ծանոթանալու 1997-2003թթ. ընթացքում այդ տարածքի վերաբերյալ Երևանի նախկին քաղաքապետերի կայացրած որոշումներին: Սակայն Ե.Ջախարյանը տարբեր պատճառաբանություններով մերժել է Է.Բաղդասարյանի դիմումները՝ ծանոթանալու այդ որոշումներին: Է.Բաղդասարյանը դիմումների անհիմն մերժումը բողոքարկել է նրա վերադասին՝ ՀՀ նախագահ Ռ.Քոչարյանին, սակայն բողոքը Նախագահի աշխատակազմից ուղարկվել է Ե.Ջախարյանին, ում գործողությունները բողոքարկում էր լրագրողը: Երևանի քաղաքապետը դարձյալ մերժել է լրագրողին տեղեկություններ տրամադրելը:

2004թ. ապրիլի 14-ին «Հետաքննող լրագրողներ» կազմակերպությունը և Է.Բաղդասարյանը դիմում են ներկայացրել Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարան ընդդեմ Երևանի քաղաքապետի՝ պաշտոնական անձի անգործությունը վիճարկելու մասին: Դիմողները պահանջել են պարտավորեցնել Երևանի քաղաքապետարանին տրամադրելու Երևանի նախկին քաղաքապետեր Վ.Սիրադեղյանի, Ս.Աբրահամյանի, Ա.Բազեյանի և Ռ.Նազարյանի 1997թ-ից մինչև 2003թ-ը ընդունված ՀՀ Ազգային օպերայի և բալետի թատրոնի մերձակա տարածքներին վերաբերող որոշումների մասին բոլոր տեղեկությունները (ներառյալ հիմքերը):

Ա. ՀՀ Սահմանադրություն

- **Հոդված 24.** Սույն հոդվածի համաձայն յուրաքանչյուր ոք ունի խոսքի ազատության իրավունք՝ ներառյալ տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու ազատություն տեղեկատվության ցանկացած միջոցով՝ անկախ պետական սահմաններից:

Բ. Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիա

- **Հոդված 10.** Հոդվածի 1-ին մասի համաձայն յուրաքանչյուր ոք ունի ազատորեն արտահայտվելու իրավունք: Այս իրավունքը ներառում է սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու եւ տարածելու ազատությունը առանց պետական մարմինների միջամտության եւ անկախ սահմաններից:

Գ. «Շրջակա միջավայրի առնչությամբ տեղեկության, որոշումներ ընդունելուն հասարակության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» կոնվենցիա

- **Հոդվածներ 1, 2, 3, 4, 5.** Հոդված 4-ի 2-րդ մասի համաձայն էկոլոգիական տեղեկատվությունը տրամադրվում է առավելագույն սեղմ

ժամանակամիջոցում, սակայն ոչ ուշ, քան խնդրանքի ներկայացման օրվանից մեկ ամիս հետո: Իսկ հոդված 2-ի 3-րդ մասի համաձայն էկոլոգիական տեղեկատվություն է համարվում նաև մարդկանց առողջության և անվտանգության, կյանքի պայմանների, մշակույթի օբյեկտների և շենքերի ու շինությունների մասին տեղեկությունները, այն չափով, որ չափով նրանց վրա կարող է ազդել շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վիճակը:

Դ. «Մամուլի և զանգվածային լրատվության մյուս միջոցների մասին» ՀՀ օրենք

- Հոդված 4. Սույն հոդվածի համաձայն մամուլը և զանգվածային լրատվության մյուս միջոցներն իրավունք ունեն ցանկացած պետական մարմիններից, հասարակական, հասարակական-քաղաքական կազմակերպություններից, դրանց ղեկավարներից ստանալու տեղեկություններ, եթե պահանջված լրատվության տրամադրումը չի հակասում տվյալ կազմակերպության կանոնադրությանը և սույն օրենքի 6 հոդվածի պահանջներին: Իսկ պետական մարմինները և դրանց պաշտոնատար անձինք պարտավոր են ընդունել և իրենց լիազորությունների սահմաններում, նույն օրենքով սահմանված կարգով ու ժամկետներում քննարկել դիմումները, պատասխանել դրանց և ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ:

- Հոդված 27. Սույն օրենքի համաձայն լրագրողն իրավունք ունի հավաքել և հրապարակել լուրեր և տեղեկություններ:

Ե. «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենք

- Հոդվածներ 3, 4, 6. Օրենքի 6-րդ հոդվածի համաձայն քաղաքացիների, իրավաբանական անձանց դիմումներին ընթացք է տրվում՝ հարցն ըստ էության լուծելու համար, պետական մարմնում դիմումը մուտքագրվելուց հետո մինչև մեկ ամսվա ընթացքում, այնինչ Երևանի քաղաքապետարանը դիմումին միայն ձևական անհիմն պատասխան է տվել 40 օր հետո: Հիշյալ նորմի համաձայն քաղաքապետարանը պարտավոր էր ըստ էության լուծել դիմումում նշված հարցը, այսինքն թույլատրել ՀԿ-ին ծանոթանալու համապատասխան տեղեկություններին:

Զ. «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենք

- Հոդված 68. Հոդվածի 7-րդ մասի համաձայն պետական մարմինները կամ դրանց պաշտոնատար անձինք պարտավոր են իրենց լիազորությունների շրջանակում աջակցել անձանց՝ նրանց իրավունքներն իրականացնելիս:

2004թ. հունիսի 9-ին Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարանում սկսվեց «Հետաքննող լրագրողներն ընդդեմ Երևանի քաղաքապետարանի» գործի քննությունը: Դիմող կողմին առաջարկվեց կոնկրետացնել հարցադրումը, ինչը ձևակերպվեց որպես՝ «Ազգային օպերայի և բալետի պետական թատրոնի՝ Մաշտոցի պողոտայի եւ Թումանյան փողոցի, Մաշտոցի պողոտայի և Սայաթ Նովա փողոցի, Սայաթ Նովա և Տերյան փողոցների, Տերյան և Թումանյան փողոցների խաչմերուկներով սահմանափակված տարածքների ներսի հատվածում գտնվող սուբյեկտների ցանկը, դրանց հողհատկացման վերաբերյալ որոշումները և հիմքերը»: Երևանի քաղաքապետարանին տրվեց մեկ շաբաթ ժամանակ հարցին պատասխանելու հնարավորությունն ուսումնասիրելու համար: Մինչև դատական հաջորդ նիստը՝ հունիսի 21-ը, լրացել էր քաղաքապետարանի ներկայացուցչի խնդրած և դատարանի նշանակած մեկշաբաթյա ժամկետը, սակայն քաղաքապետարանը չտրամադրեց պահանջված տեղեկությունները, և որոշում չկայացրեց դրանց «տրամադրման հնարավորության» մասին:

2004թ. հունիսի 21-ին կայացավ դատական երկրորդ նիստը, որի ընթացքում Երևանի քաղաքապետարանի կողմից կրկին բարձրացվեց հարցադրման հստակեցման խնդիրը՝ պահանջելով «կոնկրետ սուբյեկտների անունները»: Ընդ որում, դատավորն առաջարկեց դրանց վերաբերյալ տեղեկություն ստանալ ոչ թե քաղաքապետարանից, այլ հենց սուբյեկտներից, անշարժ գույքի պետական կադատրի կոմիտեից կամ «այլ ճանապարհով»: Նիստի ընթացքում «Հետաքննող լրագրողների ընկերակցություն» ՀԿ դիմումը ընդդեմ Երևանի քաղաքապետարանի պաշտոնատար անձի անգործությունը վիճարկելու մասին՝ մերժվեց:

Հասարակական կազմակերպությունը առաջին ատյանի դատարանի վճիռը բողոքարկելու համար դիմեց Քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարան, որը սեպտեմբերի 16-ին կայացրեց վճիռ՝ նույնը թողնելով առաջին ատյանի դատարանի որոշումը:

Դատարանի վճռի հրապարակումից հետո «Հետաքննող լրագրողներ» ՀԿ-ի նախագահ Էդիկ Բաղդասարյանը դիմեց Արդարադատության խորհրդի նախագահ, ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին դատավոր Գայանե Կարախանյանի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու խնդրանքով՝ գործով թույլ տված ակնհայտ ապօրինի և կողմնակալ մոտեցում ցուցաբերելու համար:

«Հետաքննող լրագրողները» դիմեցին նաև վերջերս ստեղծված Կոռուպցիայի դեմ պայքարի խորհրդի նախագահ, ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մանուկյանին՝ խնդրելով նրա աջակցությունը հրապարակային փաստաթղթերի ձեռքբերման գործում: Սակայն, կազմակերպության գրությանը պատասխանել է ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ղեկավար-նախարար Մանուկ Թովուզյանը՝ նշելով, որ «բարձրացված հարցի առնչությամբ առկա է դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած վճիռ, ուստի ՀՀ կառավարության աշխատակազմն իրավասու չէ քննարկել վիճահարույց հարցը»:

Քաղաքապետարանի՝ բաց փաստաթղթերը տրամադրելու «պատրաստակամությունը» փորձելու համար «Հետաքննող լրագրողները» դատարանի վճռից հետո դարձյալ նամակ հղեցին Երևանի քաղաքապետին: Այս անգամ նամակում հստակ նշվել էին Ազգային օպերայի և բալետի պետական թատրոնի տարածքի հանրային այգում գտնվող բոլոր սրճարանների անունները, ինչպես պահանջում էին քաղաքապետարանի աշխատակիցները: Սակայն, կրկին խախտելով հարցմանը պատասխանելու օրենքով սահմանված ժամկետը, Երևանի քաղաքապետը մերժեց կազմակերպությանը տրամադրել իր և նախորդ քաղաքապետների ընդունած որոշումները:

Հասարակական կազմակերպությունը առաջին ատյանի դատարանի վճիռը բողոքարկելու համար դիմեց Քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարան, որը սեպտեմբերի 16-ին կայացրեց վճիռ՝ նույնը թողնելով առաջին ատյանի դատարանի որոշումը:

Հոկտեմբերի 29-ին Հայաստանի վճռաբեկ դատարանը բավարարեց «Հետաքննող լրագրողներ»-ի վճռաբեկ բողոքը և բեկանեց Վերաքննիչ դատարանի վճիռը՝ այն ուղարկելով նույն դատարան նոր քննության նոր կազմով:

Դատավոր Վ. Ավանեսյանի նախագահությամբ՝ վերաքննիչ դատարանը դեկտեմբերի 1-ին նոր քննության արդյունքում բավարարեց լրագրողների հայցը և Երևանի քաղաքապետարանին պարտավորեցրեց տրամադրել նշված տարածքների մասին կայացված որոշումները:

Չհաշտվելով պարտության հետ՝ քաղաքապետարանը վճռաբեկ բողոք ներկայացրեց ՀՀ վճռաբեկ դատարան: 2005թ. փետրվարի 10-ին Վճռաբեկ դատարանը, մնալով իր կարծիքին, վերաքննիչ դատարանի վճիռը թողեց անփոփոխ: Այսպիսով, Երևանի քաղաքապետարանը պարտավորվում է «Հետաքննող լրագրողներ»-ին տրամադրել նախկին քաղաքապետերի՝ 1997-2003թթ. բոլոր որոշումները, որոնք վերաբերում են Օպերայի հանրային այգու տարածքների հողահատկացումներին: Պահանջված որոշումները կամավոր չտրամադրելու դեպքում քաղաքապետարանին դա կպարտավորեցնի Ղատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունը, որի որոշումները չկատարելու համար «Ղատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» օրենքը նախատեսում է տուգանք՝ նվազագույն աշխատավարձի 200-ապատիկի չափով (100.000 դրամ): Ղատական ակտը չկատարելն առաջացնում է նաև քրեական պատասխանատվություն: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 353 հոդվածով ոչ միայն ավելի մեծ տուգանք է սահմանվում, այլև կալանք՝ մեկից երեք ամիս ժամկետով կամ ազատազրկում՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

Գործ 2. Երևանում Ղալմայի այգիների կառուցապատումը

Երևանում գտնվող Ղալմայի այգիներն ունեն մոտ 3000 տարվա պատմություն և պատմամշակութային ու հնագիտական մեծ արժեք են ներկայացնում ոչ միայն Երևանի, այլ նաև հանրապետության համար: 1991-2000թթ. այս տարածքն ընդգրկված է եղել Երևան քաղաքի պատմության և մշակույթի հուշարձանների համալիր պահպանման և օգտագործման նախագծում որպես տեղական նշանակության հուշարձան՝ 790հա պահպանման գոտիով:

2003-2004թթ. ՀՀ կառավարությունն այս տարածքի վերաբերյալ ընդունել է 5 որոշում, որոնք մի շարք հասարակական կազմակերպությունների ու մասնագետների կարծիքով ընդունվել են ՀՀ օրենսդրության պահանջների բազմաթիվ խախտումներով: Այդ կապակցությամբ հասարակական կազմակերպությունների ու քաղաքացիների կողմից նամակ-դիմումներ են հղվել համապատասխան պետական կառույցներին, սակայն դրանց վերաբերյալ ստացվել են կցկտուր ու ոչ լիարժեք պատասխաններ: Տվյալ հարցի շուրջ կազմակերպվել են հասարակական քննարկումներ ՀԿ-ների կողմից, որոնց ներկա են գտնվել նաև իշխանությունների ներկայացուցիչներ: Ս.թ. ապրիլի 6-ի հասարակական լսումների մասնակիցների կողմից ուղերձ է հղվել ՀՀ վարչապետին: Այնուամենայնիվ, իրավասու մարմինների կողմից չեն ձեռնարկվել բարձրացված հարցերի լուծմանն ուղղված համապատասխան միջոցառումներ:

2004թ. օգոստոսի 9-ին «Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն» ՀԿ, «Ա.Դ.Սախարովի անվ. մարդու իրավունքների պաշտպանության հայկական կենտրոն» ՀԿ, «Հայկական բուսաբանական ընկերություն» ՀԿ և քաղաքացի Դերենիկ Սաֆարյանը դիմում են ներկայացրել Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարանին ընդդեմ ՀՀ կառավարության՝ պահանջելով անվավեր ճանաչել ՀՀ կառավարության հետևյալ որոշումները՝

1. ՀՀ կառավարության «Երևանի Ղալմայի այգիների պահպանման ենթակա հողերի սահմանների և նպատակային նշանակության փոփոխության մասին» N 1941-Ա որոշումը՝ ընդունված 2003թ. մարտի 27-ին, վավերացված 2004թ. մարտի 29-ին ՀՀ նախագահի կողմից /այսուհետև՝ 1941-Ա/:

Տվյալ որոշման 1-ին կետով ՀՀ կառավարությունը, հիմք ընդունելով ՀՀ հողային օրենսգրքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, հաստատում է Ղալմայի այգիների պահպանման ենթակա հողերի սահմանները 256հա և գյուղատնտեսական նշանակության հողերը տեղափոխում անտառային հողերի կատեգորիայի: Նույն

որոշման 2-րդ կետով հանձնարարվում է Երևանի քաղաքապետին մեկամսյա ժամկետում ՀՀ կառավարություն ներկայացնել 256հա հողամասին հարակից՝ Աթենքի, Լենինգրադյան, Սեբաստիա փողոցներին և Ծովակալ Իսակովի պողոտային հարող հողամասերի նպատակային նշանակության փոփոխության և տարածքների գոտևորման վերաբերյալ առաջարկություն: Իսկ 3-րդ կետով՝ հանձնարարվում է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարին եռամսյա ժամկետում ՀՀ բնապահպանության նախարարի, ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարի և Երևանի քաղաքապետի հետ համատեղ՝ ոլորտի հասարակական կազմակերպությունների մասնակցությամբ քննարկել և առաջարկություն ներկայացնել 1-ին կետում նշված 256հա տարածքում անտառի հիմնման ու պահպանման միջոցառումների վերաբերյալ:

Մեր տեղեկությունների համաձայն Դավայի այգիների տարածքը կազմում է 533հա, որն ամբողջությամբ ընդգրկված է եղել գյուղատնտեսական նշանակության հողերի կատեգորիայում: Պաշտոնական տվյալներ տարածքի սահմանների վերաբերյալ մեզ մինչ օրս չեն տրամադրվել: Ուստի անհայտ է, թե ի՞նչ հիմքով է 256հա հողամասն առանձնացվել մինչ այդ պատմամշակութային համալիր հուշարժան համարվող տարածքից, անվանվել «Դավայի այգիներ» և ընդգրկվել անտառային հողերի կատեգորիայի մեջ:

Պետք է նշել, որ մինչ օրս N1941-Ա որոշման 3-րդ կետի պահանջը, այն է՝ եռամսյա ժամկետում հասարակական կազմակերպությունների մասնակցությամբ քննարկել և առաջարկություն ներկայացնել անտառի հիմնման ու պահպանման միջոցառումների վերաբերյալ, չի կատարվել:

2. ՀՀ կառավարության ««Ռենկո Արմէստեյտ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությանը և «Ֆրանկ Մյուլլեր Արմենիա» փակ բաժնետիրական ընկերությանն առանց մրցույթի, վարձակալությամբ հողամասեր տրամադրելու մասին» N503-Ա որոշումը՝ ընդունված 2003թ. մարտի 27-ին, վավերացված 2003թ. մայիսի 15-ին ՀՀ նախագահի կողմից /այսուհետև՝ 503-Ա/:

Տվյալ որոշմամբ թույլատրվել է Երևանի քաղաքապետարանին Ծովակալ Իսակովի պողոտային հարող տարածքից 3հա հողամաս առանց մրցույթի, վարձակալության իրավունքով 50 տարի ժամկետով տրամադրել ««Ռենկո Արմէստեյտ» ՍՊԸ-ը՝ դիվանագիտական թաղամաս կառուցելու նպատակով: Նույն որոշմամբ թույլատրվել է Երևանի քաղաքապետարանին Լենինգրադյան փողոցը Ծովակալ Իսակովի պողոտային կապող նախագծային ճանապարհի ու «Արևի» ինստիտուտ ՓԲԸ միջանկյալ տարածքից 5հա հողամաս առանց մրցույթի, վարձակալության իրավունքով 50 տարի ժամկետով, զննան նախապատվության իրավունքով տրամադրել «Ֆրանկ Մյուլլեր Արմենիա» ՓԲԸ-ը ժամացույցների մասերի արտադրության գործարան կառուցելու նպատակով:

Հարկ է նկատել, որ տվյալ որոշմամբ նախատեսվող հողահատկացումները թույլատրվել են առանց նախապես փոփոխության ենթարկելու տվյալ տարածքի հողերի նպատակային նշանակությունը:

3. ՀՀ կառավարության «Հողերի նպատակային նշանակության փոփոխության և Տավրոս ու Սիրանույշ Գալշոյաններին առանց մրցույթի, վարձակալության իրավունքով հողամաս տրամադրելու մասին» N 745-Ա որոշումը՝ ընդունված 2003թ. հունիսի 5-ին, վավերացված 2003թ. հունիսի 25-ին ՀՀ նախագահի կողմից /այսուհետև՝ 745-Ա/:

Թիվ 745-Ա որոշմամբ, հիմք ընդունելով ՀՀ հողային օրենսգրքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, Ծովակալ Իսակովի պողոտային հարող տարածքում 0.5հա հողամաս

առանց մրցույթի, վարձակալության իրավունքով, 25 տարի ժամկետով տրամադրել Տավրոս և Սիրանույշ Գալշոյաններին՝ ավտոսպասարկման կետ կառուցելու համար:

Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոնի 27.04.04 N էՀԽ-039 նամակին /Հավելված 2, էջ 35-36/ Երևանի քաղաքապետարանը 27.05.04թ. N 20/1-553 գրությամբ /Հավելված 3, էջ 48-49/ տվել է անորոշ պատասխան, ըստ որի վերոհիշյալ հողամասն այլ տեղադրություն ունի և չի գտնվում Դավնայի այգիների տարածքում: Այդ կապակցությամբ, ներկայումս դիմում է ներկայացվել Երևանի քաղաքապետարանի հստակեցնելու տվյալ հողամասի տեղադրությունը /Հավելված 2, էջ 15-16/:

4. ՀՀ կառավարության «Հողերի նպատակային նշանակության փոփոխության և «Հայկական ավիաուղիներ» փակ բաժնետիրական ընկերությանը հողամաս տրամադրելու մասին» 1281-Ա որոշումը՝ ընդունված 2003թ. սեպտեմբերի 11-ին, վավերացված 2003թ. հոկտեմբերի 23-ին ՀՀ նախագահի կողմից /այսուհետև՝ 1281-Ա/:

Թիվ 1281-Ա որոշմամբ ՀՀ կառավարությունը, հիմք ընդունելով ՀՀ հողային օրենսգրքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, որոշում է Երևանի Մալաթիա-Սեբաստիա քաղաքին համայնքի վարչական տարածքում գտնվող գյուղատնտեսական նշանակության հողերից առանձնացնել՝ Արարատյան բնակելի զանգվածով, «Նոյ» թաղամասով, նախագծային փողոցով պարփակված տարածքում գտնվող 5հա հողամասը, ընդգրկել բնակավայրերի նպատակային նշանակության հողերի դասակարգման մեջ և թույլատրել Երևանի քաղաքապետին այն 50 տարի ժամկետով, առանց մրցույթի, վարձակալության իրավունքով տրամադրել «Հայկական ավիաուղիներ» ՓԲԸ-ը՝ հողամասի նկատմամբ սեփականության իրավունքի ձեռքբերման դեպքում հետագա աճուրդային վաճառք կազմակերպելու համար:

Մեր տեղեկությունների համաձայն, սույն որոշումն արդեն իսկ ի կատար է ածվել և հողամասը 2004թ. հունվարի 21-ին «Հայկական ավիաուղիներ» ՓԲԸ-ն կողմից աճուրդով վաճառվել է «Միկա-Լիմիթեդ» ՓԲԸ-ը:

5. ՀՀ կառավարության «Տարածքների գոտևորման և հողերի նպատակային նշանակության փոփոխության մասին» N397-Ա որոշումը՝ ընդունված 2004թ. մարտի 31-ին, վավերացված 2004թ. ապրիլի 6-ին ՀՀ նախագահի կողմից /այսուհետև՝ 397-Ա/:

Թիվ 397-Ա որոշմամբ ՀՀ կառավարությունը, հիմք ընդունելով ՀՀ հողային օրենսգրքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, փոխել է Աթենքի, Լենինգրադյան, Սեբաստիա փողոցներին և Ծովակալ Իսակովի պողոտային հարող տարածքների նպատակային նշանակությունը և հաստատել տարածքների գոտևորման սխեման:

Որոշմամբ հաստատվող սխեման ներկայացվել է ի կատարումն 1941-Ա որոշման 2-րդ կետի: Հանձարարությունը՝ տվյալ կետի բ/ ենթակետով նախատեսված 1-ամսյա ժամկետի փոխարեն, ի կատար է ածվել 1941-Ա որոշման վավերացումից հետո 4 օրվա ընթացքում, հաստատվել է ՀՀ կառավարության 31.03.2004թ. N 397-Ա որոշմամբ, որը վավերացվել է ՀՀ նախագահի կողմից 2004թ. ապրիլի 6-ին:

Այն, որ ՀՀ կառավարության վիճարկվող որոշումների ընդունման, ստորագրման և վավերացման ժամանակացույցով՝ հողահատկացումների վերաբերյալ 503-Ա,

745-Ա և 1281-Ա որոշումները ընդունվել, ստորագրվել և վավերացվել են մինչև 1941-Ա որոշման ստորագրումը՝ 27.03.04թ. և վավերացումը 29.03.04թ. մարտի 29-ին և 397-Ա որոշման ընդունումը 31.03.04թ., ստորագրումը 02.04.04թ. և վավերացումը 06.04.04թ., հակասում է «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի /1998թ./ և ՀՀ հողային օրենսգրքի /2001թ./ պահանջներին:

Երևան քաղաքի համար առանցքային նշանակություն ունեցող այս բոլոր փաստաթղթերը պետք է լայնորեն քննարկվեին հասարակայնության հետ, մինչդեռ դրանք, անհասկանալի պատճառով, ընդունվել են անհատական իրավական ակտերի կարգավիճակով, ինչով չի ապահովվում դրանց հրապարակայնությունը:

Նաև հետաքրքրական է, որ ՀՀ կառավարության որոշումներից ոչ մեկում նշված չեն Դալմայի այգիների ողջ տարածքի սահմանները և դրա նպատակային նշանակությունը: Ինչպես նաև արտացոլված չեն տվյալ տարածքի ներկայիս փաստացի տիրապետողների շահերը:

Դալմայի այգիների վերաբերյալ ՀՀ կառավարության վիճարկվող որոշումները անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ պահանջի հիմքում ընկած էր այն փաստը, որ այդ իրավական ակտերն ընդունվել են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության հետևյալ խախտումներով

Ա. ՄԱԿ-ի եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի «Շրջակա միջավայրի առնչությամբ տեղեկության, որոշումներ ընդունելուն հասարակության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» կոնվենցիան /Օրիուսի կոնվենցիա, ստորագրված՝ ՀՀ կողմից 1998թ., վավերացված՝ 2001թ./, որը ՀՀ սահմանադրության 6-րդ հոդվածի համաձայն կազմում է ՀՀ իրավական համակարգի բաղկացուցիչ մաս.

- *Հոդված 6, մաս 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9.* Շահագրգիռ հասարակայնությունը պատշաճորեն, ժամանակին և արդյունավետ ձևով /մաս 2/ տեղյակ չի պահվել Դալմայի տարածքի շրջակա միջավայրի հետ առնչվող 1941-Ա, 503-Ա, 745-Ա, 1281-Ա որոշումների մասին /մաս 1, կետ բ/, «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի, ՀՀ կառավարության 28.10.98թ. N 660 որոշման համաձայն/ դրանց ընդունման գործընթացի ոչ միայն ամենավաղ փուլում /մաս 4/, այլև նաև՝ հետագայում: Չի ապահովվել ոչ մի ընթացակարգ հասարակայնության տեղեկացման, նախապատրաստման և մասնակցության համար /մաս 3, 7/: Որոշումների մեջ արտացոլում չեն գտել հասարակայնության կարծիքները /մաս 8/: Որոշումների ընդունման մասին հասարակայնությունը տեղեկացվել է բավականին ուշացած /մաս 9/.
- *Հոդված 7.* ՀՀ կառավարությունը չի ապահովել հասարակայնության մասնակցությունը շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող քաղաքաշինական ծրագրերի նախապատրաստման գործընթացում, որոնք ընկած են 397-Ա որոշման հիմքում և ենթադրվում են մյուս 4 որոշումների համատեքստում: Շահագրգիռ հասարակայնությունը չի տեղեկացվել այս որոշումների մասին ոչ միայն դրանց ընդունման գործընթացի ամենավաղ փուլում, այլև՝ հետագայում: Չի ապահովվել հասարակայնության տեղեկացման, նախապատրաստման և մասնակցության համար որևէ ընթացակարգ և որոշումների մեջ արտացոլում չի գտել հասարակայնության կարծիքը:

- *Հոդված 8.* Չի ապահովվել շահագրգիռ հասարակայնության մասնակցությունը Երևան քաղաքի շրջակա միջավայրի վրա էական ազդեցություն ենթադրող՝ վիճարկվող իրավական ակտերի նախապատրաստման գործընթացում:

Բ. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք /1995թ./

- Դալմայի այգիների ողջ մակերեսի վրա նախատեսվող կառուցապատման հայեցակարգը, ինչպես նաև 1941-Ա որոշմամբ նախատեսվող անտառհիմնման գործունեությունը ենթակա էին բնապահպանական փորձաքննության, որի ընթացքում պետք է ներգրավվեին համապատասխան մասնագետներ, իրականացվեր հասարակայնության իրազեկում և անցկացվեին հասարակական լսումներ, ինչը չի կատարվել նախքան վիճարկվող որոշումների ընդունումը:

Գ. Քաղաքաշինության մասին ՀՀ օրենք /1998թ./

- *Օրենքի 13 և 14 հոդվածների* համաձայն հասարակայնության ներկայացուցիչներն իրավունք ունեին ստանալ ստույգ տեղեկություններ իրենց կենսագործունեության միջավայրի փոփոխության մասին մինչև քաղաքաշինական ծրագրերի հաստատումը:

Համաձայն սույն օրենքից բխող՝ ՀՀ կառավարության 28.10.1998թ. N 660 «Կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների մասին իրազեկման և հրապարակված քաղաքաշինական ծրագրերի ու նախագծերի քննարկմանը և որոշումների ընդունմանը հասարակայնության ներկայացուցիչների մասնակցության կարգը սահմանելու մասին» որոշմամբ սահմանված կարգի՝ ՀՀ կառավարությունը Երևանի քաղաքապետարանի միջոցով պետք է իրազեկեր հասարակայնությանը Դալմայի այգիների վրա նախատեսվող փոփոխությունների մասին ՁԼՄ-ներով, ցուցադրման միջոցառումներով, հրապարակումներով, հասարակական քննարկումներով: ՀՀ կառավարության վիճարկվող որոշումներից ոչ մեկի մասին չի եղել համապատասխան իրազեկում: Ավելին, նույնիսկ Դալմայի այգիների վարձակալները իրենց վարձակալած հողերի վրա նախատեսվող ծրագրերի մասին տեղեկացվել են միայն 2003թ. դեկտեմբերին, երբ դիմել են Երևանի Մալաթիա-Սեբաստիա թաղապետարան՝ վարձակալական պայմանագրերի ժամկետը երկարաձգելու խնդրանքով: Հասարակական կազմակերպություններս էլ տեղեկացել ենք վերջիններիս կողմից:

Դ. ՀՀ հողային օրենսգիրք /2001թ./

- *Հոդված 7.* Հոդվածի 2-րդ մասի համապատասխան, հողերի նպատակային նշանակությունը պետք է փոփոխվեր հողաշինարարական ու քաղաքաշինական փաստաթղթերի, պետական հաշվառման տվյալների հիման վրա: Թիվ 503-Ա որոշման մեջ ընդհանրապես նշված չէ տվյալ հողամասի նպատակային նշանակության կամ դրա փոփոխության մասին: Իսկ ՀՀ կառավարությանն ուղղված Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոնի հարցմանը 1941-Ա որոշման հիմքի վերաբերյալ պատասխանը ստացվել է Երևանի քաղաքապետարանից, ըստ որի տվյալ որոշումն ընդունվել է Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմի ճարտարապետության և քաղաքաշինության վարչության կողմից 18.05.04թ. տրված հ. 18-092-5664 տեղեկանքի համաձայն:

Երևանի քաղաքապետարանի նման պատասխանը թույլ է տալիս ենթադրել, որ ՀՀ կառավարության համար հիմք է հանդիսացել միայն նշված տեղեկանքը:

Բացի այդ, հասկանալի չէ, թե ինչպես է 2004թ. տրված տեղեկանքը հիմք ծառայել 2003թ. ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվող որոշման համար:

Բացի այդ, սույն հոդվածի 6-րդ մասով, հողերի նպատակային նշանակության փոփոխությունը հանդիսանում է իրավական ռեժիմ ամրագրող դրույթ, ինչը կարող է սահմանվել օրենքների և նորմատիվ իրավական ակտերի հիման վրա: Թիվ 1941-Ա, 745-Ա, 1281-Ա և 397-Ա որոշումները, որոնք նախատեսում են նպատակային նշանակության փոփոխության դրույթներ, պետք է ընդունվեին նորմատիվ իրավական ակտերի տեսքով, այլ ոչ թե անհատական:

- *Հոդված 9.* Այս հոդվածի 3-րդ մասով գյուղատնտեսական նշանակության հողերը ենթակա են հատուկ պահպանության և դրանց փոխադրումը ոչ գյուղատնտեսական նշանակության հողերի կատարվում է բացառապես սույն օրենսգրքի 7-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:
- *Հոդված 57.* Սույն հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն ՀՀ կառավարությունը պետք է լիազորեր Երևանի քաղաքապետին սեփականության կամ օգտագործման իրավունքով տրամադրել հողամասեր՝ միայն Դալմայի այգիների գոտիավորման ու օգտագործման սխեմաները հաստատելուց և հողամասերի նպատակային նշանակությունը փոխելուց հետո՝ ՀՀ հողային օրենսգրքով և այլ օրենքներով ու դրանց հիման վրա ընդունված նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված կարգով: Վիճարկվող որոշումներով՝ N503-Ա, 745-Ա և 1281-Ա, նախատեսված հողահատկացման թույլտվությունը տրվել է մինչև տարածքի գոտևորման սխեմայի հաստատումը՝ ՀՀ կառավարության 31.03.04թ. N 397-Ա որոշմամբ:
- *Հոդված 76.* Սույն հոդվածի 1-ին մասի համաձայն, պետության կամ համայնքների սեփականությանը պատկանող Դալմայի հողամասերը վարձակալության իրավունքով տրամադրելու լիազորությունը Երևանի քաղաքապետարանը պետք է կիրառեր ՀՀ կառավարության կողմից տվյալ տարածքի հողերի գոտիավորման և օգտագործման սխեմաների համապատասխան, որոնք ՀՀ կառավարության կողմից չեն ապահովվել 503-Ա, 745-Ա, 1281-Ա որոշումները կայացնելիս:

Ուսումնասիրելով վերը նշված դիմումը՝ առաջին ատյանի դատարանը /նախագահող դատավոր Վ.Լալայան/ 2004թ. օգոստոսի 10-ին որոշում է հայցադիմումի ընդունումը մերժել՝ այն առաջին ատյանի դատարանի քննությանը ենթակա չլինելու հիմնավորմամբ:

Դատարանը պատճառաբանել է, որ ՀՀ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին մասի համաձայն ՀՀ սահմանադրական դատարանի իրավասությանն է վերապահված ՀՀ կառավարության որոշումների համապատասխանությունը ՀՀ սահմանադրությանը որոշելը: Սակայն դիմումի մեջ չէր նշվել, որ վիճարկվող որոշումները խախտել են սահմանադրական կարգը կամ հակասում են ՀՀ սահմանադրությանը: Դիմումը վերաբերում էր այն բանին, որ այդ ակտերն ընդունվել են ՀՀ օրենսդրության պահանջների խախտմամբ, այսինքն՝ իրավական ակտերի ընդունման համար նախատեսված ընթացակարգին ոչ համապատասխան:

Ավելին, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 162 հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն առաջին ատյանի դատարանը նույնպես իրավունք ունի ստուգել ակտն ընդունած պետական մարմնի, տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ դրանց պաշտոնատար անձի իրավասությունը, ամբողջ ակտի կամ դրա մի մասի համապատասխանությունը ՀՀ սահմանադրությանը և օրենքներին:

Բացի այդ՝

- ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 159 հոդվածը՝ հենվելով ՀՀ սահմանադրության 38 հոդվածի վրա, յուրաքանչյուր անձի թույլատրում է վիճարկել պետական մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և դրանց պաշտոնատար անձանց գրեթե բոլոր գործողությունները /անգործությունը/ և որոշումները ընդհանուր իրավասության դատարանների միջոցով:
- ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 14 հոդվածի 6-րդ կետի համաձայն քաղաքացիական իրավունքների պաշտպանությունն իրականացվում է պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի ակտն անվավեր ճանաչելով: Նույն օրենսգրքի 15 հոդվածի 1-ին կետով՝ օրենքին կամ այլ իրավական ակտերին չհամապատասխանող և քաղաքացու կամ իրավաբանական անձի քաղաքացիական իրավունքները ու օրենքով պաշտպանվող շահերը խախտող պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի ակտը դատարանով կարող է ճանաչվել անվավեր: Դատարանի կողմից ակտն անվավեր ճանաչելու դեպքում խախտված իրավունքը ենթակա է պաշտպանության՝ նույն օրենսգրքի 14 հոդվածով նախատեսված եղանակներով:
- «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 74 հոդվածի 1-ին կետի 3-րդ ենթակետի համաձայն, իրավական ակտն անվավեր է ճանաչվում ընդհանուր իրավասության դատարանի կողմից ակտն ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող իրավական ակտերին կամ սույն օրենքով նախատեսված այլ հիմքերով՝ այլ ակտերին հակասող ճանաչվելու դեպքում:
- «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 91 հոդվածի 1-ին կետի համաձայն, սույն օրենքով նախատեսված իրավական ակտերի ընդունման, հրապարակման կամ կիրառման կարգի պահանջների խախտում հայտնաբերած յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի դիմել իրավական ակտն ընդունող, հրապարակող կամ հրատարակող մարմնին կամ դրա վերադաս մարմնին, կամ ՀՀ արդարադատության նախարարին կամ դատարան՝ պահանջելով օրենքով նախատեսված միջոցներ ձեռնարկել խախտումները վերացնելու համար և այդ մասին տալ համապատասխան տեղեկատվություն:
- «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 91 հոդվածի 6-րդ կետի համաձայն, յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի դիմել դատարան՝ օրենքի խախտմամբ ընդունված, հրապարակված կամ կիրառվող իրավական ակտերն անվավեր ճանաչելու պահանջով:

Վերոհիշյալ հիմքերով, «Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն», «Սախարովի անվ. մարդու իրավունքների պաշտպանության հայկական կենտրոն» և «Հայկական բուսաբանական ընկերություն» հասարակական կազմակերպությունները 2004թ. օգոստոսի 13-ին բողոք ներկայացրեցին ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և տնտեսական գործերով պալատ՝ առաջին ատյանի դատարանի որոշումը բեկանելու խնդրանքով: Նույն թվականի օգոստոսի 27-ին վճռաբեկ դատարանը որոշեց առանց բավարարման թողնել նշված կազմակերպությունների բողոքը և անփոփոխ թողնել Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարանի որոշումը:

«Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն», «Սախարովի անվ. մարդու իրավունքների պաշտպանության հայկական կենտրոն» և «Հայկական բուսաբանական ընկերություն» հասարակական կազմակերպությունները տվյալ գործով 2004թ. սեպտեմբերի 22-ին դիմել են Օրիուսի կոնվենցիայի դրույթների

կիրարկման հարցերով հանձնաժողով, իսկ նոյեմբերի 1-ին՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան:

Հանձնված գործերը քննության ընթացքում են, իսկ մինչ այդ ՀՀ կառավարությունը շարունակում է ընդունել հակասական որոշումներ, ինչպես՝ ՀՀ կառավարության «Երևանի քաղաքապետին առանց մրցույթի հողամասերի վարձակալության պայմանագրեր կնքելու թույլտվություն տալու մասին» 2004թ. հոկտեմբերի 21 N1530-Ն որոշումը:

ՀՂՈՒՄՆԵՐ

¹ ՀՀ սահմանադրություն, հոդված 24

² Նույն տեղում, հոդված 24

³ Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղ, Հայաստանում կոռուպցիայի տարածվածության և դրսևորման գնահատումը. հասարակական կարծիքի ուսումնասիրություն, Երևան, 2002թ., 64 էջ

⁴ «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 2

⁵ Տես հավելված 1

⁶ Տես հավելված 2

⁷ Տես հավելված 3

⁸ «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները, և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 3, 4 և «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 6, 8, 9, 12

⁹ «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքը, հոդված 7 և ՀՀ հողային օրենսգիրք, Հոդված 65, 68, 78

¹⁰ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 6, 8, 10, 15,

«Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 13, ՀՀ կառավարության 28.10.1998թ. N660 որոշում

¹¹ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքը, Հոդված 15, մաս 4

¹² «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքը, Հոդված 8, 10, 15,

«Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները, և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ

օրենքը, Հոդված 4, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, Հոդված 13 և ՀՀ կառավարության

28.10.1998թ. N660 որոշում

¹³ ՀՀ սահմանադրություն, հոդվածներ 107-108

¹⁴ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.2

¹⁵ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 85

¹⁶ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.13դ/

¹⁷ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.13ա/, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 1, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 17, մաս 15, կետ դ/

¹⁸ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.13գ/ և «Տեղական

ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 16, կետ 27

¹⁹ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.13ժա/ և «Տեղական

ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 2

²⁰ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 2, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 11, մաս 3

²¹ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.13բ/

²² Նույն տեղում, մաս 1.13ժգ/

²³ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 3

²⁴ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 3 և «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 17, մասեր 17 և 22

²⁵ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 5 և «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 25, մաս 2

²⁶ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.13 բ/ և թ/, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 6 և «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 26, մասեր 4-6

²⁷ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.15ա/

²⁸ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.15ե/ և «Տեղական

ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 38, մաս 2, կետ 1

²⁹ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.13ե/, «Տեղական

ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 38, մաս 1, կետ 2 և մաս 2, կետ 2, ՀՀ հողային

օրենսգիրք, հոդված 61, մաս 1, կետ 1, հոդված 75, մաս 1, հոդված 76, մաս 1, հոդված 80, մաս 1

³⁰ ՀՀ հողային օրենսգիրք, հոդված 67, մաս 2, հոդված 68, մաս 1, հոդված 76, մաս 1, հոդված 77, մաս 1

³¹ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.15բ/ և «Տեղական

ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 38, մաս 1, կետ 3

³² ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.21ա/

³³ Նույն տեղում, մաս 1.21բ/

³⁴ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 45, մաս 2, կետ 1

³⁵ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.22

³⁶ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 82

³⁷ Նույն տեղում

³⁸ «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 23, մաս 3 և հոդված 24, մաս 2

³⁹ ՀՀ հողային օրենսգիրք, հոդված 67, մաս 2

⁴⁰ ՀՀ նախագահի 1997թ. մայիսի 6-ի N ՆՀ-727 հրամանագիր, մաս 1.11

⁴¹ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 7

- ⁴² «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդվածներ 37, 38, 45
- ⁴³ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 4 և «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 23, մաս 3 ու հոդված 24, մաս 2
- ⁴⁴ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 37, մաս 1, կետ 4
- ⁴⁵ Նույն տեղում, հոդված 37, մաս 1, կետ 7
- ⁴⁶ Նույն տեղում, հոդված 37, մաս 1, կետ 8
- ⁴⁷ Նույն տեղում, հոդված 37, մաս 1, կետ 9
- ⁴⁸ Նույն տեղում, հոդված 37, մաս 1, կետ 11
- ⁴⁹ Նույն տեղում, հոդված 37, մաս 2, կետ 1-5
- ⁵⁰ Նույն տեղում, հոդված 38, մաս 1, կետ 4
- ⁵¹ Նույն տեղում, հոդված 38, մաս 2, կետ 3
- ⁵² Նույն տեղում, հոդված 38, մաս 3, կետ 1-2
- ⁵³ Նույն տեղում, հոդված 45, մաս 1
- ⁵⁴ Նույն տեղում, հոդված 45, մաս 2, կետ 2
- ⁵⁵ «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 3
- ⁵⁶ Նույն տեղում, հոդված 4
- ⁵⁷ Նույն տեղում, հոդված 6
- ⁵⁸ «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 6
- ⁵⁹ Նույն տեղում, հոդված 8
- ⁶⁰ Նույն տեղում, հոդված 9
- ⁶¹ Նույն տեղում, հոդված 12
- ⁶² Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղի կողմից 2004թ. հունիսին Երևանում իրականացված սոցիոլոգիական հարցման արդյունքում պարզվել է, որ շրջակա միջավայրի հետ կապված հարցերով պետական մարմիններին գրավոր դիմելու և նրանցից տեղեկություն ստանալու իրավունքի վերաբերյալ տեղյակ են բնակչության 62 տոկոսը
- ⁶³ Տես հավելված 2
- ⁶⁴ Տես հավելված 3
- ⁶⁵ «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 7, մաս 3
- ⁶⁶ «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 7, մաս 2
- ⁶⁷ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 6, 8, 10, «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 13, ՀՀ կառավարության 28.10.1998թ. N660 որոշում
- ⁶⁸ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 15
- ⁶⁹ ՀՀ հոդային օրենսգիրք, հոդված 63
- ⁷⁰ Նույն տեղում, հոդված 65
- ⁷¹ Նույն տեղում, հոդված 68
- ⁷² Նույն տեղում, հոդված 76
- ⁷³ Նույն տեղում, հոդված 77
- ⁷⁴ Նույն տեղում, հոդված 78
- ⁷⁵ Նույն տեղում, հոդված 57
- ⁷⁶ «Շրջակա միջավայրի ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 6
- ⁷⁷ Նույն տեղում, հոդված 13
- ⁷⁸ Տես հավելված 1
- ⁷⁹ ՀՀ կառավարության 30.09.2004թ. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2001թ. ապրիլի 12-ի N 286 որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին» N 1572-Ն որոշում
- ⁸⁰ Տես հավելված 3, գործ 2
- ⁸¹ «Շրջակա միջավայրի ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 6
- ⁸² Նույն տեղում, հոդված 8
- ⁸³ «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 12
- ⁸⁴ Նույն տեղում, հոդված 13
- ⁸⁵ *Զ. Ղլիջյան, Բ. Ղազարյան, Ռ. Ղազարյան*, «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատմանն առնչվող` ՀՀ օրենսդրության և դրա կատարելագործման վերաբերյալ հաշվետվություն», Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղ, Երևան, 2003, 43 էջ
- ⁸⁶ Տես հավելված 1
- ⁸⁷ Երևանի քաղաքապետի 30.08.2000թ. N1137 որոշում, որով ուժը կորցրած է ճանաչվել Երևանի քաղաքապետի 12.09.91թ. N6/18 որոշմամբ հաստատված Պատմության և մշակույթի հուշարձանների վարչության կողմից կատարված Երևանի քաղաքի պատմամշակութային հիմնավորման նախագիծը, որը պարունակում էր մայրաքաղաքի հուշարձանների պահպանման գոտիները և դրանց պահպանության ռեժիմները
- ⁸⁸ ՀՀ կառավարության 2003թ. մարտի 27-ի «Երևանի Ղալմայի այգիների պահպանման ենթակա հողերի սահմանների և նպատակային նշանակության փոփոխության մասին» N1941-Ա որոշում

⁸⁹ ՀՀ կառավարության 2004թ. հոկտեմբերի 21-ի «Երևանի քաղաքապետին առանց մրցույթի հողամասերի վարձակալության պայմանագրեր կնքելու թույլտվություն տալու մասին» N1530-Ն որոշում

⁹⁰ Տես հավելված 3, գործ 2

⁹¹ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրք, հոդված 189.7

⁹² Նույն տեղում, հոդված 223

⁹³ Նույն տեղում, հոդված 157.1

⁹⁴ Նույն տեղում, հոդված 244.11

⁹⁵ Տես հավելված 3, գործ 1

⁹⁶ Նույն տեղում, գործ 2

⁹⁷ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 55, մաս 1

⁹⁸ Նույն տեղում, հոդված 62, մաս 2

⁹⁹ Նույն տեղում, հոդված 56, մաս 1 և հոդված 63, մասեր 3 ու 6

¹⁰⁰ «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», N66', 13.12.2004թ., Երևան

¹⁰¹ «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», N21', 16.04.2004թ. և N24', 03.05.2004թ., Երևան

¹⁰² ՀՀ կառավարության 2002թ. փետրվարի 2-ի «Հայաստանի Հանրապետությունում շինարարության թույլտվության և քանդման թույլտվության կարգը հաստատելու մասին» N91 որոշում

¹⁰³ ՀՀ կառավարության 1998թ. հուլիսի 30-ի «Քաղաքաշինական փաստաթղթերի մշակման և հաստատման կարգերը հաստատելու մասին N478 որոշմամբ հաստատված «Բնակավայրի կամ դրա առանձին հատվածի մանրամասն հատակագծման նախագծի մշակման, փորձաքննության, համաձայնեցման, հաստատման և փոփոխման կարգ», կետ 8

¹⁰⁴ ՀՀ կառավարության 1998թ. հուլիսի 30-ի «Հաստատված քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի բացակայության դեպքերում քաղաքաշինական գործունեության իրականացման կարգը հաստատելու մասին» N479 որոշում, կետ 5